

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
accountancy en financiering*

2010
2011

Masterproef

De vennootschap met een sociaal oogmerk

Promotor :
Prof. dr. Marie-Antoinette TORFS

Koen Walbers

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen, afstudeerrichting accountancy en financiering*

2 0 1 0
2 0 1 1

BEDRIJFSECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

*master in de toegepaste economische wetenschappen:
accountancy en financiering*

Masterproef

De vennootschap met een sociaal oogmerk

Promotor :
Prof. dr. Marie-Antoinette TORFS

Koen Walbers

*Masterproef voorgedragen tot het bekomen van de graad van master in de toegepaste
economische wetenschappen , afstudeerrichting accountancy en financiering*

WOORD VOORAF

Deze eindverhandeling kadert in mijn opleiding tot Master in de Toegepaste Economische Wetenschappen: Accountancy en Financiering. Ze vormt het sluitstuk van mijn opleiding.

Met deze eindverhandeling tracht ik een inzicht te verwerven in de redenen voor het beperkte succes van vennootschappen met een sociaal oogmerk.

Voor dit werkstuk heb ik de hulp gehad van vele personen, enerzijds voor het beschikbaar stellen van informatie en anderzijds voor de steun. Ik wil iedereen bedanken die, op welke wijze dan ook, een bijdrage heeft geleverd aan de totstandkoming van deze eindverhandeling.

In het bijzonder wil ik mijn promotor, Prof. dr. Torfs en mijn copromotor de heer Steven Matheï bedanken voor hun professionele ondersteuning. Hun kritische aanwijzingen, interessante suggesties, persoonlijke begeleiding en deskundig advies hebben in belangrijke mate bijgedragen tot de totstandkoming van deze scriptie.

Ook wil ik de personen bedanken die ik heb mogen interviewen en degenen die de enquête hebben ingevuld. In het bijzonder wil ik hier Willy Verbeek, Lieve Jacobs, Eric Bogers en Wim Van Opstal bedanken. Zij hebben me waardevolle inzichten gegeven in sociaal ondernemerschap en in de sociale economie.

Ten slotte wil ik nog een woord van dank richten aan mijn moeder en aan mijn broer. Zij waren een zeer grote steun tijdens het maken van deze eindverhandeling en gedurende mijn hele opleiding.

Koen Walbers, mei 2011

SAMENVATTING

Deze eindverhandeling beoogt, via een literatuurstudie en een verkennend empirisch onderzoek, een inzicht te verwerven in de vennootschappen met een sociaal oogmerk.

De vennootschap met sociaal oogmerk (vso) is in 1995 in het leven geroepen om een juridisch kader te bieden aan ondernemers die een commerciële en/of industriële activiteit als hoofdactiviteit willen combineren met het nastreven van een sociaal doel. De invoering van de vso had een weerslag op vele gebieden. Er was zelfs sprake van twee ongeziene revoluties in het vennootschapsrecht. Bij de invoering van de vso was het winstoogmerk van vennootschappen niet langer een onderscheidend kenmerk meer en maakte men gebruik van de zogenaamde label methode. Deze vennootschapsvorm dient als een soort label te worden toegewezen aan een commerciële vennootschap, met uitzondering van de Europese vennootschap, die in haar statuten een aantal extra bepalingen opneemt.

Na vijftien jaar bestaan van de vso lijkt het interessant om een kwalitatieve analyse van de vso uit te voeren om zo een beter inzicht te krijgen in het sociaal-economische landschap. In dit eindwerk wordt eerst de juridische, fiscale, boekhoudkundige en financiële omkadering besproken. Daarna volgt een vergelijkende studie tussen de vso, vzw, cvba, bvba en de nv. Vervolgens is er een beperkte analyse van het aantal vso's en hun voorkomen in België opgenomen. Tot slot volgt een onderzoek naar vergelijkbare initiatieven in Europa.

In het **eerste hoofdstuk** wordt de probleemstelling toegelicht. Hierin wordt ook de centrale onderzoeksdoelstelling geformuleerd, namelijk "Een kwalitatieve analyse van de vennootschap met sociaal oogmerk als vennootschapsvorm voor sociaal ondernemerschap".

Het **tweede hoofdstuk** bespreekt het ontstaan van de vennootschap met sociaal oogmerk. Er wordt duidelijk aangegeven waarom bepaalde alternatieve mogelijkheden niet werden gekozen en hoe de wetgever destijds de sociale economie zag. Er waren immers voldoende alternatieven voor de uiteindelijke vso 'labelvorm': men had een aparte vennootschapsvorm kunnen oprichten of men had de vzw wetgeving kunnen uitbouwen. Ook is het belangrijk om te kijken hoe men destijds de sociale economie zag. Deze werd voornamelijk vanuit het solidariteitsprincipe tussen werknemers gezien, niet zo zeer vanuit een brede visie op sociale economie, zoals dit vandaag de dag gezien wordt.

In **hoofdstuk drie** volgt een uiteenzetting van het juridische kader van de vso. Het eerste gedeelte gaat over de verschijningsvormen van de vso, meer bepaald de basisvennootschapsvormen en de handels- of burgerlijke aard van vso's.

Vervolgens worden de negen specifieke vermeldingen, op te nemen in de statuten, besproken. Door een terugkoppeling van de wet en de doelstellingen van de wetgever aan de praktische invulling zal men opmerken dat de negen vermeldingen niet zo strikt zijn als men zou verwachten. In het derde en vierde deel van dit hoofdstuk worden enkele verplichte publiciteitsregels vermeld en de sancties bij het niet meer naleven van één van de verplichtingen van de vso.

De oprichting van een vso maakt het onderwerp uit van het vijfde deel van dit hoofdstuk. Dit kan op drie manieren: ofwel door de pure creatie van een vso, de omzetting van een vzw in een vso of de omzetting van een vennootschap in een vso. Ten slotte kan men in dit hoofdstuk een uiteenzetting vinden van de manieren waarop de vso kan beëindigd worden. Achtereenvolgens wordt de ontbinding van gemeen recht, de ontbindingsvordering gevolgd door de ontbinding, de wijziging van een vso naar een gewone handelsvennootschap, het faillissement en de stille dood bij niet activiteit besproken.

Vervolgens wordt in **hoofdstuk vier** een overzicht gegeven van het fiscale kader van de vso. Wat de inkomstenbelasting betreft kan men slechts onder beperkte voorwaarden onder de rechtspersonenbelasting vallen. Een belangrijke voorwaarde hiervoor is het niet nastreven van een vermogensvoordeel (zowel een direct als een indirect) en dit inschrijven in de statuten. De wetgever weigerde, omwille van de brede toepassingsmogelijkheden van een vso, fiscale voordelen te verlenen aan het vso statuut. Opvallend is dat uit de interviews blijkt dat ondernemers dit goed vinden. Voor hen zijn namelijk projectgebonden stimuli veel belangrijker: het houdt de vso uit mogelijke aanklachten voor concurrentievervalsing en bovendien trekt het statuut op deze manier geen ondernemers aan die de fiscale voordelen zouden misbruiken.

Ook wat betreft de btw zal een vso afstand moeten doen van elk vermogensvoordeel vooraleer ze bepaalde vrijstellingen kan krijgen. Wat betreft successierechten en registratierechten zijn dezelfde tarieven van toepassing als voor gewone vennootschappen. Vzw's hebben hier dus een voordeel. Consequent aan zijn visie voorzag de wetgever wel een lager registratierecht voor vzw's die zich omvormen tot een vso.

Na het fiscale kader volgt in **hoofdstuk vijf** een beschrijving van het boekhoudkundig kader van de vso. Omdat de overeenkomst met gewone vennootschappen en met grote en zeer grote vzw's groot is, volgt er slechts een beperkte uiteenzetting.

Vervolgens worden in **hoofdstuk zes** de grote verschillen en overeenkomsten tussen de vzw en de vso enerzijds en de vso en gewone vennootschappen anderzijds weergegeven. Verschillen tussen vzw en vso zijn bijvoorbeeld de fiscale behandeling, handelsaard,... De belangrijkste overeenkomsten zijn de afwezigheid van een winstogmerk en de *asset lock* van de gelden. Wat betreft de gewone vennootschappen komt de vso volledig overeen met de basis vennootschapsvorm behalve wat betreft het sociale doel en de specifieke afwijkingen voor vso's.

De negen specifieke vermeldingen vormen een verschil en het minimum kapitaal voor een cvba so is ook lager dan voor een gewone vso.

Hoofdstuk zeven handelt over het aantal vso's in België. Zo blijken er in Wallonië meer vso's te zijn dan in de andere landsdelen en zien we ook sinds 2003 een duidelijke toename van het aantal oprichtingen van vso's per jaar. Dit is vooral te verklaren door de verplichting van de Waalse regering om een vso statuut te hebben om erkend te worden als invoegbedrijf of als dienstenchequeonderneming. Verder kan vastgesteld worden dat de meeste vso's in hoofdzaak een extern sociaal oogmerk nastreven (hulp aan huishoudens in moeilijkheden, bevordering van de toegang tot huisvesting of de tewerkstelling van kansengroepen, adviesbureaus voor de sociale economie, enz.).

Ook de financiering van de vso is interessant om te bekijken. In **hoofdstuk acht** wordt een overzicht gegeven van een aantal subsidies waar de vso voor in aanmerking kan komen en de financieringsmogelijkheden van vso's. Vso's zijn bedoeld om als echte handelsvennootschappen een sociaal doel na te streven. Gezien de ruime toepassingsmogelijkheden is de wetgever niet geneigd om veel voordelen te koppelen aan het statuut. Hierdoor moeten veel vso's er zelf voor zorgen om rendabel te zijn.

In **hoofdstuk negen** wordt een vergelijkende studie uitgevoerd met een aantal andere Europese initiatieven. Na een algemene bespreking wordt dieper ingegaan op de sociale ondernemingsvormen in Finland, Frankrijk, Italië en het Verenigd Koninkrijk. In Italië en in het Verenigd Koninkrijk blijkt de respectievelijke sociale ondernemingsvorm zeer succesvol te zijn.

Hoofdstuk tien tenslotte, bevat een algemene conclusie van het praktijkonderzoek en geeft enkele aanbevelingen voor verder onderzoek. Hierbij wordt een opsomming gegeven van de belangrijkste impulsen en obstakels van de vso wetgeving. Vervolgens komen nog enkele eigen voorstellen ter verbetering van het vso statuut aan bod. Tot slot bevat het hoofdstuk nog enkele methodologische kritieken.

INHOUDSOPGAVE

WOORD VOORAF

SAMENVATTING

INHOUDSOPGAVE

LIJST DER TABELLEN

LIJST DER FIGUREN

1	PROBLEEMSTELLING	15
1.1	<i>SITUATIESCHETS EN PROBLEEMSITUERING</i>	15
	1.1.1 <i>Situatieschets</i>	15
	1.1.2 <i>Probleemsituering</i>	16
1.2	<i>CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG</i>	18
1.3	<i>ONDERZOEKSOPZET</i>	18
2	HET ONTSTAAN VAN DE VSO	21
2.1	<i>HET BEGIN VAN DE VSO</i>	21
2.2	<i>WAAROM WERD DE VSO INGEVOERD?</i>	21
	2.2.1 <i>Waarom creëerde men geen aparte rechtsvorm?</i>	23
	2.2.2 <i>Waarom niet alleen een cv met sociaal oogmerk?</i>	23
	2.2.3 <i>Waarom liet men geen handelsactiviteiten toe voor vzw's?</i>	24
2.3	<i>HOE DEFINIEERDE MEN DESTIJD DE SOCIALE ECONOMIE?</i>	25
2.4	<i>KRITISCHE BESPREKING</i>	26
3	HET JURIDISCHE KADER	29
3.1	<i>DE TWEE REVOLUTIES</i>	29
3.2	<i>VERSCIJNINGSVORMEN VAN DE VSO</i>	30
	3.2.1 <i>Keuze van de vennootschapsvorm</i>	30
	3.2.2 <i>De vso als handels- of als burgerlijke vennootschap</i>	32

3.3	GRONDVOORWAARDEN OP TE NEMEN IN DE STATUTEN	34
3.3.1	<i>Inleiding</i>	34
3.3.2	<i>Uitgebreide bespreking per voorwaarde</i>	35
3.4	PUBLICITEITSREGELS ROND HET VSO STATUUT	52
3.5	SANCTIES BIJ NIET MEER NALEVEN VAN DE SPECIFIEKE VSO VOORWAARDEN	52
3.6	DE OPRICHTING VAN EEN VSO	54
3.6.1	<i>De pure creatie van een vso</i>	54
3.6.2	<i>De omzetting van een vzw in een vso</i>	57
3.6.3	<i>De omzetting van een vennootschap in een vso</i>	62
3.7	EINDE VAN DE VSO	63
3.7.1	<i>De ontbinding van gemeen recht</i>	63
3.7.2	<i>De ontbindingsvordering, gevolgd door de ontbinding</i>	64
3.7.3	<i>De wijziging van vso naar gewone handelsvennootschap door wijziging van de statuten</i>	65
3.7.4	<i>Het faillissement</i>	65
3.7.5	<i>De stille dood bij niet-activiteit</i>	65
4	HET FISCALE KADER	67
<hr/>		
4.1	DE INKOMSTENBELASTING	67
4.1.1	<i>Toepassingsgebied: venn. belasting of rechtspersonenbelasting</i>	67
4.1.2	<i>Tarieven</i>	72
4.1.3	<i>Fiscale stimuli</i>	73
4.2	DE VSO EN BTW	75
4.2.1	<i>Toepassingsgebied</i>	75
4.2.2	<i>uitzonderingsregels</i>	76
4.2.3	<i>Tarief</i>	78
4.3	VSO EN REGISTRATIERECHTEN	79
4.4	VSO EN DE SUCCESSIERECHTEN	79
4.5	KRITISCHE BESPREKING	80
4.5.1	<i>Fiscale behandeling</i>	80
4.5.2	<i>Stimuli</i>	82
5	HET BOEKHOUDKUNDIGE KADER	85
<hr/>		
5.1	UITZONDERINGEN	85
5.2	KRITISCHE BESPREKING	86

6	VSO IN VERGELIJKING MET ANDERE VENNOOTSCHAPPEN	87
<hr/>		
6.1	<i>VSO IN VERGELIJKING MET DE VZW</i>	87
	6.1.1 <i>Verschillen</i>	87
	6.1.2 <i>Overeenkomsten</i>	88
6.2	<i>VSO IN VERGELIJKING MET GEWONE VENNOOTSCHAPPEN</i>	90
	6.2.1 <i>Verschillen tussen vso en gewone vennootschappen</i>	90
	6.2.2 <i>Ideologisch verschil cvba en cvba so</i>	92
6.3	<i>KRITISCHE BESPREKING</i>	92
6.4	<i>SAMENSPEL VSO EN VZW</i>	92
	6.4.1 <i>Voorbeeld 1</i>	93
	6.4.2 <i>Voorbeeld 2</i>	95
7	STAND VAN ZAKEN	97
<hr/>		
7.1	<i>KERNCIJFERS OVER DE VSO</i>	97
7.2	<i>KRITISCHE BESPREKING</i>	100
8	FINANCIERING EN CONCURRENTIE	101
<hr/>		
8.1	<i>FINANCIERING ZONDER OVERHEIDSSTEUN</i>	101
	8.1.1 <i>Investeren in een vso</i>	101
	8.1.2 <i>vso en ontlenen</i>	102
	8.1.3 <i>Vso en fundraisingcapaciteit</i>	102
8.2	<i>FINANCIERING DOOR OVERHEIDSSTEUN</i>	102
8.3	<i>KRITISCHE BESPREKING</i>	104
9	VERGELIJKING MET EUROPESE INITIATIEVEN	105
<hr/>		
9.1	<i>SOCIALE ONDERNEMINGEN IN EUROPA</i>	105
	9.1.1 <i>Algemene bespreking</i>	105
	9.1.2 <i>Vier Europese initiatieven</i>	107
	9.1.3 <i>Vergelijkende tabel</i>	112
9.2	<i>KRITISCHE BESPREKING</i>	114

10 ALGEMENE CONCLUSIE 117

10.1 DE BELANGRIJKSTE CONCLUSIES OVER DE VSO 117

10.2 SUGGESTIES EN MOGELIJKE BELEIDSVOORSTELLEN 118

10.3 AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK 119

10.4 METHODOLOGISCHE KRITIEKEN 120

LIJST VAN DE GERAADPLEEGDE WERKEN 123

WETGEVING 123

BOEKEN EN ARTIKELS 124

GECONSULTEERDE WEBSITES 127

BIJLAGEN 129

LIJST DER TABELLEN

Tabel 1: Basisvorm vso, verdeeld volgens beperkte of onbeperkte aansprakelijkheid	32
Tabel 2: Soorten vermogensvoordelen	36
Tabel 3: Wijze van bestemming van de winst van de vso	38
Tabel 4: Voorbeeld van de stemuitoefening in de vso.....	40
Tabel 5: Voorbeeld voor omzeilen 10% (5%) max. stemrecht.....	42
Tabel 6: Overzicht van sancties en toepassingsgevallen voor vso's	53
Tabel 7: De oprichtingsvoorwaarden van een cvba so	55
Tabel 8: De verschillen tussen een vzw en een vso.....	87
Tabel 9: De overeenkomsten tussen een vzw en een vso	89
Tabel 10: Verschillen tussen vso en gewone vennootschappen.....	90
Tabel 11: Kerncijfers van vennootschappen met sociaal oogmerk, België, 2008	97
Tabel 12: Rechtsvorm van de vennootschappen met sociaal oogmerk - 2008.....	98
Tabel 13: Geografische spreiding van de vso per Belgische provincie	99
Tabel 14: Voorbeelden van subsidies voor specifieke rechtsvorm	103
Tabel 15: Overzicht van juridische kaders voor sociaal ondernemerschap in Europa	106
Tabel 16: Vergelijking van Europese sociale ondernemingen met label methode.....	112
Tabel 17: Vergelijking van Europese sociale ondernemingen, juridische vorm	113

LIJST DER FIGUREN

Figuur 1: Fiscale behandeling van de vso	68
Figuur 2: Bepaling van de btw	75
Figuur 3: Samenspel vso en vzw; eerste voorbeeld	93
Figuur 4: Samenspel vso en vzw; tweede voorbeeld	95
Figuur 5: Verdeling van de vso's actief in 2008, per jaar van oprichting	99

1 PROBLEEMSTELLING

Het eerste hoofdstuk omvat een situering en omschrijving van het praktijkprobleem. Vervolgens wordt de centrale onderzoeksvraag geformuleerd en aangevuld met de deelvragen. Tenslotte wordt het onderzoeksopzet van deze masterproef toegelicht.

1.1 SITUATIESCHETS EN PROBLEEMSITUERING

1.1.1 SITUATIESCHETS

In 1995 maakte de overheid het mogelijk om een nieuw soort vennootschap op te richten, namelijk de vennootschap met een sociaal oogmerk (vso).¹ De vso is in het leven geroepen om een juridisch kader te bieden voor ondernemers die een commerciële en/of industriële activiteit als hoofdactiviteit combineren met het nastreven van een sociaal doel. Op deze manier wou de wetgever de sociale economie of de zogenaamde 'derde sector' stimuleren.² De sociale economie zou op deze manier geloofwaardiger worden geacht en onder andere een grotere kredietwaardigheid hebben in het maatschappelijke- en in het rechtsverkeer.³

De vso is geen vennootschapsvorm die op zichzelf staat, ze wordt als een soort label toegewezen aan een van de bestaande commerciële vennootschapsvormen (met uitzondering van de Europese vennootschap). Om dit 'label' te ontvangen moet de vennootschap een aantal verplichte bepalingen opnemen in haar statuten.⁴ De vso kan gezien worden als alternatief voor de vzw enerzijds en bestaande vennootschappen anderzijds. De vso onderscheidt zich van de vzw door het feit dat een vso wel economische activiteiten in hoofdorde kan stellen. De vso onderscheidt zich van een vennootschap door het feit dat de vso een sociaal doel heeft dat niet gericht is op het uitkeren van winst.

Na meer dan 15 jaar bestaan lijkt de vso geen groot succes te zijn. Een kwalitatieve analyse dringt zich op.

¹ Artikel 61 van de Wet van 13 april 1995, B.S. juni 1995.

² S. MERTENS, M. MARÉE, *De definitie van de sociale economie in België*, E-Note, Steunpunt coöperatief ondernemen/CHAIRE Cera, 2007, 2

³ A. COATES, J. VAN STEENBERGE en M. DENEFF, *Juridische aspecten eigen aan de ondernemingen in de sociale economie. Onderzoeksdeel 1: onderzoek juridische statuten*, Antwerpen, Steunpunt Werk en Sociale Economie, 2008, 42 (hierna verkort A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*)

⁴ Zie hiervoor artikel 661, W. Venn.

1.1.2 PROBLEMSITUERING

1.1.2.1 Juridisch kader

In de literatuur worden door onderzoekers heel wat problemen omtrent vso regelgeving gesignaleerd. In het onderzoek van Coates (2008)⁵ en ook in het onderzoek van Van Opstal et al. (2008)⁶ worden enkele problemen aangegeven die het juridische raamwerk creëert:

- ❖ De deelname van het personeel in het aandelen kapitaal van een vso;
- ❖ Het opstellen van het bijzonder verslag;
- ❖ De bijzondere sanctioneringsmechanismen;
- ❖ Er is geen controle op het sociaal oogmerk;
- ❖ Het is onduidelijk op welke subsidies ze aanspraak kunnen maken;
- ❖ De overheid is zelf niet op de hoogte van de geldende regels.

Een duidelijke uiteenzetting over deze punten dringt zich op.

1.1.2.2 Fiscaal kader

Zeker in de beginjaren van de vso was er een grote onduidelijkheid over de fiscale behandeling. Uit veel literatuur van 1995 blijkt dat men fiscale stimuli verwachtte voor de vso vermits het ging over vennootschappen die een sociaal doel nastreven. In een bericht van de Minister van Financiën uit 1996 werd echter gesteld dat een vso enkel zou kunnen worden onderworpen aan de rechtspersonenbelasting wanneer zij geen vermogensvoordeel zou nastreven. Dit druiste in tegen de algemene verwachting aangezien een vso onder andere in het leven was geroepen om aan investeerders in sociale ondernemingen een (beperkt) rendement te kunnen bieden.

1.1.2.3 vso in cijfers

Ondanks een sterke groei de jongste jaren, meer bepaald in het segment van de dienstencheque-ondernemingen, blijft het vso statuut onbekend en onbemind. Zeker in Vlaanderen is de vzw nog steeds populairder dan de vso.⁷

⁵ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 43

⁶ W. VAN OPSTAL, C. GIJSELINCKX, P. DEVELTERE, *Coöperatief ondernemen in België. Theorie en praktijk*, Leuven, Acco, 2008, 124

⁷ W. VAN OPSTAL, C. GIJSELINCKX, P. DEVELTERE, *Coöperatief ondernemen in België. Theorie en praktijk*, Leuven, Acco, 2008, 126

Wanneer we kijken naar een macro-economische analyse van de vso, kunnen enkele merkwaardige cijfers opgemerkt worden⁸:

- ❖ Meer dan 70% van de vso's zijn coöperatieve vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid;
- ❖ Sinds 2003 is er een duidelijke toename van het aantal oprichtingen per jaar;
- ❖ Vso's zijn het talrijkst in het Waalse Gewest (255 vso's of 56%). In het Vlaamse Gewest zijn er 138 vso's (30%) en in het Brussels Hoofdstedelijk gewest 64 vso's (14%).

Bovenstaande cijfers zijn gebaseerd op gegevens van de Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO) van 2008.

Deze gegevens doen al heel wat vragen rijzen: Waarom kiezen zoveel ondernemers voor een cvba so? Waarom is er een toename van het aantal oprichtingen per jaar in 2003? Waarom zijn er zoveel meer vso's in Wallonië?, ...

1.1.2.4 Concurrentie en financiering

Aanklachten tegen vzw's van de 'harde' economische spelers zijn legio. Ze verzetten zich wanneer vzw's zich op dezelfde markt begeven. Voorbeelden hiervan zijn o.a. eetdagen georganiseerd door een sportclub, kaarsen die gemaakt worden door een beschutte werkplaats, en dergelijke meer.

Het is niet ondenkbaar dat ook de vso hiermee in contact komt of zal komen, met name wanneer ze onderworpen is aan de rechtspersonenbelasting. Men kan zich dus vragen stellen bij de concurrentiepositie van de vso op de vrije markt, gekoppeld aan subsidiëring.

1.1.2.5 Sociale ondernemingen in Europa

Ook in het buitenland bieden verschillende Europese landen een juridische omkadering voor sociale ondernemingen. Meer bepaald Italië, Finland, Frankrijk, Portugal, Spanje, Griekenland, Zweden, Polen en het Verenigd Koninkrijk hebben gelijkaardige sociale ondernemingen.

Hoewel een grondige rechtsvergelijking te ver zou gaan, is in deze masterproef een vergelijkende studie opgenomen waarin de beschreven problemen (van de Belgische vso) centraal staan.

⁸ S. MERTENS, A. DUJARDIN, *Vennootschappen in de sociale economie: een statistisch profiel*, E-Note, Steunpunt coöperatief ondernemen/CHAIRE Cera, 2008,5

1.2 CENTRALE ONDERZOEKSVRAAG

Uitgaande van de hierboven geschetste problematiek kan de volgende centrale onderzoeksvraag geformuleerd worden:

"De kwalitatieve analyse van de vennootschap met sociaal oogmerk als vennootschapsvorm voor sociaal ondernemerschap"

Om deze centrale onderzoeksvraag zo nauwkeurig mogelijk te beantwoorden, wordt deze opgesplitst in zeven deelvragen:

- ❖ Analyse en evaluatie van de wetgeving op juridisch vlak;
- ❖ Analyse en evaluatie van de wetgeving op fiscaal vlak;
- ❖ Analyse en evaluatie van de wetgeving op boekhoudkundig vlak;
- ❖ Vergelijking van de vso t.o.v. alternatieven;
- ❖ Vso in de praktijk, een stand van zaken;
- ❖ De financiering van de werking van vso's;
- ❖ Vergelijking met Europese initiatieven.

1.3 ONDERZOEKSOPZET

Via een literatuurstudie en een reeks diepte-interviews tracht deze masterproef een antwoord te vinden op de hierboven geformuleerde onderzoeksvragen.

Voor de diepte-interviews is het belangrijk verschillende actoren uit de sociale economie te interviewen. De volgende personen verleenden hun medewerking:

- ❖ Willy Verbeek, directeur van Inclusie Invest cvba so;
- ❖ Eric Bogers, directeur van de Biehal STC vzw;
- ❖ Wim Van Opstal, onderzoeker naar sociale economie bij HIVA en docent bij de KHL;
- ❖ Lieve Jacobs, programmacoördinator bij Cera.

Deze geïnterviewden zijn geselecteerd omwille van hun specifieke rol in de sociale economie. Willy Verbeek als sociale ondernemer met een vso statuut, Eric Bogers als sociale ondernemer in een vzw statuut, Wim Van Opstal als onderzoeker naar sociale economie en ten slotte Lieve Jacobs als één van de belangenbehartigers van coöperatieve ondernemingen. Hoewel Lieve Jacobs eerder met coöperatief ondernemen bezig is, is zij tevens betrokken bij de opstart van verschillende cvba's met een sociaal oogmerk.

Verder worden er enkele (korte) telefonische interviews afgenomen met andere actoren uit de sociale economie. Dit zijn achtereenvolgens:

- ❖ Nico De Cleen, directeur bij Passwerk cvba so;
- ❖ POD Maatschappelijke Integratie;
- ❖ FOD Economie (KBO).

Een deel van deze interviews zijn terug te vinden in de bijlagen. De uitgeschreven interviews met Lieve Jacobs en Wim Van Opstal zijn op hun vraag niet opgenomen in deze masterproef.

Tot slot zal op basis van de gedane bevindingen conclusies worden getrokken om de centrale onderzoeksvraag en de deelvragen te beantwoorden.

2 HET ONTSTAAN VAN DE VSO

In dit hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van het ontstaan en de motieven voor de invoering van de vennootschap met sociaal oogmerk. Hierin wordt ook de keuze voor het transversaal statuut toegelicht, het groot aantal opties van het transversaalstatuut en de keuze om niet te raken aan de vzw. Vervolgens wordt een uiteenzetting gegeven over de sociale economie anno 1995. Tenslotte volgt een kritische bespreking over het ontstaan van de vso.

2.1 HET BEGIN VAN DE VSO

De PS-senatoren De Wasseige en Taminiaux dienden respectievelijk op 9 maart 1990 en 18 november 1992 een wetsvoorstel in voor een vennootschap met een sociaal oogmerk⁹. Uiteindelijk werd pas enkele jaren later bij de wet van 13 april 1995 (BS 17 juni 1995) onder de artikelen 164bis en 164quater een nieuwe categorie van vennootschap in de vennootschappenwet opgenomen. De nieuwe vennootschap werd de vennootschap met een sociaal oogmerk genoemd.¹⁰

De vso is in het leven geroepen om een juridisch kader te bieden aan ondernemers die een commerciële en/of industriële activiteit als hoofdactiviteit combineren met het nastreven van een sociaal doel. In de parlementaire stukken over het voorstel van wet op de vennootschap met een sociaal oogmerk zegt men dat "de sociale economie zou gaan om ondernemingen van associatieve aard waar groepssolidariteit belangrijker is dan persoonlijk gewin, zelfs al produceren zij verhandelbare goederen en diensten".¹¹

2.2 WAAROM WERD DE VSO INGEVOERD?

De vso werd eigenlijk vrij onverwacht ingevoerd. De zogenaamde reparatiewet¹² had als bedoeling onder andere een aantal elementen in de vennootschapswetgeving bij te sturen, zij voerde tevens de vso in. Dit gebeurde echter zonder de consultatie van universiteitsmensen of het sociale

⁹ Voorstel van wet op de vennootschappen met een sociaal oogmerk, de vennootschappen ter ondersteuning van de vennootschappen met een sociaal oogmerk en de verenigingen van vennootschappen met een sociaal oogmerk, ingediend op 9 maart 1990 door de Heer De Wasseige, *Parl.St.*, Senaat, 1989- 1990, Doc. Nr. 904/1, 1-2. Zie ook voorstel van wet op de vennootschappen met een sociaal oogmerk, de vennootschappen ter ondersteuning van de vennootschappen met een sociaal oogmerk en de verenigingen van vennootschappen met een sociaal oogmerk, ingediend op 18 november 1992 door de Heer Taminiaux, *Parl.St.*, 1992-93, nr. 535/1, 1.

¹⁰ R. DE MEY, *Organisatie en ontwikkeling van de sociale economie. Onderzoeksdeel 1: Ontstaan, geschiedenis en dynamiek van de sociale economie*, Antwerpen, Steunpunt Werk en Sociale Economie, 2008, 57

¹¹ Wetsvoorstel DE WASSEIGE, *Parl. St. Senaat*, 1989- 1990, Doc. Nr. 904-1, 1-9. in A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 6

¹² Wet van 13 april 1995 tot wijziging van de wetten op de handelsvennootschappen, *B.S.*, 17 juni 1995.

werkveld.¹³ Veel critici beschrijven deze wet dan ook als zijnde opgesteld meer uit idealistische redenen dan uit juridische realiteit.¹⁴ Men kan zich daarom afvragen, waarom de vso werd ingevoerd:

- ❖ Onder de rooms-rode regering Dehaene was er in de periode tot 1995 steeds meer aandacht gegaan naar de sociale economie, meer bepaald naar zorg voor de sociaal minder actieven in de samenleving, zorg voor werk voor en tewerkstelling van sociaaleconomisch zwakkere categorieën zoals (alleenstaande) vrouwen met kinderen, laaggeschoolden, immigranten, langdurig werklozen, vreemdelingen, vluchtelingen, licht gehandicapten e.d.m.;
- ❖ Er was geen specifieke organisatievorm aanwezig in Vlaanderen voor de *social-profit* sector. Het alternatief was een vzw of een rechtsvorm zoals de coöperatieve vennootschap, maar deze paste onvoldoende in de filosofie van de sociale economie. De vzw is een onafgebroken succes sinds haar juridisch ontstaan in 1921. Zij kent echter af en toe oneigenlijk gebruik of misbruik;
- ❖ De onaangepastheid van de juridische vormen leidde ook tot incoherentie van de juridische statuten tegenover de ethiek van de betrokken organisaties of ondernemingen;
- ❖ De wetgever wilde bovendien dat de sociale economie zich verder ontwikkelde. Hij zag de sociale economie graag geprofileerd als een echte economische activiteit binnen een bedrijfseconomische sfeer;
- ❖ De wetgever weigerde de toen geldende vzw-wetgeving te veranderen omdat hij op dat moment van mening was dat ze niet veranderd diende te worden en dat ze het al 74 jaar uitstekend deed;¹⁵
- ❖ De sociale economie zou op deze manier geloofwaardiger worden geacht en een grotere kredietwaardigheid hebben in het maatschappelijke- en in het rechtsverkeer;¹⁶
- ❖ De Europese instellingen begonnen steeds meer aandacht te krijgen voor de economische entiteiten die actief zijn in de sociale sector. De Commissie had een reeks voorstellen ingediend om deze entiteiten betere mogelijkheden te bieden voor de grensoverschrijdende uitoefening van hun activiteiten in de hele Europese Unie. In 1993 werd in het Witboek "Groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid" sociale economie naar voren gebracht ter bevordering van deze drie pijlers. De Lidstaten werden aangespoord te onderzoeken op welke wijze deze sector kon worden gestimuleerd.¹⁷

¹³ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vennootschap met sociaal oogmerk*, Gent, Mys & Breesch ism Procura, 2001, 9 (hierna verkort D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*)

¹⁴ F. WILMET, «La Société à finalité sociale: deux ans après», DAOR, maart 1998, nr. 45, 48, 49 in A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 48

¹⁵ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, *supra* noot 13, 9 - 11

¹⁶ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 37

¹⁷ H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, Ph. ERNST, *het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 41

2.2.1 WAAROM CREEËRDE MEN GEEN APARTE RECHTSVORM?

De Senatoren De Wasseige en Taminiaux beoogden een bijzondere vennootschapsvorm ('*sui generis*') maar uiteindelijk suggereerde de regering dat 'het sociaal oogmerk' beter geconcipieerd zou worden als een modaliteit die elke burgerlijke- en handelsvennootschap met rechtspersoonlijkheid kan aannemen.¹⁸

Meer in het algemeen is de wetgever geen voorstander van de ontwikkeling van een specifieke rechtsvorm. De hoofdreden zit in het feit dat aparte juridische vormen vaak niet worden geüpdate, ondanks de bedrijfseconomische noodzakelijkheid. Een goed voorbeeld hiervan is de landbouwvennootschap. Deze verkommerde jarenlang omdat ze niet kon genieten van de verbeteringen die werden aangebracht aan het Wetboek der Vennootschappen. Een andere belangrijke reden was dat de wetgever de toen reeds bestaande vennootschapsvormen ruimschoots voldoende achtte. De rechtsleer vindt het ontwikkelen van een nieuwe rechtsvorm in het algemeen ook geen goede oplossing.¹⁹

Een ander argument om geen aparte rechtsvorm te ontwikkelen is de toegang tot de ontwikkelde rechtspraak van de bestaande vennootschapsvormen. Theoretisch had men natuurlijk ook een nieuwe rechtsvorm kunnen creëren en daarbij bepalen welke regels van de vennootschapswetgeving ook op deze rechtsvorm van toepassing zouden zijn. Men zou dan echter moeten nagaan of de door de wetgever gemaakte keuzes, die gelden voor de vennootschappen met een winstoogmerk, zonder meer kunnen worden toegepast op de vennootschappen met een sociaal oogmerk.²⁰

2.2.2 WAAROM NIET ALLEEN EEN CV MET SOCIAAL OOGMERK?

De vso werd niet alleen beperkt tot de cvba, niettegenstaande deze vennootschapsvorm het meest overeenkomt met het sociale gedachtegoed. Reeds bij de invoering (en nu nog steeds) waren er voorstanders voor deze beperking. Als verdediging stelt men dat de wet op de vso in haar keuzevrijheid rond de vormgeving een wetgeving is die veel keuzemogelijkheden toelaat. Ze biedt mogelijkerwijze vroeg of laat uitkomsten voor problemen mits de nodige inventiviteit.²¹ Met andere woorden: baat het niet, dan schaadt het niet.

¹⁸ K. GEENS, F. BOUCKAERT, F. HELLEMANS, *De nieuwe vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Kalmthout, Biblo, 1995, 52

¹⁹ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 15

²⁰ H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, Ph. ERNST, *het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 46

²¹ M. COIPEL, *Les sociétés à finalité sociale: innovation, révolution ou illusion*, in M. COIPEL, J. DEFOURNY, J. HINDRIKS, Ph. 't KINT, F. ROBERT, B. THIRY, *ASBL et société à finalité sociale : quelques aspects juridiques et économiques*, Gent, Mys & Breesch, 1996, Série: Non-marchand, Droit et Management, 58 - 59

2.2.3 WAAROM LIET MEN GEEN HANDELSACTIVITEITEN TOE VOOR VZW'S?

Men kan zich de vraag stellen waarom men de vzw's niet gewoon handelsactiviteiten zonder winstoogmerk liet ontplooiën. Voor verschillende rechtsgeleerden leek dit destijds een betere oplossing.²² Onder andere Prof. dr. K. Geens geeft letterlijk aan:

"Waarom vennootschappen zonder winstoogmerk creëren, als hetzelfde doel had kunnen worden bereikt door verenigingen zonder winstoogmerk toe te laten een handelsactiviteit te voeren?".²³

Na de invoering van de vso verklaarde Prof. dr. M. Coipel, zelf betrokken bij de voorbereiding en advisering van de wetgeving, hierover het volgende als verklaring waarom deze piste niet werd gevolgd²⁴:

1. De piste om niet te raken aan de vzw-wet was, zoals reeds beschreven, een expliciete keuze van in het begin;
2. De vzw-wet wijzigen had nooit volstaan, omdat ook in het vennootschapsrecht en het ondernemingsrecht het Hof van Cassatie van mening was dat handelaars altijd een winstoogmerk hadden;
3. Daarenboven waren te veel (gewone) concurrenten van de economische actoren met sociale doelstellingen van oordeel dat deze laatsten onder vzw-vorm te veel voordelen, te veel flexibiliteit en te weinig beperkingen opgelegd kregen;
4. De vzw-wetgeving zit niet goed in mekaar;
5. De rechtsleer en/of rechtspraak is gemiddeld niet van dezelfde kwaliteit als die van de vennootschapswetgeving;
6. De beschermingswetgeving voor derden is redelijk zwak uitgebouwd;
7. De wereld van de sociale economie wou daarenboven absoluut een vennootschapsstatuut;
8. Tot slot achten sommigen het statuut van de vso serieuzer dan dat van de vzw, o.a. bankiers en de subsidiërende overheid.
9. De wetgever wou absoluut democratische besluitvorming (lees werknemersparticipatie) als mogelijkheid opnemen in de wet, dit was bij een vzw niet mogelijk²⁵;
10. De onmogelijkheid om in aanmerking te komen voor de steunmaatregelen bepaald in de economische expansiewetten van toen;
11. Vzw's kunnen niet erkend worden voor de uitvoering van overheidsopdrachten.

²² Ph., 't KINT, *La société à finalité sociale: présentation juridique, Non-Marchand – Management, Droit & Finance*, Gent, Mys & Breesch, 1996, 17

²³ K. GEENS, F. BOUCKAERT, F. HELLEMANS, *De nieuwe vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Kalmthout, Biblo, 1995, 51

²⁴ M., COIPEL, *Les sociétés à finalité sociale innovation, révolution ou illusion*, in M. COIPEL, J. DEFOURNY, J. HINDRIKS, PH. 't KINT, F. ROBERT, B. THIRY, *ASBL et société à finalité sociale : quelques aspects juridiques et économiques*, Gent, Mys & Breesch, 1996, Série: Non-marchand, Droit et Management, 58

²⁵ H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, Ph. ERNST, *het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 45

2.3 HOE DEFINIEERDE MEN DESTIJD DE SOCIALE ECONOMIE?

Het is interessant om de definitie van de sociale economie zoals die door de wetgever van 1995-1996 werd beschouwd, te analyseren. Zoals reeds vermeld was de vso-wetgeving gebaseerd op voorstellen van de PS-Senatoren De Wasseige en Taminiaux. Deze wetsvoorstellen waren gebaseerd op de socialistisch geïnspireerde werknemersparticipatie. Ze gebruikten dan ook de traditionele associatieve invulling van het begrip sociale economie²⁶:

"Initiatieven en ondernemingen van associatieve aard waar groepssolidariteit belangrijker is dan persoonlijk gewin, zelfs al produceren zij verhandelbare goederen en diensten (die normaler wijze door ondernemingen van vennootschappelijke aard zouden geproduceerd worden) en welke proberen een oplossing te vinden voor volgende bestaande problemen:

- ❖ *Weigering om zich neer te leggen bij de onontkoombaarheid van de werkloosheid;*
- ❖ *Werkgelegenheid voor personen die in ondernemingen als niet of minder rendabel doorgaan, door van hen werknemers en creatieve mensen te maken in plaats van bijstandstrekkers;*
- ❖ *Werknemers die hun failliete onderneming willen overnemen;*
- ❖ *De wil om de structuren te veranderen via een democratische bedrijfsvoering met inspraak voor werknemers;*
- ❖ *Sociale, culturele of sociale en culturele oogmerken;*
- ❖ *Maatschappelijke ontvoogding en/of ontwikkeling van een bepaalde gemeenschap of subregio te bewerkstelligen;*
- ❖ *Verdeling van de winst onder de werknemers."*

Het is duidelijk dat de bovenstaande visie van sociale economie gebaseerd is op solidariteit onder werknemers. Ondertussen is volgens velen deze definitie ontoereikend. Sociale economie zou meer moeten omvatten dan alleen initiatieven ter bevordering van de werkgelegenheid. Naast het belang van een sociaal doel kan men uit bovenstaande definitie ook het concept van 'democratische bedrijfsvoering' als een belangrijke eigenschap van de sociale economie uit 1995 afleiden. Men verstaat hieronder het verlenen van medezeggenschap aan de werknemers waarbij de werknemers delen in de winst.²⁷

Op dit moment zijn er in België drie officiële definities van sociale economie. De oudste definitie werd in 1990 door de Waalse Raad voor de Sociale Economie (*Conseil Wallon de l'Economie Sociale*) aangenomen. Een tweede definitie werd anno 1997 in de schoot van VOSEC (Vlaams Overleg Sociale Economie) geformuleerd door een dertigtal organisaties die de sociale economie in

²⁶ R. DE MEY, *Organisatie en ontwikkeling van de sociale economie. Onderzoeksdeel 1: Ontstaan, geschiedenis en dynamiek van de sociale economie*, Antwerpen, Steunpunt Werk en Sociale Economie, 2008, 57

²⁷ H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, Ph. ERNST, *het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 40

Vlaanderen vertegenwoordigen. Tenslotte vindt men ook een definitie van de sociale economie terug in het samenwerkingsakkoord dat eind 2004 werd afgesloten tussen de federale overheid en de eenheden die in de gewesten en de gemeenschappen bevoegd zijn voor wat men de 'meerwaardeneconomie' noemt.²⁸

Volgens deze drie definities oefenen de organisaties in de sociale economie allemaal economische activiteiten uit. Ze onderscheiden zich van de kapitalistische privésector omdat ze winstmaximalisatie niet als voornaamste doel, maar als een instrument zien. Dit om diensten te verlenen aan hun leden of aan de ruimere sociale gemeenschap en omdat ze democratisch beheer en duurzame ontwikkeling nastreven. Doordat ze autonoom beheerd worden en voortkomen uit privé-initiatief verschillen ze ook van de publieke sector.²⁹

2.4 KRITISCHE BESPREKING

De wetgever zag destijds de sociale economie vooral als een manier om de solidariteit onder werknemers te bevorderen, als een beweging tegen werkloosheid. Sociale economie is echter geëvolueerd, de definitie is ruimer geworden. Denk bijvoorbeeld aan Inclusie Invest. Zij investeren in infrastructuur voor gehandicapten maar hebben geen werknemers. Er zijn, zo blijkt uit hoofdstuk 7, meer vso's zonder tewerkstelling. Doordat de wetgever het sociale doel van de vso vrij heeft gelaten (men mag enkel een beperkt of geen vermogensvoordeel nastreven), zijn de activiteiten van veel vso's geëvolueerd en vallen niet meer onder de definitie van de sociale economie van weleer.

Ondanks het feit dat de definitie van sociale economie nu ruimer is, blijkt democratische besluitvoering ook nog een belangrijk aspect te zijn in de sociale economie. Echter, voor veel sociale ondernemers gaat de verplichte mogelijkheid tot werknemersparticipatie te ver. Ze wordt als te betuttelend, niet haalbaar en onrealistisch (wat betreft het betrekken van werknemers in het beleid) bestempeld. Meer over de verplichte mogelijkheid tot werknemersparticipatie kan men terugvinden in hoofdstuk drie, deel drie.

Hoewel de definitie van sociale economie veranderd is, blijft de vso op zich nog een goed kader voor sociaal ondernemerschap in 2011. Behalve eventueel de werknemersparticipatie zijn er immers geen wettelijke verplichtingen die de vso beperken tot sociaal ondernemerschap uit 1995. Maar de werknemersparticipatie kan op een zodanige manier in de statuten opgenomen worden,

²⁸ S. MERTENS, M. MARÉE, *De definitie van de sociale economie in België*, E-Note, Steunpunt coöperatief ondernemen/CHAIRE Cera, 2007, 1 - 2

²⁹ S. MERTENS, M. MARÉE, *De definitie van de sociale economie in België*, E-Note, Steunpunt coöperatief ondernemen/CHAIRE Cera, 2007, 3

dat het onmogelijk is om werkelijk te participeren in de vso.

In de praktijk komt men echter vaak niet tot eenduidige beslissingen omtrent wie of wat tot sociale economie behoort. Het blijkt ook een heel emotioneel geladen onderwerp te zijn. Zo kan men zich afvragen of ondernemingen die het belang van de leden nastreven in plaats van de belangen van de ruimere gemeenschap tot de sociale economie behoren. Ook de afbakening van sociale economie tot bepaalde juridische vormen blijkt moeilijk. Het aannemen van een vso statuut is zeker niet de enige manier waarop men sociale meerwaarde kan nastreven. Zo kunnen coöperatieve ondernemingen ook sociale doelstellingen nastreven zonder het vso-statuut aan te nemen. Daarenboven gaat de invulling van het sociaal doel van bepaalde vso's voor sommigen te ver om te behoren tot de sociale economie.

Noch de vermelding van ethische principes, noch de opsomming van juridische vormen die het naleven van deze ethische principes kunnen garanderen, zijn instrumenten om de contouren van de sociale economie in ons land op een concrete en eenduidige wijze af te bakenen.³⁰ Dit alles ondermijnt de mogelijkheid tot afbakening van een volwaardige 'derde sector'. Hierdoor zal de sociale economie nooit aanzien kunnen worden als een volwaardige economie en zal een onderling collectief gevoel afwezig blijven.

³⁰ S. MERTENS, M. MARÉE, *De definitie van de sociale economie in België*, E-Note, Steunpunt coöperatief ondernemen/CHAIRE Cera, 2007, 5

3 HET JURIDISCHE KADER

In dit hoofdstuk volgt een uiteenzetting over het juridische kader van de vso. Na de inleiding over de revoluties van dit kader worden achtereenvolgens de mogelijke verschijningsvormen van de vso, de grondvoorwaarden, de publiciteitsregels, de sancties bij niet-naleving, de oprichting en het einde van de vso besproken. Na elk deelaspect een kritische bespreking opgenomen.

3.1 DE TWEE REVOLUTIES

Er bleek bij het ontstaan heel wat onenigheid te zijn over de vso, dit werd reeds beschreven in het tweede hoofdstuk. De reden voor deze onenigheid was het revolutionair karakter van de vso. De vennootschap met sociaal oogmerk was immers een ware revolutie in twee opzichten³¹:

1. In het vennootschapsrecht. De vso is een specifieke variatie op bepaalde vennootschapsvormen en het winstoogmerk stond niet langer centraal.

- ❖ Een vso is zoals supra beschreven geen op zichzelf staande vennootschapsvorm. De zogenaamde 'label methode', of ook 'transversaal statuut', was volledig nieuw. Een vso wordt opgericht door één van de traditionele vennootschapsvormen aan te nemen en vervolgens negen specifieke vermeldingen op te nemen in de statuten. Op deze manier krijgt zij de vermelding "met een sociaal oogmerk".³²
- ❖ Door de wet van 13 april 1995 is destijds art 1832 B.W. (later opgeheven, nu wetboek van vennootschappen) grondig aangepast. Een eerste aanpassing behelsde de invulling van het begrip 'winstoogmerk'. Volgens de oude versie werd de vennootschap aangegaan met het oogmerk winst te maken. Het winstoogmerk is dan een intentioneel element dat de vennootschap kenmerkt. De winst moet nagestreefd worden ten bate van de vennoten in hun gemeenschappelijk belang. De invulling werd tevens ook in die zin aangepast dat een winstoogmerk (dat een vennootschap van een vereniging onderscheidt) niet enkel een rechtstreeks, maar ook een onrechtstreeks vermogensvoordeel kan behelzen. De vennootschap kan dus m.a.w. gericht zijn op winst (rechtstreeks) en/of op de besparing van kosten of het vermijden van verliezen (onrechtstreeks).³³

Daarnaast is het winstoogmerk sinds de wet van 13 april 1995 niet meer in dezelfde mate essentieel voor een vennootschap als voorheen. De vorm van de vennootschap kan nu ook

³¹ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 8

³² Art. 662 W. Venn.

³³ K. GEENS, F. BOUCKAERT, F. HELLEMANS, *De nieuwe vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Kalmthout, Biblo, 1995, 42 - 43

gestalte geven aan een activiteit die vroeger enkel in een vereniging kon worden uitgeoefend.³⁴ Het was dus tot de invoering van de vso niet mogelijk om commerciële handelsactiviteiten te ontplooiën zonder winstoogmerk. Deze verandering hield een radicale wijziging in van het vennootschapsrecht, het winstoogmerk was een essentieel onderdeel van de definitie van een vennootschap.³⁵

In artikel 1 W. Venn. vindt men deze aanpassing terug:

"In de gevallen bepaald in dit wetboek kan de vennootschapsakte bepalen dat de vennootschap niet is opgericht met het oogmerk aan de vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel te bezorgen."³⁶

2. In het *non-profit* recht: Er werd in de *non-profit* heel vaak gewerkt met ofwel oneigenlijke vzw's ofwel met vzw's die zeer belangrijke nevenactiviteiten ontplooiden. De vso bood plots een instrument dat er voorheen niet was. Men zat met de angst dat deze nevenactiviteiten snel zouden moeten ondergebracht worden in een vso, terwijl er nog veel onduidelijkheden waren.³⁷

3.2 VERSCHIJNINGSVORMEN VAN DE VSO

3.2.1 KEUZE VAN DE VENNOOTSCHAPSVORM

Er zijn drie methoden om een vso op te richten. Men kan kiezen om een vzw om te zetten in een vso, een bestaande vennootschap om te vormen tot een vso of men kan een vennootschap met sociaal oogmerk oprichten.³⁸ De vso moet dus opgericht worden als een soort van label bij één van de onderstaande vennootschapsvormen. Deze vennootschapsvormen moeten rechtspersoonlijkheid bezitten, ze worden opgesomd in art. 2 W. Venn.:

- ❖ De vennootschap onder firma, afgekort vof;³⁹
- ❖ De gewone commanditaire vennootschap, afgekort comm.v;⁴⁰
- ❖ De besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid, afgekort bvba;⁴¹

³⁴ K. GEENS, F. BOUCKAERT, F. HELLEMANS, *De nieuwe vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Kalmthout, Biblo, 1995, 44 - 45

³⁵ D., D'HULSTÈRE, JP., POLLÉNIUS, *La société à finalité sociale, en questions et en réponses*, Luik, Edi.pro, 2008, 38 - 39

³⁶ Art. 1 W. Venn.

³⁷ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso, supra* noot 13, 10

³⁸ W. VAN OPSTAL, A. COATES, *The joys and burdens of multiple Legal frameworks for social entrepreneurship. Lessons from the Belgian Case*, Antwerpen, Steunpunt Werk en Sociale Economie, 2009, 37

³⁹ Art. 201 ev W. Venn.

⁴⁰ Art. 202 ev W. Venn.

⁴¹ Art. 210 W. Venn.

- ❖ De coöperatieve vennootschap, die zowel met beperkte aansprakelijkheid, afgekort cvba, als met onbeperkte aansprakelijkheid, afgekort cvoa, kan zijn;⁴²
- ❖ De naamloze vennootschap, afgekort nv;⁴³
- ❖ De commanditaire vennootschap op aandelen, afgekort comm. va;⁴⁴
- ❖ Het economisch samenwerkingsverband, afgekort esv.⁴⁵

Dit wil zeggen dat men geen sociaal oogmerk kan toevoegen aan volgende vennootschapsvormen:

- ❖ De tijdelijke handelsvennootschap;
- ❖ De stille handelsvennootschap;
- ❖ De maatschap;
- ❖ De landbouwvennootschap;
- ❖ Europese vennootschap;
- ❖ Europese coöperatieve vennootschap.

De motivatie hiervoor is dat de tijdelijke handelsvennootschap een tijdelijk karakter heeft en dus niet op zijn plaats is in de sociale economie. Bij stille vennootschappen weet niemand buiten de deelnemers dat ze bestaat en een maatschap heeft geen rechtspersoonlijkheid. De landbouwvennootschap is alleen bedoeld voor ondernemingen in de landbouw, daarom werd deze ook niet geschikt geacht voor de sociale economie.⁴⁶

De hierboven vernoemde vennootschappen moeten aan iedere vermelding van hun rechtsvorm de woorden "met een sociaal oogmerk" (afgekort "so") toevoegen wanneer zij de vereiste bepalingen (zie infra) van artikel 661 W. Venn. aan hun statuten toevoegen.⁴⁷

Concreet wil dit zeggen dat de vso kan opgericht worden met beperkte ofwel onbeperkte aansprakelijkheid (Tabel 1).

⁴² Art. 350 W. Venn.

⁴³ Art. 437 W. Venn.

⁴⁴ Art. 654 W. Venn.

⁴⁵ Art. 839 W. Venn.

⁴⁶ D., D'HULSTÈRE, JP., POLLÉNU, *La société à finalité sociale, en questions et en réponses*, Luik, Edi.pro, 2008, 61

⁴⁷ Art. 662 W. Venn.

TABEL 1: Basisvorm vso, verdeeld volgens beperkte of onbeperkte aansprakelijkheid

Beperkte aansprakelijkheid	Onbeperkte aansprakelijkheid
❖ De naamloze vennootschap met sociaal oogmerk; ⁴⁸	❖ De vennootschap onder firma met sociaal oogmerk; ⁵¹
❖ De besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid met sociaal oogmerk; ⁴⁹	❖ De gewone commanditaire vennootschap met sociaal oogmerk; ⁵²
❖ De coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid met sociaal oogmerk. ⁵⁰	❖ De commanditaire vennootschap op aandelen met sociaal oogmerk; ⁵³
	❖ De coöperatieve vennootschap met onbeperkte aansprakelijkheid met sociaal oogmerk; ⁵⁴
	❖ Het economisch samenwerkingsverband met sociaal oogmerk. ⁵⁵

Bron: eigen samenstelling

Vanzelfsprekend voldoet de vso aan alle voorwaarden, behalve deze expliciet afwijkend voor vso's, van de basisvorm. Zo voldoet een cvba so aan alle normale voorwaarden voor een cvba, behalve voor de afwijkende voorwaarden voor vso's. In sectie 3.6.1 wordt de oprichting van een cvba so uitvoerig besproken.

3.2.2 DE VSO ALS HANDELS- OF ALS BURGERLIJKE VENNOOTSCHAP

De vso kan een handelsvennootschap of een burgerlijke vennootschap zijn. Een vennootschap met sociaal oogmerk is een vennootschap met handelsaard wanneer zij in haar statutair doel één of meer objectieve daden van koophandel heeft opgenomen, zoals die zijn vermeld in de artikels 2 en 3 van het Wetboek van Koophandel.⁵⁶ Deze artikels bevatten een lijst van activiteiten, die wettelijk als 'daden van koophandel' zijn gekwalificeerd. Opmerkelijk is dat dit onderscheid zelfs geldt wanneer de statuten van de vennootschap bepalen dat zij niet is opgericht met het oogmerk aan haar vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel te bezorgen, m.a.w., indien

⁴⁸ Art. 437 W. Venn.

⁴⁹ Art. 210 W. Venn.

⁵⁰ Art. 352 W. Venn.

⁵¹ Art. 201 en 204 W. Venn.

⁵² Art. 202, 205 en 207 W. Venn.

⁵³ Art. 154 W. Venn.

⁵⁴ Art. 352 W. Venn.

⁵⁵ Art. 843 W. Venn.

⁵⁶ M. DENEFF, *vzw & stichting*, Brugge, die Keure, 2004, 18 - 20

het gaat om een vso.⁵⁷ Als haar voorwerp burgerlijk is, dan is het een burgerlijke vennootschap die de vorm van een handelsvennootschap koos. Ze heeft dan niet de hoedanigheid van handelaar.

Een vennootschap met handelsaard valt onder de toepassing van het handelsrecht, een vennootschap met burgerlijke aard niet. De gevolgen van de handelsaard van een vennootschap zijn ondermeer de volgende⁵⁸:

- ❖ De vennootschap moet zich inschrijven in het handelsregister en houdster zijn van een postcheque- of bankrekening;
- ❖ De vennootschap valt onder de toepassing van het handelsrecht (inclusief het specifieke bewijsrecht in handelszaken- en (in beginsel) de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel;
- ❖ De vennootschap moet zich schikken naar de eventueel ter zake geldende vestigingswetgeving;
- ❖ De vennootschap kan failliet verklaard worden.

KRITISCHE BESPREKING

DE TWEE REVOLUTIES

Na 15 jaar is de aanpassing in onder andere artikel 1 van het Wetboek van Vennootschappen nog steeds een doorn in het oog van veel juristen. De wetgever achtte een amendering van (destijds) art. 1832 B.W. met betrekking tot het winstoogmerk noodzakelijk, wat een cascade van meer fundamentele wijzigingen op gang bracht. Volgens onder meer Prof. dr. K. Geens was een dergelijke wijziging volstrekt overbodig. Het is steeds toegelaten in een (bijzondere) wet af te wijken van een (algemene) wet. Het zou perfect legitiem geweest zijn om in het wetboek van vennootschappen een nieuwe vennootschapsmodaliteit zonder winstoogmerk te voorzien.⁵⁹

De revolutie in het *non-profit* recht lijkt achteraf mee te vallen. Dit blijkt onder meer uit het aantal oprichtingen van vso's. Veel vzw's zijn blijven verder werken op het oude stramien en zien geen voordeel in de omzetting naar een vso.

DE VERSCHIJNINGSVORMEN VAN DE VSO

De beslissing om de keuze te laten tussen vrijwel alle vennootschapsvormen leidt in de praktijk tot veel onduidelijkheid. Hoewel ruim 70% van de vso's voor een cvba kiest, worden ook andere vennootschapsvormen gekozen die zich niet lenen tot sociaal ondernemerschap. Terecht wordt de

⁵⁷ Art. 3 §3 W. Venn.

⁵⁸ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 141

⁵⁹ K. GEENS, F. BOUCKAERT, F. HELLEMANS, *De nieuwe vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Kalmthout, Biblo, 1995, 53

vraag opgeworpen waarom ook de onvolkomen rechtspersonen (vof, comm.v. en comm.va.) beschikbaar zijn gesteld voor de vennootschap met sociaal oogmerk. Bij deze rechtsvormen is een afscheiding van het vennootschapsvermogen niet verplicht, terwijl voor de vso precies wordt vereist dat het vennootschapsvermogen, dat een eigen bestemming heeft, strikt van het privévermogen van de vennoten gescheiden blijft.⁶⁰

Verder kan men zich ook vragen stellen bij de vennootschappen met onbeperkte aansprakelijkheid. Wanneer men dan werknemersparticipatie wil aanmoedigen, is dit - vanzelfsprekend- niet evident. Een werknemer zal dan niet enkel een risico lopen met betrekking tot zijn loon, hij kan ook nog zijn kapitaalsinbreng verliezen en daarboven is hij ook nog eens onbeperkt aansprakelijk. De stelling "baat het niet dan schaadt het niet" is naar mijn aanvoelen een onverstandige keuze.

De vso enkel als label toelaten bij de vennootschapsvormen met beperkte aansprakelijkheid lijkt dan ook meer te passen bij het gedachtegoed en de realiteit van sociaal ondernemerschap. Het zou verder de administratieve efficiëntie ten goede komen. Veel ondernemers klagen immers over het lage kennisniveau van de administratie (en de maatschappij) over de vso.⁶¹

3.3 GRONDVOORWAARDEN OP TE NEMEN IN DE STATUTEN

3.3.1 INLEIDING

De supra vermelde vennootschappen kunnen een vennootschap met een sociaal oogmerk worden wanneer hun statuten bepalen dat⁶²:

- ❖ De vennoten geen of een beperkt vermogensvoordeel nastreven;
- ❖ Een nauwkeurige omschrijving van het sociaal oogmerk van de activiteiten die de vennootschap verricht overeenkomstig het doel (dit sociaal oogmerk mag niet bestaan in het verlenen van een onrechtstreeks vermogensvoordeel aan de vennoten);
- ❖ De omschrijving van de wijze waarop de winst zal besteed worden overeenkomstig het sociaal oogmerk;
- ❖ De voorwaarde dat niemand op de Algemene Vergadering meer dan 10% van de stemmen (5% als een werknemer ook vennoot is) mag bezitten;

⁶⁰ D., D'HULSTÈRE, JP., POLLÉNUUS, *La société à finalité sociale, en questions et en réponses*, Luik, Edi.pro, 2008, 45 - 49

⁶¹ W. VAN OPSTAL, C. GIJSELINCKX, P. DEVELTERE, *Coöperatief ondernemen in België. Theorie en praktijk*, Leuven, Acco, 2008, 150 - 151

⁶² Art. 661 W. Venn.

- ❖ De vermelding dat wanneer de vennootschap een beperkt rechtstreeks vermogensvoordeel aan haar vennoten uitkeert, het uitgekeerde voordeel niet hoger mag zijn dan de rentevoet vastgesteld door de Koning voor de coöperaties erkend door de NRC;
- ❖ Elk jaar moet er een speciaal verslag worden opgesteld, dat o.a. de wijze vermeldt waarop de vennootschap het gestelde sociaal oogmerk heeft verwezenlijkt;
- ❖ De modaliteiten volgens dewelke een werknemer vennoot kan worden;
- ❖ De modaliteiten volgens dewelke een werknemervenoot die niet meer in de vennootschap werkt, de hoedanigheid van vennoot kan verliezen;
- ❖ De vermelding dat, in geval van vereffening, hetgeen na de vereffening overblijft, een bestemming zal krijgen die zo nauw mogelijk aansluit bij het sociaal oogmerk van de vennootschap.

Bij het lezen van deze bepalingen kan men een zekere vermenging vaststellen van bepaalde vzw kenmerken enerzijds en bepaalde erkenningsvoorwaarden van de Nationale Raad voor de Coöperatie anderzijds (NRC).

3.3.2 UITGEBREIDE BESPREKING PER VOORWAARDE

1° voorwaarde: bepalen dat de vennoten geen of een beperkt vermogensvoordeel nastreven.

De statuten moeten expliciet vermelden dat de vennoten "geen of slechts een beperkt vermogensvoordeel" nastreven.⁶³ Dit principe komt tegemoet aan een essentieel principe van de sociale economie: dienstverlening aan anderen is belangrijker dan winst voor zichzelf.⁶⁴

Het doel van een vso mag niet bestaan in het verschaffen van een meer dan beperkt, hetzij rechtstreekse hetzij onrechtstreekse, vermogensvoordelen aan vennoten. De wet spreekt duidelijk van het nastreven van vermogensvoordelen, wat ruimer is dan het toekennen ervan. Men mag ze dus niet uitdrukkelijk beogen tenzij ze beperkt zijn.⁶⁵

In Tabel 2 wordt het verschil tussen een rechtstreeks en een onrechtstreeks vermogensvoordeel uitgelegd.

⁶³ Art. 661, 1° W. Venn.

⁶⁴ Gedr. St., Senaat, 1086, 1994-1994, nr. 4, 149

⁶⁵ H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, Ph. ERNST, *het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 58

TABEL 2: Soorten vermogensvoordelen

Rechtstreeks vermogensvoordeel	Onrechtstreeks vermogensvoordeel
Een winst, bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none">❖ Uit te keren dividend;❖ Gerealiseerde meerwaarden bij de verkoop van aandelen.	Een besparing, gunsttarieven of schaalvoordelen, overdreven kostenvergoedingen of bezoldigingen

Bron: Eigen samenstelling gebaseerd op Coeckelbergh (2001) en Braeckmans et al. (1995)

Onder 'beperkt' moet men een maximum toegelaten vergoeding voor het kapitaal verstaan. Het dividend mag niet hoger zijn dan de rentevoet vastgesteld door de Koning ter uitvoering van de wet van 20 juli 1955, houdende instelling van een Nationale Raad voor de Coöperatie.⁶⁶ De berekening van het maximumdividend moet gebeuren op het werkelijk gestort gedeelte van het kapitaal. De motivatie hiervan is heel begrijpelijk, anders zou dit betekenen dat men via enkele intelligente ingrepen de beperkte winstuitkering gemakkelijk kan omzeilen.⁶⁷

Een andere beperking van het vermogensvoordeel voor de vennoten is er bij de vereffening. Het saldo moet, na de aanzuivering van de schulden van de vennootschap en de terugbetaling aan de vennoten van hun inbreng, een bestemming krijgen die zo nauw mogelijk aansluit bij het sociaal oogmerk van de vso.⁶⁸

Men kan zich afvragen waarom men het verschaffen van een direct of een indirect vermogensvoordeel niet helemaal heeft verboden. Volgens de betrokken rechtsleer (bij het tot stand komen van de wetgeving) was dit op specifieke vraag van de sociale economie zelf. De pure sociale economievorm is er immers duidelijk één waarbij alle zoektochten naar vermogensvoordelen voor de vennoten afwezig blijven. De sociale economie vond evenwel dat een en ander zo moest worden bepaald dat kapitaal gemakkelijker kon aangetrokken worden.⁶⁹

KRITISCHE BESPREKING

De voornaamste reden waarom men zou kiezen voor een sociaal oogmerk is de expliciete keuze ervoor. Men wil kenbaar maken dat men een sociale onderneming is en dat dit vooral ook verankerd is in de statuten. Die verankering is bijvoorbeeld belangrijk bij overnames. Doordat de vennoten geen of een beperkt vermogensvoordeel mogen nastreven zal deze ondernemingsvorm niet aantrekkelijk zijn voor harde economische spelers die (snel) een hoge return op hun investering willen zien. De aandeelhouders participeren omwille van hun sociaal engagement,

⁶⁶ Art. 661, 5° W. Venn.

⁶⁷ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 29

⁶⁸ Art. 661, 9° W. Venn.

⁶⁹ M. COIPEL, J. DEFOURNY, J. HINDRIKS, PH. 't KINT, F. ROBERT, B. THIRY, *ASBL et société à finalité sociale: quelques aspects juridiques et économiques*, Gent, Mys & Breesch, 1996, Série: Non-marchand, Droit et Management, 53

minder omwille van de return op hun kapitaal. Dit is één van de fundamenteën van sociaal ondernemerschap en wordt ook door alle geïnterviewden bevestigd.

Doordat er een beperkt vermogensvoordeel nagestreefd kan worden, kunnen vso's een alternatief bieden als investeringsopportunity voor ethische investeringen. Zo is er het voorbeeld van Inclusie Invest cvba so. Zij mobiliseren financiële middelen om te investeren in infrastructuur voor personen met een handicap. Doordat deze infrastructuur een beperkte return (een huurprijs die betaalbaar is gelet op het inkomen van die persoon) oplevert, kunnen ze ook een beperkt dividend uitkeren aan hun aandeelhouders. Voor investeerders is dit aantrekkelijk omdat ze ethisch beleggen en toch een rendement krijgen. Dit voorbeeld is afkomstig uit een interview met Willy Verbeek, oprichter en directeur van Inclusie Invest.

Opmerkelijk is dat de toekenning van onrechtstreekse voordelen bij de vzw wel als rechtsgeldig wordt beschouwd.⁷⁰

2° voorwaarde: nauwkeurig omschrijven wat het sociale oogmerk is van de activiteiten die ze overeenkomstig het doel van de vennootschap verrichten, waarbij het voornaamste oogmerk niet mag bestaan in het verlenen van een onrechtstreeks vermogensvoordeel aan de vennoten.

Er moet een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds de concrete activiteiten die de vso zal ontwikkelen en anderzijds haar sociaal oogmerk, of de achterliggende bedoeling.⁷¹

De activiteiten komen overeen met het statutair doel, bijvoorbeeld de uitbating van een restaurant, ze kunnen bestaan uit elke wettelijk toegelaten burgerlijke of handelsactiviteit. Het sociale oogmerk is dan de achterliggende bedoeling, bijvoorbeeld het verbeteren van het lot van invaliden door hen te werk te stellen in de horecasector, waar het uiteindelijke oogmerk van een traditionele handelsvennootschap het genereren van winst en meerwaarden is.⁷² De winst van een vso kan dus op twee manieren bestemd worden, hetzij apart, hetzij samen (Tabel 3).

⁷⁰ H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, Ph. ERNST, *het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 58

⁷¹ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 41

⁷² M. DENEFF, *Rechtscompendium vzw en vso*, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1996, 10

TABEL 3: Wijze van bestemming van de winst van de vso

De vso investeert haar winst <u>intern</u> in haar sociaal oogmerk	De vso investeert haar winst <u>extern</u> in haar sociaal oogmerk
Bijvoorbeeld, de vso investeert in de aanwerving van werklozen (hypothese: haar sociaal oogmerk is werklozen ondersteunen)	Bijvoorbeeld, de vso schenkt het geld weg aan een vzw die hulpbehoevende of zieke werklozen ondersteunt (hypothese: haar sociaal oogmerk is werklozen ondersteunen)

Bron: Coeckelbergh (2001)

Wat precies onder sociaal oogmerk wordt verstaan is niet duidelijk. Het gaat om een hoger, altruïstisch doel, een sociale doelstelling die de vennoten willen realiseren en die de determinerende beweegreden is voor de oprichting van een vso.⁷³ De wetgever heeft zich bijgevolg ertoe beperkt om het sociaal oogmerk negatief te omschrijven: het voornaamste oogmerk mag niet bestaan in het verschaffen van een onrechtstreeks vermogensvoordeel aan de vennoten. Men wilde de oprichters immers voldoende vrijheid geven en bij voorbaat geen activiteiten uitsluiten.⁷⁴

Tenslotte is het belangrijk te vermelden dat, in combinatie met andere oogmerken, het sociaal oogmerk het belangrijkste moet zijn. Een bijkomend oogmerk op winstverdeling mag beperkt aanwezig zijn en een bijkomend indirect vermogensvoordeel voor de vennoten mag ook aanwezig zijn.⁷⁵

KRITISCHE BESPREKING

De nauwkeurige omschrijving van het sociaal oogmerk en de activiteiten die de vennootschap zal verrichten overeenkomstig het doel, is uiteraard van groot belang. Hoewel uit het interview met de POD Maatschappelijke Integratie blijkt dat er geen controle is op de sociale doelstellingen, er wel sprake is van maatschappelijke controle. Een vennootschap kan zich niet zomaar onopgemerkt profileren als een vennootschap met sociaal oogmerk en vervolgens geen sociale doelstelling nastreven.

Deze vereiste is ook gelinkt aan de discussie over wat al dan niet tot de sociale economie behoort. In het interview met Lieve Jacobs (Cera) en Nico De Cleen, directeur van Passwerk cvba so, werd dit aangehaald. Passwerk heeft als doel personen met een autismespectrumstoornis met een normale begaafdheid, uitgaande van hun specifieke kwaliteiten en binnen hun mogelijkheden, te begeleiden naar een passende reguliere tewerkstelling. Men poogt hen effectief tewerk te stellen binnen de vakgebieden waarin zij uitmuntend presteren. Passwerk levert voornamelijk

⁷³ P. ERNST, *De vennootschap met sociaal oogmerk*, in H., BRAEKMANS, *Het gewijzigd vennootschapsrecht*, Antwerpen, Maklu, 1995, 55

⁷⁴ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, *supra* noot 13, 37

⁷⁵ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, *supra* noot 13, 39

dienstverlening in het kader van het testen van software. Ze rekt voor deze diensten een marktconform tarief aan. Bij de start van dit initiatief was er veel twijfel over de haalbaarheid van dit project, maar ook over de sociale doelstelling. De kritiek was dat ze te commercieel waren. Ondertussen hebben ze echter wel hun geloofwaardigheid verdiend.

Ook het subsidielook speelt een belangrijke rol. Momenteel wordt de omschrijving van de sociale doelen van de vso's niet gecontroleerd. Het is in principe mogelijk om bijvoorbeeld een golfclub met een sociaal oogmerk op te richten. Zeker wanneer men financiële of fiscale steun wil geven aan vso's zal het moeilijk worden om geen controle te voeren over het sociale oogmerk. Meer hierover in hoofdstuk acht.

3° voorwaarde: omschrijven op welke wijze de winst wordt besteed overeenkomstig het interne en externe oogmerk van de vennootschap met inachtneming van de hiërarchie vastgelegd in de statuten van de vennootschap en op welke wijze de reserves worden gevormd.

Men is verplicht statutair te omschrijven op welke wijze de winst wordt besteed overeenkomstig het interne en externe oogmerk van de vennootschap met inachtneming van de hiërarchie vastgelegd in de statuten. Indien de vso meerder sociale doelstellingen heeft, moet in de statuten een rangorde worden bepaald. De statutaire hiërarchie mag echter de wettelijke hiërarchie⁷⁶ niet wijzigen, de wettelijke reservevorming gaat uiteraard voor op de statutaire bepalingen inzake winstbesteding.

De statutaire vastlegging van de hiërarchie inzake winstuitkering dreigt echter tot een weinig soepele procedure van statutenwijziging te leiden ingeval van wijziging van deze hiërarchie. In normale handelsvennootschappen moet men de winstverdeling niet op voorhand statutair regelen; daar is het immers de bevoegdheid van de jaarlijkse Algemene Vergadering om te beslissen hoe de winst wordt besteed.⁷⁷

Ook gebruikt de wetgever de termen 'intern' en 'extern' oogmerk zonder nadere definitie. Bedoelt de wetgever met het eerste begrip de sociale doelstelling en met het tweede het statutair doel of de activiteit van de vennootschap?⁷⁸

⁷⁶ Wettelijk moet bij prioriteit een wettelijke reserve worden aangelegd. Dat gebeurt door jaarlijks 5% van de winst van het boekjaar over te boeken naar de wettelijke reserve en dit zolang de wettelijke reserve kleiner is dan 10% van het maatschappelijke kapitaal. S., TUYTTEN, *Vennootschap met sociaal oogmerk: statutaire bepalingen (2)*, vzw info, 2007, nr. 9, 4

⁷⁷ T. BRESCH en D. COECKELBERGH, *De vso, Non profit, recht & management reeks*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 9

⁷⁸ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 42

Een vso kan dus beslissen om haar vennoten al dan niet een winstuitkering toe te kennen. In geval van winstuitkering mag het dividend niet hoger zijn dan een vastgesteld percentage bepaald in art. 661, 5° W. Venn., toegepast op het daadwerkelijk volgestorte bedrag.⁷⁹

KRITISCHE BESPREKING

De omschrijving van de wijze waarop de winst zal besteed worden, blijkt in de praktijk geen groot probleem te zijn. Naast een voorziening voor de wettelijke reserves wordt over het algemeen de winst ofwel geherinvesteerd in de onderneming, ofwel als gift aan (al dan niet bevriende) vzw's ofwel als dividend uitgekeerd. Het vastleggen van een hiërarchie in de statuten wordt zowel in de literatuur als in de interviews niet gesignaleerd als een probleem.

4° voorwaarde: bepalen dat niemand aan de stemming in de Algemene Vergadering mag deelnemen met meer dan een tiende van het aantal stemmen verbonden aan de vertegenwoordigde aandelen; dit percentage wordt op één twintigste gebracht wanneer een of meer vennoten de hoedanigheid hebben van personeelslid in dienst genomen door de vennootschap.

Een voorbeeld kan dit verduidelijken. Een initiatiefnemer richt een vso op met een statutair kapitaal van 100.000 euro. Hiervan brengt hij zelf 80.000 euro in en krijgt hiervoor 80% van de aandelen. Er zijn daarnaast enkele vennotenpersoneelsleden die elk 2.500 euro inbrengen. Het stemrecht in de Algemene Vergadering is nu verdeeld als weergegeven in Tabel 4, in de veronderstelling dat alle vennoten aanwezig zijn.

TABEL 4: Voorbeeld van de stemuitoefening in de vso

	Initiatiefnemer	Werknemer	Totaal
Inbreng	80.000 euro	8 x 2.500 euro	100.000 euro
Aandelen	80%	8 x 2,5%	100%
Stemrecht	5%	8 x 2,5%	25%

Bron: Coeckelbergh (2001)

Het gevolg van de stemrechtuitoefeningsbeperking is nogal sterk: de initiatiefnemer die 80% van het kapitaal inbracht, kan slechts met één twintigste van de stemmen deelnemen of dus met 5% van de stemmen. Gezien de werknemers samen over 20% van de stemmen beschikken, is hij eigenlijk geblokkeerd in zijn zeggingskracht.

Deze regeling roept toch wel enige bedenkingen op⁸⁰:

⁷⁹ Artikel 661 5° W. Venn.

- ❖ De stemrechtbeperking is een beperking op de uitoefening; ze geldt niet voor het tellen van aanwezigheid en voor het tellen van vertegenwoordiging maar wel voor de uitoefening van het stemrecht zelf;
- ❖ De stemrechtbeperking is een zware beperking voor vso's, bijvoorbeeld in die mate dat indien er veel personeelsleden aanwezig zijn en een bepaalde investeerder quasi al het kapitaal inbracht, het onevenwicht tussen kapitaalbreng en zeggingskracht ver zoek is. Dit kan eventueel catastrofale gevolgen hebben. Dit is vermoedelijk de reden waarom, tenzij vanuit zeer specifieke hoek, een normale privé-investeerder zelden enorme bedragen in een vso zal pompen, als er veel personeel aanwezig is met stemrecht.

De wet voorziet enkel een minimum inzake het maximum gewicht van stemmen dat men kan hebben om effectief deel te nemen. De statuten van de vennootschap kunnen deze beperking nog verder beperken. Zo is het mogelijk om te werken met het principe van één man, één stem.⁸¹

De beperking van de stemrechten is zinloos in de vennootschap onder firma en de gewone commanditaire vennootschap, gezien beide normaal geen Algemene Vergadering kennen waarop een stemming plaatsvindt. De vennoten zijn hier immers eerder partners dan aandeelhouders. Nochtans moeten de regels van de stemrechtbeperking ook worden toegepast op alle vergaderingen die vergelijkbaar zijn met Algemene Vergaderingen. Dit zijn dan bijvoorbeeld de momenten waarop in principe de vennoten allemaal wel degelijk samenkomen (of geacht worden samen te komen) alsof het gaat over een jaarvergadering, m.n. bij het benoemen van eventuele gevolmachtigden, het uitbreiden van hun bevoegdheden of het wijzigen van de statuten.⁸²

Deze regel komt terug uit de erkenningsvoorwaarden van de NRC voor de erkenning van coöperaties. Door een democratische besluitvorming wil men daar realiseren dat de leden op voet van gelijkheid staan met elkaar.⁸³

KRITISCHE BESPREKING

De stemrechtbeperking in de Algemene Vergadering is volgens de geïnterviewden een goede regel. De regel wordt bestempeld als democratiserend. De grote aandeelhouders hebben dan niet per definitie de meeste zeggingskracht. Volgens het democratisch gedachtegoed dient de minderheid immers medezeggenschap te hebben. Op deze manier worden tevens misbruiken tegengegaan.

Uit de praktijk blijken er echter verschillende methoden te bestaan waarmee men met de voorgeschreven 10% (5% als een werknemer ook vennoot is) kan omgaan. Enkele voorbeelden:

⁸⁰ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 58

⁸¹ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, supra noot 3, 47

⁸² D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 59

⁸³ KB van 8 januari 1962

- ❖ Parallele oprichting van een patrimonium vso met een groot kapitaal en een exploitatie vso met een gereduceerd kapitaal. De patrimonium vso neemt geen personeel in dienst en blijft zodoende steeds onder controle van de initiatiefnemers. Zij verhuurt de onroerende goederen en roerende investeringsgoederen aan de exploitatie vso. Het is natuurlijk de vraag in welke mate deze constructie nog zinvol is als het gaat om twee vso's en om een patrimonium vso die, in tegenstelling tot de normale patrimoniumvennootschappen, niet kan leiden tot de verrijking van de persoon achter de vennootschap;
- ❖ De vzw richt samen met enkele stromannen een vso op waarvoor meerdere aandeelhouders nodig zijn. Zij sluit met deze personen een aandeelhoudersovereenkomst af, waarbij de stromannen er zich toe verbinden om hun eigen stemgedrag in de Algemene Vergadering af te stemmen op dat van de vzw. Aldus wordt in de praktijk ook nu reeds de stemrechtbeperkingen vaak omzeild;⁸⁴
- ❖ Wanneer men kijkt naar het aantal aandelen (i.p.v. nominale waarde aandelen) is deze beperking zeer eenvoudig te omzeilen. In coöperatieve vennootschappen kunnen verschillende groepen van aandeelhouders verschillende coupures hebben. In onderstaand voorbeeld (Tabel 5) ga ik ervan uit dat alle aandeelhouders aanwezig zijn op de Algemene Vergadering.

TABEL 5: Voorbeeld voor omzeilen 10% (5%) max. stemrecht

	Coupure is gelijk		Kleinere coupure voor groot aandeelhouder	
Totaal aantal aandelen	10.000		82.000	
Groot aandeelhouder	8.000	1.000	80.000	8.200
Kleine aandeelhouder A	500	500	500	500
Kleine aandeelhouder B	500	500	500	500
Kleine aandeelhouder C	500	500	500	500
Kleine aandeelhouder D	500	500	500	500

Bron: Eigen samenstelling, gebaseerd op interview met Lieve Jacobs

In het eerste geval is de coupure van alle aandeelhouders gelijk. In het tweede geval is de coupure van de grootaandeelhouder één tiende van de coupure van de andere aandeelhouders. Met de 10% beperking kan men dus nog vaak meer dan de helft van de stemmen hebben.

Vraag is wel of het de bedoeling is om op deze manier met de stemrechtbeperking om te gaan. De

⁸⁴ De twee voorbeelden zijn afkomstig uit T. BREESCH, D. COECKELBERGH, *De vso, Non profit, recht & management reeks*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 11

bedoeling van de wetgever in deze is duidelijk en ze leunt ook sterk aan bij de idealen van sociaal ondernemerschap (één man, één stem). De sector zelf vindt dergelijke ontwijkende maatregelen ook niet nodig, het strookt niet met de geest van sociaal ondernemerschap. Maar als deze regel niet zou passen in het project van de ondernemer hoeft dit geen probleem te zijn bij de keuze voor een vso statuut. Opvallend is dat er in de enquête (zie Bijlage 6) ook in één geval gevraagd is aan het personeel om geen vennoot te worden zodat de 10% zou gelden in plaats van 5%.

5° voorwaarde: bepalen dat het beperkte rechtstreekse vermogensvoordeel dat de vennootschap aan de vennoten uitkeert, niet hoger mag zijn dan de rentevoet vastgesteld door de Koning ter uitvoering van de wet van 20 juli 1955 houdende instelling van een Nationale Raad voor de Coöperatie, toegepast op het werkelijk gestorte bedrag van de aandelen.

De berekening van het dividend als maximum toegelaten vergoeding voor het kapitaal moet dus gebeuren op het werkelijk gestort gedeelte van het kapitaal. Het maximaal dividend mag niet van jaar tot jaar als een recht verbonden aan aandelenkapitaal opgespaard worden. Men kan dus niet in de jaren dat er geen winsten zijn dit maximaal percentage als rechten laten overvloeien naar de jaren dat er wel winst is en dan dit maximaal percentage verschillende keren uitbetalen ter compensatie.⁸⁵

Het maximaal dividend mag niet betaald worden op het gedeelte van het aandelenkapitaal dat bij een uit een vzw omgezette vso afkomstig is van de netto-activa van de vzw, gezien het hier niet gaat om gestort kapitaal, maar om kapitaal afkomstig uit de omzetting van de vzw.⁸⁶

KRITISCHE BESPREKING

Wanneer vso's er voor kiezen om een beperkt rechtstreeks vermogensvoordeel uit te keren aan haar vennoten, mag dit uitgekeerde voordeel niet hoger zijn dan de rentevoet vastgesteld door de Koning voor de coöperaties erkend door de NRC. Op dit moment bedraagt deze rentevoet 6%.

Uit de interviews bleek dat dit een erg belangrijke regel is. Op deze manier worden, zoals eerder vermeld, speculatieve investeerders geweerd. Het finaal doel mag nooit de verrijking van de vennoten zijn. Er zijn ook ondernemers die vinden dat deze regel niet ver genoeg gaat. Het gaat echter om een maximum, de statuten mogen een lager maximum voorschrijven tot zelfs 0%. Verder kan men ook altijd beslissen minder uit te keren, zelfs als de statuten dit maximum toelaten.⁸⁷

⁸⁵ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso, supra* noot 13, 34

⁸⁶ Art. 668 W. Venn.

⁸⁷ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso, supra* noot 13, 35

Dit percentage van 6% halen in de sociale economie is sowieso al een hele opgave. Heel wat actoren uit de sociale economie draaien al jaren met verlies, net bekeven of halen deze rendementen niet permanent. Zelfs door veel gewone bedrijven of zelfstandigen in de reguliere economie wordt dit percentage niet eens gehaald. Verder krijgt men in het huidige renteklimaat ook bij financiële instellingen heel wat minder.

6° voorwaarde: bepalen dat de bestuurders of zaakvoerders ieder jaar een bijzonder verslag uitbrengen over de wijze waarop de vennootschap toezicht heeft uitgeoefend op het oogmerk dat zij overeenkomstig het 2° heeft vastgesteld; dat verslag moet inzonderheid aangeven dat de uitgaven inzake investeringen, inzake de werkingskosten en bezoldigingen bestemd zijn om de verwezenlijking van het sociale oogmerk van de vennootschap te bevorderen.

Met dit verslag wordt niet bedoeld de omschrijving van de concrete activiteiten die de vennootschap uitoefent, maar wel de kosten beschrijven voor het verwezenlijken van het sociaal oogmerk. Het bovenstaande verslag moet worden ingevoegd in het jaarverslag, dat conform artikel 95 W. Venn. moet worden opgesteld.⁸⁸ Deze verplichting geldt ook voor de vso waarvan het bestuursorgaan geen jaarverslag moet opstellen.⁸⁹

In de voorbereidende werken vindt men enkele indicaties terug naar welke mogelijke problemen de wetgever hier zoekt⁹⁰:

- ❖ Het probleem van te hoge bestuurdersvergoedingen, die eigenlijk verdoken dividenden zijn;
- ❖ Nagaan of de vennootschap niet oneigenlijk wordt gebruikt. In feite wordt een analyse gevraagd van de werkings- en productiekosten die redelijk en niet overdreven mogen zijn.

Volgens de rechtsleer is deze regel ingegeven door de expliciete bezorgdheid rond de effectiviteit van de realisatie van het sociaal oogmerk. In Coeckelbergh (2001) somt men enkele verschillende categorieën van problemen op⁹¹:

- ❖ Uitgaven die in principe niet gedaan zijn in het kader van het vennootschapsdoel of de vennootschapsactiviteiten en die zowel vennootschapsrechtelijk als fiscaalrechtelijk tot problemen kunnen leiden;
- ❖ Dezelfde feiten, maar die tot doel hebben te verbergen dat er wat mis is met het vso karakter. Bijvoorbeeld:

⁸⁸ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 48

⁸⁹ Art. 94 W. Venn.

⁹⁰ Parl. Hand., Senaat 1993-1994, 1086-2,308

⁹¹ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, *supra* noot 13, 62

- Dat de vennootschap eigenlijk helemaal geen sociaal oogmerk heeft doch integendeel is opgericht tot de individuele glorie van enkele aandeelhouders;
- Dat de vso eigenlijk zich volledig laat leegzuigen door en of meerdere aandeelhouders, tegen de statuten en of de wet in;
- Dat de vso eigenlijk een dekmantel is om een mooie reputatie te hebben, om contracten binnen te rijden.

Een belangrijk punt in dit verslag handelt over de (gedeeltelijke) winstoverdracht aan derde organisaties. Vso's moeten meer bepaald rapporteren of er specifieke controle is geweest over de overdracht door de vennootschap met sociaal oogmerk van een deel van haar winsten aan derde organisaties. Dit geeft immers mogelijke problemen:

- ❖ Komt de organisatie die is uitgekozen als begunstigde van de winst overeen met het sociaal oogmerk dat de vso zich heeft gesteld?
- ❖ Is het geld wel degelijk overgedragen aan de betrokken organisatie?
- ❖ Wat heeft de organisatie concreet gedaan met het geld?

Een winstoverdracht aan een traditionele handelsvennootschap is altijd tegen de statuten en de wet. Een deel van de rechtsleer onderschrijft dit expliciet. Dit betekent dus dat er een probleem is als de vso een gewone handelsvennootschap begunstigt. Ten onrechte echter leidt bepaalde rechtsleer daaruit evenwel af dat een overdracht of transfer van de netto-activa alleen maar zou kunnen naar een andere vso of een vzw. Er is geen enkele reden om aan te nemen dat de uitbetaling niet mag aan de volheid van alle volgende categorieën, voor zover zij specifiek aansluiten bij het sociaal oogmerk van de vso⁹²:

- ❖ Vso's;
- ❖ Vzw's;
- ❖ Internationale verenigingen;
- ❖ Overheden;
- ❖ Instellingen van openbaar nut;
- ❖ Andere rechtspersonen zonder winstogmerk;
- ❖ Individuen, voor zover die beantwoorden aan de specificiteiten voorzien in het sociaal oogmerk en geen werknemer of/en vennoot zijn.

Gezien het verslag een specifieke verantwoordelijkheid is van de Raad van Bestuur of van de zaakvoerder van de vso, blijven deze verantwoordelijk, ook als ze de verslaggeving delegerden.⁹³

Deze interne controle is in het bijzonder een probleem bij de vennootschap onder firma en de gewone commanditaire vennootschap, gezien beide normaal geen Algemene Vergadering kennen

⁹² L. STOLLE, *De vennootschap met sociaal oogmerk, Juridisch en fiscaal statuut, modellen, statuten en wetteksten*, Ced. Samsom, 1996, 114

⁹³ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 64

waarop een bijzonder verslag kan worden besproken of goedgekeurd. Nochtans kunnen ook hier de vennoten die de vennootschap niet operationeel leiden een soortgelijk verslag eisen en inkijken. De bespreking en de goedkeuring van het bijzonder verslag zou volgens de rechtsleer evengoed kunnen bij de momenten waarop in principe de vennoten allemaal wel degelijk samenkomen (of geacht worden samen te komen) alsof het gaat over een jaarvergadering.⁹⁴

Het niet opstellen of slecht opstellen van dergelijk verslag kan aanleiding geven tot hoofdelijke bestuurdersaansprakelijkheid voor alle schade die het gevolg is van overtreding van de wettelijke en statutaire bepalingen ter zake.⁹⁵

KRITISCHE BESPREKING

Het speciale verslag biedt op dit moment weinig meerwaarde. Er is -zo blijkt uit het interview met de POD Maatschappelijke Integratie en Wim Van Opstal- geen enkele controle op deze verslagen. Het wordt door Wim van Opstal een 'lege doos' genoemd: het is een administratieve belasting die geen meerwaarde biedt, er is geen opvolging en er zijn amper vormvereisten. In het buitenland zijn er voorbeelden waarin dit beter geregeld is, zie hoofdstuk negen.

Het is opvallend dat in de literatuur van 1995-1996 de rechtsleer overwegend positief is over deze maatregel. Ph. Ernst heeft het over "*Een verslag waaraan een wezenlijk belang zal toekomen*".⁹⁶ Dit is na vijftien jaar bestaan van de vso niet het geval.

Door Wim Van Opstal wordt wel aangegeven dat het verslag goed is om *mission drift* te voorkomen. Men moet immers elk jaar de denkoefening maken of men nog steeds het sociale doel nastreeft dat men wou nastreven.

In het interview met Lieve Jacobs wordt de vraag ook gesteld wie deze controle moet organiseren, wie deze gaat betalen en aan welke normen dit dan moet voldoen. Er moet ook consensus komen over mogelijke sancties bij overtreding.

⁹⁴ M. COIPEL, J. DEFOURNY, J. HINDRIKS, PH. 't KINT, F. ROBERT, B. THIRY, *ASBL et société à finalité sociale: quelques aspects juridiques et économiques*, Gent, Mys & Breesch, 1996, Série: Non-marchand, Droit et Management, 68

⁹⁵ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 47 en ook Art. 263, 408 en 528 W. Venn.

⁹⁶ P. ERNST, *De vennootschap met sociaal oogmerk*, in H., BRAEKMANS, E. WYMEERSCH, *Het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 63

7° voorwaarde: regels vaststellen op grond waarvan aan ieder personeelslid de mogelijkheid wordt geboden om uiterlijk één jaar na zijn indienstneming door de vennootschap, de hoedanigheid van vennoot te verkrijgen. Deze bepaling is niet van toepassing op de personeelsleden die niet volledig handelingsbekwaam zijn.

De vso is de enige vennootschapsvorm waarin werknemersparticipatie als een wettelijk recht wordt gedefinieerd.⁹⁷ Enige nuancering is wel op zijn plaats, deze bepaling is namelijk⁹⁸:

- ❖ Van toepassing op personeelsleden, niet op andere categorieën van betrokkenen zoals bijvoorbeeld de bestuurders, de leveranciers, de vrijwilligers;
- ❖ Enkel van toepassing op personeelsleden met een contract van onbepaalde duur;
- ❖ Enkel van toepassing van zodra de personeelsleden uiterlijk één jaar in dienst zijn;
- ❖ Niet van toepassing op personeelsleden die niet volledig handelingsbekwaam zijn.

Dit is geen verplichting voor werknemers om toe te treden tot de vso. Er bestaat namelijk geen enkele wettelijke verplichting om tot het kapitaal toe te treden van de vso waarin men werkt. Tevens is het zelfs onwettig een verplichte kapitaalstoetreding voor werknemers in te schrijven in de contracten of in de statuten. In de vso vormen met onbeperkte aansprakelijkheid zou dit immers betekenen dat werknemers onbeperkt aansprakelijk worden.⁹⁹

De werkgevers-vso's zijn verplicht werknemers te laten toetreden als ze dit willen. De werknemers hebben immers dit recht omdat de toetredingsregels hiervoor op voorhand moeten zijn ingeschreven in de statuten.¹⁰⁰

De vso wordt door de participatie op niveau van de Algemene Vergadering een in hoofdzaak financieel geïnspireerde werknemersparticipatie. Door de stemrechtbeperking, kan geen van de vennoten echter een al te nadrukkelijke stempel drukken op het bestuur.¹⁰¹ De wet laat aan de vso zelf over om een en ander te regelen, zoals de praktische toetredings- en uittredingsvoorwaarden. De door de statuten bepaalde regels kunnen echter een belemmering vormen voor een vlotte toetreding van personeelsleden.¹⁰²

De wet stelt alleen iets over het openstellen van het venoot zijn voor de werknemers, niets over de deelname aan de Raad van Bestuur, de deelname aan directieorganen, vetorechten op bepaalde materies of adviesverplichting rond bepaalde materies. Nochtans zijn dit organen waar werknemers kunnen participeren in het beheer, zonder de financiële verplichtingen van aandeelhouderschap.¹⁰³

⁹⁷ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 47

⁹⁸ Art. 661, 7° W. Venn.

⁹⁹ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, *supra* noot 13, 67

¹⁰⁰ Art. 661, 7° W. Venn.

¹⁰¹ M. DENEFF, *Economische activiteiten van vzw en stichting*, Kalmthout, Biblo, 2004, 141-142

¹⁰² T. BREESCH, D. COECKELBERGH, *De vso*, Non profit, recht & management reeks, Gent, Mys & Breesch, 1995, 12

¹⁰³ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, *supra* noot 13, 69

Aan de voorwaarde lijkt ook te zijn voldaan wanneer aan de personeelsleden aandelen zonder stemrecht worden toegekend. Op die wijze zouden zij immers ook de hoedanigheid van vennoot verkrijgen. Men kan zich echter afvragen of dit strookt met de doelstellingen van de wetgever, het was immers de bedoeling om de werknemers zoveel mogelijk te betrekken bij de besluitvorming. Men spreekt dan ook van 'vennoten', zonder een onderscheid te maken tussen vennoot met stemrecht en vennoot zonder stemrecht.¹⁰⁴

Nergens werd specifiek de toe- en uittreding van het personeel tot het kapitaal bepaald door de wetgever. Men valt dus terug op twee mogelijkheden die, naargelang de gekozen vennootschapsvorm, kunnen verschillen: overname van bestaande aandelen of creatie van nieuwe aandelen (verhoging van het kapitaal). Beide technieken veronderstellen dat het personeelslid een inbreng in het kapitaal doet.¹⁰⁵

A Overname van bestaande aandelen

De overdraagbaarheid van de bestaande aandelen wordt bepaald door de vennootschapsvorm. Werknemers hangen bijgevolg af van het initiatief van de bestaande aandeelhouders alsook, wat bvba en cvba betreft, van hun goedkeuring. Men kan dit echter opheffen door bij aanvang te voorzien in een calloptie (aankoopoptie of verkoopbelofte) verleend aan de personeelsleden ten aanzien van de oprichters- en/of bestaande aandeelhouders van de vso. Verder kan de techniek van de verkrijging van eigen aandelen door een nv (Artikel 620 e.v. W. Venn.) of bvba (Artikel 321 e.v. W. Venn.) theoretisch van pas komen en mag de vennootschap de verkrijging van haar effecten door personeel helpen financieren op voorwaarde dat de voor deze financiering bestemde voorschotten of leningen vatbaar zijn voor uitkering.¹⁰⁶

B Creatie van nieuwe aandelen

Door een kapitaalverhoging kan men nieuwe aandelen creëren. Een kapitaalverhoging verloopt echter makkelijker in een cvba voor wat het veranderlijk gedeelte ervan betreft, dan in een nv of een bvba. Er is geen statutenwijziging vereist, maar enkel een authentieke vaststelling van de totstandkoming van de verhoging op verzoek van het bestuur. Bestaande aandeelhouders hebben in beginsel geen voorkeurrecht. De plaatsings- en volstortingsdrempels voor het kapitaal specifiek voor de cvba so werden door de wetgever ook verlaagd. Hierover staat meer in sectie 3.6.1 van dit hoofdstuk. Voor andere vennootschapsvormen is deze procedure echter zwaar en duur. Verhoging van kapitaal in een bvba so of een nv so dient te gebeuren met een authentieke akte. Daarbij komen nog notariskosten, registratierechten en wijziging van de inschrijving in het

¹⁰⁴ P. ERNST, *De vennootschap met sociaal oogmerk*, in H., BRAEKMANS, *Het gewijzigd vennootschapsrecht*, Antwerpen, Maklu, 1995, 64

¹⁰⁵ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, *supra* noot 13, 75

¹⁰⁶ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 44

handelsregister. Als men weet dat het stemrecht afgezwakt is door de stemkrachtbeperking en de patrimoniale rechten verbonden aan de vso-aandelen sterk geminimaliseerd zijn door het verbod van vermogensverrijking voor de vennoten, staan de kosten eigenlijk in wanverhouding tot de verhoging.¹⁰⁷

Eigenlijk volstaat dergelijke verhoging van het kapitaal ook niet om de werknemersparticipatie te garanderen. Men moet er immers eerst voor zorgen dat de oude aandeelhouders afstand doen van hun voorkeurrecht volgens de voorwaarden gekoppeld aan de vennootschapsvorm.

KRITISCHE BESPREKING

De praktijk leert dat weinig werknemers momenteel gebruik maken van hun recht om vennoot te worden en dat dit toch één van de belangrijkste punten is die potentiële oprichters er van weerhouden om te opteren voor een vso.¹⁰⁸ Zelfs bij actieve promotie van participatie door werknemers, gaan er weinig personeelsleden op in.

Algemeen besteedt modern HR beleid vaak veel aandacht aan participatie en betrokkenheid van het personeel in de onderneming. Tevens zijn er de talrijke optieplannen voor topmanagers. Wanneer het personeel echt wil participeren, zal ze de mogelijkheid ook aangrijpen. Vanuit dit oogpunt is het dan ook enigszins betuttelend dat de wetgever dit door de werkgever laat inschrijven.

Er zijn volgens Lieve Jacobs twee belangrijke redenen waarom dit geen goede regel is:

- Als personeelslid neemt men het risico om bij een bepaald bedrijf te komen werken. Men heeft dan ook het risico zijn job en dus zijn inkomen bij faillissement te verliezen. Wanneer men dan ook financieel participeert, is men zijn inbreng daarenboven ook kwijt;
- Sommige projecten zullen ook minder geschikt zijn voor personeelsparticipatie. Een voorbeeld: Onafhankelijk Leven vzw heeft tot doel mensen met een handicap met persoonlijke assistentiebudgetten te begeleiden. Zij spelen met het idee om een coöperatie op te richten die zal bestaan uit personen met een handicap die hun budgetten samenbrengen voor de gezamenlijke aankoop van zorg. Het is hier niet aangewezen dat het personeel zou participeren, het personeel zou moeten uitvoeren wat de coöperatie beslist, zij zouden hier geen stem in moeten hebben.

¹⁰⁷ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 45-46

¹⁰⁸ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 46

Het bovenstaande voorbeeld geeft aan dat veel beslissingen projectgebonden dienen genomen te worden.

Deze verplichting hoeft echter geen obstakel te zijn voor het kiezen van een vso-statuut. Als dit sociale ondernemers afschrikt omdat het bijvoorbeeld niet in hun project past, kan men dit op diverse wijzen oplossen. Men kan vooreerst voor het personeel een aparte categorie van aandelen voorzien (in een cvba), waarbij het personeel eerder symbolische aandelen kan kopen voor bijvoorbeeld 50 euro. Op deze manier is aan de wet voldaan en past deze ook in de geest van de wet. Men omzeilt de doelstelling niet.

Men kan ook de prijs voor aankoop van een aandeel afschrikwekkend hoog stellen.¹⁰⁹ Zeker wanneer men werkt met kansengroepen zal het niet evident zijn voor personeel om dan te participeren. Men kan ook bepaalde hoedanigheids- of bekwaamheidsvoorwaarden opleggen die zelden haalbaar zijn¹¹⁰, of verplichten om minstens 10 jaar vennoot te blijven. Weinigen zullen dan in de onderneming participeren. Men holt op deze manier echter de doelstelling van de wetgever volledig uit.

Men kan werknemersparticipatie dus zo aantrekkelijk maken als men wil. Daarenboven beschikt het personeel niet steeds over de nodige competenties. Hierdoor blijft een (extra) vorming noodzakelijk, wat tijd en middelen veronderstelt.¹¹¹ Men moet ook in het achterhoofd houden dat werknemersparticipatie niet noodzakelijk een garantie is voor het realiseren van het sociaal oogmerk, hoewel de parlementaire voorbereidingen daar blijkbaar wel van uitgaan. Men mag immers niet uit het oog verliezen dat werknemers compleet tegenovergestelde belangen kunnen hebben dan de vennootschap.¹¹²

8° voorwaarde: de regels vaststellen op grond waarvan personeelsleden die niet langer door een arbeidsovereenkomst met de vennootschap zijn gebonden, uiterlijk één jaar na het einde van die overeenkomst, desgewenst afstand kunnen doen van de hoedanigheid van vennoot.

In artikel 661, 8° wordt gesteld dat personeelsleden die niet langer door een arbeidsovereenkomst met de vennootschap zijn verbonden, uiterlijk één jaar na het einde van die overeenkomst afstand kunnen doen van de hoedanigheid van vennoot. Behoudens bij de coöperatieve vennootschap, die met haar variabel kapitaalgedeelte een vlotte uittrekking mogelijk maakt, staat men voor een

¹⁰⁹ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 43

¹¹⁰ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 43

¹¹¹ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 44

¹¹² F., NAVEZ, J.M., DEMARCHE, *quelques éléments prospectifs en matière de démocratie et de fiscalité dans la SFS*, in *Non Marchand, La Société à finalité sociale: bilan et perspectives*, n° 8, 2001/2, 117-145 via A. COATES (2008)

probleem om dit uittredingsrecht te realiseren. In een nv en een bvba zal immers steeds ofwel een aandelenoverdracht moeten gebeuren (men zal een persoon moeten vinden die bereid is om de aandelen van de uittredende vennoot over te nemen) ofwel zal de vennootschap haar eigen aandelen binnen de wettelijk geldende beperkingen moeten verkrijgen.¹¹³

De termijn van één jaar bij de toetreding geldt als maximum uitstelperiode die mag voorzien zijn door de vennootschap in haar statuten en in de aanbodpraktijk. Wanneer men personeelslid af is, mogen personeelsleden volgens de wettekst duidelijk vennoot blijven in de vso als de statuten dit toelaten.¹¹⁴

9° voorwaarde: bepalen dat na de aanzuivering van het hele passief en de terugbetaling aan de vennoten van hun inbreng, hetgeen na de vereffening overblijft, een bestemming krijgt die zo nauw mogelijk aansluit bij het sociaal oogmerk van de vennootschap.

Het gevolg van deze regel is groot¹¹⁵:

- ❖ Er is voor de vennoten geen liquidatieoverschot;
- ❖ De waarde van een aandeel in een vso is derhalve beperkt in de verwachte cashflowstromen naar de aandeelhouder toe;
- ❖ De verkoopbaarheid van het aandeel in een vso is in elk geval nogal wankelbaar, omdat de waarde ervan enkel kan ingegeven worden door de nominale waarde van het aandeel en/of door de som die de betrokken investeerder er historisch heeft voor betaald.

Hier wordt uitgebreid op ingegaan in het zevende en laatste deel van dit hoofdstuk, het einde van de vso.

KRITISCHE BESPREKING

Dit is samen met de beperking van het stemrecht en de beperkte uitkeringsmogelijkheden de derde maatregel die ervoor dient te zorgen dat het geld van sociale ondernemingen binnen de sociale economie blijft. Deze verplichting zorgt voor een zogenaamde *asset lock*. Hierdoor blijven de middelen van sociale economie binnen de sociale economie.

In alle interviews komt deze onbeschikbaarheid van de reserves naar voren als een van de belangrijkste regels omtrent vso's.

¹¹³ A. COATES *et al.*, *Juridische aspecten*, *supra* noot 3, 45

¹¹⁴ M. DENEFF, *Economische activiteiten van vzw en stichting*, Kalmthout, Biblo, 2004, 146

¹¹⁵ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, *supra* noot 13, 77

3.4 PUBLICITEITSREGELS ROND HET VSO STATUUT

In art 662 W. Venn. vinden we terug dat de in artikel 661 bedoelde vennootschappen die dergelijke statutaire bepalingen aannemen, aan iedere vermelding van hun rechtsvorm de woorden "met een sociaal oogmerk " moeten toevoegen.

Deze woorden moeten eveneens worden toegevoegd aan de vermelding van de rechtsvorm in de uittreksels, zoals die overeenkomstig de artikelen 68 en 69 W. Venn. bekendgemaakt moeten worden. Volgens art. 78 W. Venn. moeten vennootschappen tevens hun basisrechtsvorm vermelden op alle stukken die van hen uitgaan.

Een juiste vermelding is dus: "Passwerk cvba met een sociaal oogmerk". Dit mag afgekort worden tot "Passwerk cvba so". De officiële benaming voor de vso in het Frans is: "Société à Finalité Sociale", afgekort sfs. In het Engels wordt de vso Social Purpose Company.

KRITISCHE BESPREKING

Doordat de wetgever ervoor heeft gekozen geen afzonderlijke vennootschapsvorm te creëren is men nu tot deze alternatieve vermelding toegewezen. Dit maakt het echter wel moeilijk om in verschillende databanken opzoeken te doen naar vennootschappen met sociaal oogmerk. Zo is het bijvoorbeeld onmogelijk om in Belfirst van Bureau van Dijk een lijst op te vragen met alle vennootschappen met sociaal oogmerk.

Ook voor het KBO is het geen evidentie een opzoeking om gegevens met betrekking tot vso's te doen. Bij een aanvraag van deze gegevens kon men gegevens beschikbaar stellen van vennootschappen die btw-plichtig zijn, voor alle vennootschappen met een sociaal oogmerk was dit moeilijker.

3.5 SANCTIES BIJ NIET MEER NALEVEN VAN DE SPECIFIEKE VSO

VOORWAARDEN

Het naleven van de specifieke voorwaarden zoals hoger beschreven zijn essentieel om het vso statuut te hebben en om als vso te kunnen betiteld worden. Dit neemt echter niet weg dat er ook ruimte is voor misbruik of oneigenlijk gebruik, denk maar aan:

- ❖ Een vennootschap die de vso-vorm misbruikt (of oneigenlijk gebruikt) om te kunnen genieten van de vennootschapvoordelen zoals een lager minimumkapitaal;
- ❖ Een vennootschap die op die manier van subsidies wil kunnen genieten;
- ❖ Een vennootschap die op die manier een beter imago wil creëren bij overheid en klanten.

De wetgever heeft daar destijds volgende sancties tegenover gezet¹¹⁶:

- ❖ Verbod tot uikering van de reserves;
- ❖ Hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurders/zaakvoerders voor uitgekeerde reserves;
- ❖ Vorderingsrecht tegen de begunstigen van tegen het verbod uitgekeerde reserves;
- ❖ Ontbindingsvordering.

Geen van de sancties is automatisch. Ze moeten dus allemaal geactiveerd worden door een of andere betrokkene. Schematisch kunnen de sancties weergegeven worden zoals in Tabel 6.

TABEL 6: Overzicht van sancties en toepassingsgevallen voor vso's

Toepassingsgeval	Sanctie
Statutenwijziging van vso naar gewone vennootschap	Verbod tot uikering van de reserves
Statutenwijziging van vso naar gewone vennootschap en het niet bestemmen van de reserves aan sociaal oogmerk	Hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurders/zaakvoerders voor uitgekeerde reserves
Statutenwijziging van vso naar gewone vennootschap en het niet bestemmen van de reserves aan sociaal oogmerk maar aan een begunstigde die onregelmatigheid kende	Vorderingsrecht tegen de begunstigen van tegen het verbod in uitgekeerde reserves
Bij een vso die haar statuten niet naleeft en/of bij gewone vennootschap die doet alsof ze vso is	Ontbindingsvordering
Bij schending van de statuten	Gewone sancties uit het vennootschapsrecht <ul style="list-style-type: none"> ❖ Ontslag van de bestuursorganen of – personen; ❖ Hoofdelijke aansprakelijkheid.
Bij schending van de wet en de statuten, onder andere bij het niet dragen van de vermelding “met sociaal oogmerk”	Gewone sancties uit het vennootschapsrecht <ul style="list-style-type: none"> ❖ Ontslag van de bestuursorganen of – personen; ❖ Hoofdelijke aansprakelijkheid.

Bron: Coeckelbergh (2001)

¹¹⁶ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 81

3.6 DE OPRICHTING VAN EEN VSO

In dit deel worden de verschillende wijzen waarop men een vso kan oprichten uitvoerig besproken. Er zijn drie manieren waarop men een vso kan oprichten¹¹⁷:

- ❖ De pure creatie van een vso;
- ❖ De omzetting van een vzw in een vso;
- ❖ De omzetting van een vennootschap in een vso.

3.6.1 DE PURE CREATIE VAN EEN VSO

In art. 661 W. Venn. vermeldt de wetgever de mogelijkheid voor de oprichting van een vso in de vorm van de in art. 2 §2 W. Venn. opgesomde vennootschappen met rechtspersoonlijkheid. Supra is reeds aangehaald welke vennootschappen dit concreet zijn.

Dit royale aanbod van de wetgever moet echter kritisch bekeken worden, sommige van deze opties zijn in de praktijk namelijk niet aan te bevelen. Zo zijn bijvoorbeeld de vennootschappen met onbeperkte aansprakelijkheid voor de verbintenissen van de vennootschap te mijden. Het is evident dat een vso haar werknemers moeilijk zal kunnen motiveren om in die omstandigheden vennoot te worden, terwijl dit net een van haar basisvoorwaarden is.

In 2008 hadden 306 van de 457 vso's gekozen voor de basisvorm van cvba,¹¹⁸ het lijkt dan ook aangewezen een beknopte bespreking te beperken tot de cvba. Het valt tevens op dat de wetgever coöperatieve vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid sterk aanmoedigt. Ze genieten immers van een verlaagde eis inzake het minimumkapitaal.¹¹⁹ Voor een opsomming van de verschillen tussen de nv, bvba en cvba wordt verwezen naar hoofdstuk zes.

3.6.1.1 De cvba so

De coöperatieve vennootschap (zowel degene met beperkte als met onbeperkte aansprakelijkheid van de vennoten) is samengesteld uit een veranderlijk aantal vennoten met veranderlijke inbrengen. Bij een cvba staan de vennoten slechts in voor de schulden van de vennootschap ten

¹¹⁷ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 164

¹¹⁸ S. MERTENS, A. DUJARDIN, *Vennootschappen in de sociale economie: een statistisch profiel*, E-Note, Steunpunt coöperatief ondernemen/CHAIRE Cera, 2008, 5

¹¹⁹ Art. 665 W. Venn.

belope van hun inbreng.¹²⁰ Omwille van de hierboven vermelde reden zal in Tabel 7 enkel de coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid toegelicht worden.

TABEL 7: De oprichtingsvoorwaarden van een cvba so

Algemene contractvereisten	
De oprichters moeten handelsbekwaam zijn en hun toestemming geven. Het vennootschapscontract moet een geoorloofd voorwerp (inbreng) en een geoorloofde oorzaak (het doel van de vennootschap) hebben. ¹²¹	
Specifieke vennootschapsrechterlijke vereisten	
Aantal vennoten	Minimaal drie, rechtspersonen mogen vennoot zijn. ¹²²
Kapitaal	Dit bestaat uit twee delen, met name het vast gedeelte en het veranderlijk gedeelte.
Vast gedeelte kapitaal	Het vast gedeelte moet statutair worden vastgelegd en volledig zijn geplaatst. ¹²³ Voor een cvba so bedraagt het minimaal 6.150 euro. Bij de oprichting van de vennootschap moet het volstort zijn ten belope van 2.500 euro en na twee jaar moet het volledig volstort zijn. Daarnaast moet op alle aandelen, zowel deze die een inbreng in geld als deze die een inbreng in natura vertegenwoordigen, minstens één kwart zijn volstort. ¹²⁴
Veranderlijk gedeelte kapitaal	Het veranderlijke gedeelte van het kapitaal is dat wat het statutaire vast gedeelte te boven gaat. Het varieert door de toetreding, uittreding of uitsluiting van vennoten, door bijneming of terugneming van aandelen. Hiervoor is geen statutenwijziging nodig. ¹²⁵
Inbreng in natura	Enkel waardeerbare vermogensbestanddelen, geen arbeid of diensten mogen worden ingebracht. Een waarderingsverslag van een bedrijfsrevisor is nodig. ¹²⁶ De vennootschap mag niet zelf inschrijven op het vast gedeelte van het kapitaal.
Financieel plan	Een financieel plan moet worden opgesteld. ¹²⁷
Winst- en verliesverdeling	De statuten mogen niet bepalen dat één vennoot alle winst zou opstrijken, evenmin mogen de inbrengen van één of meer vennoten worden vrijgesteld van het bijdragen in verlies. ¹²⁸

¹²⁰ Art. 350 en 352 W. Venn.

¹²¹ Art. 1108 e.v. B.W. en 19 W. Venn.

¹²² Art. 351 W. Venn.

¹²³ Art. 393 W. Venn.

¹²⁴ Art. 397 en 665 W. Venn.

¹²⁵ Art. 392 W. Venn.

¹²⁶ Art. 394 en 395 W. Venn.

¹²⁷ Art. 354 en 391 W. Venn.

¹²⁸ Art. 32 W. Venn.

Formele vereisten

De cvba moet, op straffe van nietigheid, worden opgericht bij notariële akte waarin wordt vastgesteld dat aan de vereisten i.v.m. kapitaal, volstorting en inbreng in natura is voldaan.¹²⁹ Deze akte dient daarnaast een reeks verplichte vermeldingen te bevatten, opgesomd in art. 69 & 453 W. Venn.

Een uittreksel van de oprichtingsakte moet (samen met een expeditie van de akte) worden neergelegd in het 'vennootschapsdossier' dat ter griffie van de rechtbank van Koophandel voor elke handelsvennootschap wordt gehouden, het uittreksel wordt bovendien bekendgemaakt door publicatie in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad.¹³⁰

De cvba krijgt rechtspersoonlijkheid vanaf de dag van de neerlegging ter griffie van het uittreksel en de expeditie van haar oprichtingsakte.

Bron: Eigen samenstelling

Bij de cvba geldt (ondanks het beperkt minimumkapitaal) de speciale oprichtersaansprakelijkheid. Op de eerste plaats worden al wie bij de oprichtingsakte verschijnen als oprichters beschouwd, zonder uitzondering. Zij zijn jegens belanghebbenden hoofdelijk aansprakelijk voor het vaste gedeelte van het kapitaal waarvoor niet op geldige wijze zou zijn ingeschreven, alsmede voor het verschil tussen het bedrag van de inschrijvingen en het wettelijk minimum vast gedeelte. Voor de minimale verplichte volstorting, voor schade door nietigheid van de cvba, door het ontbreken van een aantal verplichte vermeldingen in de oprichtingsakten en door kennelijke overwaarding van de inbrengen in natura. Ook kunnen zij door de rechtbank aansprakelijk worden gesteld voor (een gedeelte van) de verbintenissen van de vennootschap, in geval van faillissement binnen de drie jaren na de oprichting, indien het vaste gedeelte van het kapitaal kennelijk ontoereikend was voor een normale bedrijfsvoering gedurende twee jaar. Hiervoor dient het financieel plan als toetssteen.¹³¹

Buiten de aandelen die de inbrengen vertegenwoordigen mag geen enkele ander soort effecten worden uitgegeven. Winst aandelen zijn dus verboden, evenals warrants. Obligaties zijn wel mogelijk onder de statutair bepaalde voorwaarden.¹³²

Typisch voor de cv is de mogelijkheid van een wisselend aantal vennoten (en dus inbrengen), zonder statutenwijziging, waardoor het veranderlijk gedeelte van het kapitaal evenredig wijzigt. Eens de cvba opgericht kunnen nog nieuwe vennoten toetreden onder de door de statuten bepaalde voorwaarden. De statuten kunnen een orgaan aanduiden dat de kandidaturen zal toetsen aan de gestelde toetredingsvoorwaarden. Bepalen de statuten daarover niets, dan is het de

¹²⁹ Art. 66 en 68 W. Venn.

¹³⁰ Art. 67, 68 en 73 W. Venn.

¹³¹ Art. 401 en 405 W. Venn.

¹³² Art. 356 W. Venn.

Algemene Vergadering die beslist over de toelating van kandidaat-vennoten.¹³³ Vennoten mogen eveneens uittreden onder de statutair bepaalde voorwaarden.¹³⁴

3.6.2 DE OMZETTING VAN EEN VZW IN EEN VSO

De vso werd pas geïntroduceerd in 1995, de eerste vzw-wetgeving dateert echter van 1921. De vzw ondervindt heel wat beperkingen onder de geldende wetgeving:

- ❖ Vzw's kunnen geen handels- of industriële activiteit als hoofdactiviteit uitoefenen;¹³⁵
- ❖ Vzw's kunnen zich niet inschrijven in het handelsregister;
- ❖ Vzw's krijgen heel wat last op juridisch vlak omwille van hun handelsactiviteiten.

Van dit laatste element zijn er heel wat toepassingen te vinden in de rechtspraak¹³⁶:

- ❖ Vordering tot staking vanuit de horecasector tegen door vzw's ingerichte eetfestijnen, sponsoring eetdagen en dergelijke meer;
- ❖ Vordering tot staking bij uitgave van boeken, tijdschriften, cursussen en dergelijke meer in de marge van educatieve, culturele of andere specifieke activiteiten;
- ❖ Vordering tot staking door de horecasector tegen cafetaria's, cafés al dan niet te goeder trouw geopend in het kader van sportactiviteiten, culturele samenwerking tussen verschillende culturen en dergelijke meer.

De wetgever was zich van deze elementen bewust, daarom voorzag hij dan ook expliciet een regeling die vzw's moest uitnodigen na te denken over de omvorming tot een vso. Verder moest deze regelgeving aantrekkelijk zijn voor de effectieve omvorming van een vzw tot vso. Er moesten faciliterende elementen zijn en er moest ook een bescherming zijn voor de aanwezige vermogens van de vzw op het moment van de omvorming. De omgekeerde weg voorzag de wetgever, consequent aan deze visie, niet.¹³⁷ De mogelijkheid om dergelijke activiteiten voortaan uit te oefenen in het kader van een handelsvennootschap, moest meteen ook een grotere controle mogelijk maken dan voorheen het geval was wanneer (noodgedwongen) voor de vzw-structuur werd gekozen. Op die manier hoopte men misbruik van de rechtsvorm vzw te verminderen.¹³⁸

¹³³ Art. 366 W. Venn.

¹³⁴ Art. 367 W. Venn.

¹³⁵ Art. 1 vzw-wetgeving 27 juni 1921

¹³⁶ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 102

¹³⁷ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 165

¹³⁸ Toelichting bij het wetsvoorstel Taminiaux, Parl. St. Senaat 1992-93, 535/1, 3

3.6.2.1 *Is de omzetting verplicht?*

Uit de V&S wet komt de omzetting in een vso naar voor als een 'mogelijkheid'.¹³⁹ Daaruit mag nochtans niet worden afgeleid dat alle bestaande vzw's zonder meer hun rechtsvorm kunnen behouden. Het theoretische uitgangspunt daarbij is dat elke groepering de plicht heeft een rechtsvorm te kiezen die past bij het voorliggende oogmerk en de voorgenomen activiteiten zoals die worden omschreven in het statutair doel. Rechtspersonen moeten zich immers houden aan hun 'wettelijke specialiteit', wat betekent dat zowel het statutair doel als de werkelijk ontwikkelde bedrijvigheid moeten kaderen binnen de grenslijnen van de gekozen rechtsvorm.¹⁴⁰

Op het eerste zicht heeft de invoering van de vso op dit vlak niets veranderd voor de bestaande vzw's. Tot voor de invoering van de vso was het een vereniging immers principieel evenmin toegestaan om zich hoofdzakelijk met handelsactiviteiten in te laten. Door het gebrek aan een aangepast alternatief werd er echter niet tegen in gegaan. Voortaan kunnen groeperingen die zich in de schemerzone tussen de traditionele handelsvennootschap en de vereniging bevinden, zich niet meer achter dit argument verschuilen. De mogelijkheid om de activiteiten in het kader van een vso voort te zetten, laat aan de parketten toe een strenger beleid te voeren dan voorheen.¹⁴¹

3.6.2.2 *Argumenten pro en contra omzetting*

Als voornaamste argumenten voor de omzetting kunnen worden aangehaald¹⁴²:

- ❖ De overgang naar een rechtsvorm die meer aangepast is aan de ontwikkelde activiteiten en het vermijden van wetsovertreding met het risico op sancties;
- ❖ De groepering wordt in het rechtsverkeer meer au sérieux genomen en verkrijgt een grotere kredietwaardigheid;
- ❖ De mogelijkheid om in beperkte mate winst uit te keren aan de leden/vennoten.

Argumenten tegen de omzetting hebben vooral te maken met de volgende aspecten:

- ❖ Om de beperkte aansprakelijkheid waarvan men in het kader van het vzw-statuut geniet, te behouden na de omzetting, moet een 'losprijs' worden betaald, in de vorm van het wettelijk minimumkapitaal dat van toepassing is;
- ❖ Aan de omzetting zijn aanzienlijke kosten verbonden. Voor kleinere vzw's zijn deze een onoverkomelijke hinderpaal;

¹³⁹ Art. 26bis, eerste lid V&S wet

¹⁴⁰ M. DENEFF, R. TAS, *vzw en stichting*, Brugge, die Keure, 2004, 493

¹⁴¹ M. DENEFF, R. TAS, *vzw en stichting*, Brugge, die Keure, 2004, 495

¹⁴² Deze argumenten (pro en contra) komen uit: M. DENEFF, R. TAS, *vzw en stichting*, Brugge, die Keure, 2004, 495

- ❖ Het feit dat een winstgevende vzw bij omzetting naar een vso onderworpen zal zijn aan de vennootschapsbelasting impliceert dat ze belastingen zullen moeten betalen op hun winst.

3.6.2.3 *Principes van de omvorming*

De grote principes van waaruit de omzettingsregeling vertrekt zijn de volgende¹⁴³:

1. **Comfortprincipes:**

- a. De rechtspersoonlijkheid blijft tijdens en na de omzetting bestaan;
- b. De omzetting kan in principe voor eender welke vzw, ongeacht de grootte, de aard van de activiteiten (handelsactiviteiten, burgerlijke activiteiten, gemengde activiteiten), de motivatie, de leden, de financiële situatie van de vzw, het al dan niet regulier zijn van het dossier van de vso, ... De vzw hoeft geen winst te (willen) maken, noch voor noch na de omzetting;
- c. De omzettingsregeling is facultatief (op initiatief van de vzw zelf);
- d. De vzw kan daarenboven vrij kiezen voor één van de verschillende vso vormen. Ze kan geen gewone vennootschapsvorm kiezen (zonder sociaal oogmerk).

2. **Formaliserings- en aansprakelijkheidsprincipes**

- a. Er zijn precieze aanduidingen over wie welke verantwoordelijkheid moet opnemen (zowel de Raad van Bestuur, de Algemene Vergadering als externen moeten tussenkomen);
- b. Ook inzake aansprakelijkheid zijn de regels duidelijk afgebakend;
- c. Er zijn duidelijke timingafspraken gemaakt. Bij onderbreking moet het proces opnieuw worden hervat.

3. **Transparantieprincipes:**

- a. Er moet een duidelijke staat van de activa en passiva opgemaakt worden, deze moet recent zijn en moet ook extern geïnfomeerd worden;
 - b. Er moeten publicaties gebeuren zodat derden geïnformeerd worden.
4. Duidelijke keuze voor **bescherming van sociaal oogmerk en van netto-activa** van de vzw op het ogenblik van de omzetting tot zelfs het moment van de liquidatie van de vso in de toekomst.
5. De omzetting dient, op straffe van nietigheid, **vastgesteld** te worden **bij authentieke akte**. Daarenboven worden de omzettingakte en de statuten tegelijkertijd neergeld ter griffie van de zetel van de rechtbank van koophandel van het gebied waarbinnen de vennootschap haar zetel heeft overeenkomstig artikel 67 en 74 W. Venn.¹⁴⁴ De akte van

¹⁴³ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 169

¹⁴⁴ Art. 783 W. Venn.

omzetting wordt in haar geheel en de statuten worden bij wijze van uittreksel¹⁴⁵ bekendgemaakt in de Bijlagen van het Belgisch Staatsblad.¹⁴⁶

Het belang hiervan is evident, enkel na publicatie zoals hier voorgesteld wordt de transactie tegenwerpelijk aan derden behoudens bewijs van voorafgaandelijke kennisname door de derde.¹⁴⁷

6. **Parallellisme aan de vennootschapswetgeving:** de omzetting van een vso verloopt ongeveer volgens het proces van de omzetting van een vennootschapsvorm naar een andere vennootschapsvorm in het algemeen.

3.6.2.4 Concrete procedure

De bevoegdheid om te beslissen tot de omzetting ligt logischerwijze bij de Algemene Vergadering.¹⁴⁸ Praktisch gezien is het de Raad van Bestuur die het voorstel tot omzetting uitwerkt, desgevallend op vraag van een aantal leden, een vorige Algemene Vergadering, het Openbaar Ministerie of zelfs de rechter.

Een grondige discussie en enig onderzoek zullen aan de omvorming vooraf gaan. Belangrijk om te onderzoeken is de motivatie voor de omzetting, de capaciteit van de instelling om deze te verwerken en de kostprijs.

In principe verloopt het initiatief als volgt¹⁴⁹:

- ❖ De Raad van Bestuur beslist om het formele proces al dan niet op te starten;
- ❖ De Raad van Bestuur maakt een gedetailleerde, correcte en recente staat op van activa en passiva van de vereniging;
- ❖ De Raad van Bestuur stelt een bijzonder verslag op dat de overgang motiveert; men kan zich afvragen wat er in het verslag moet worden gezet. De wet schrijft hierover zelf niets direct voor. Een en ander zal afhangen van de mate waarin de leden van de Algemene Vergadering reeds voorheen betrokken waren bij de beslissing en van de vergadering en discussiecultuur binnen de vzw;
- ❖ De Raad van Bestuur duidt vervolgens een bedrijfsrevisor aan die de staat van activa en passiva zal nazien op de volledigheid, getrouwheid en juistheid;
- ❖ De bedrijfsrevisor verklaart al dan niet dat de balans de toestand weergeeft van de vereniging op een volledige, getrouwe en juiste wijze;
- ❖ Als de bedrijfsrevisor weigert dit te verklaren, zal de Raad van Bestuur een nieuwe (aangepaste) staat opstellen, tot de bedrijfsrevisor ermee instemt en de verklaring

¹⁴⁵ Art. 74 e.v. W. Venn.

¹⁴⁶ Art. 783 W. Venn.

¹⁴⁷ Art 76 W. Venn.

¹⁴⁸ Art. 26ter V&S-wet

¹⁴⁹ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 170 - 179

aflevert. Stelt de Raad van Bestuur geen nieuwe staat op, dan wordt de procedure stopgezet en moet men eventueel later gewoon opnieuw beginnen;

- ❖ De Raad van Bestuur stelt een ontwerp op van nieuwe statuten voor de vso.

Andere organen zouden in principe ook recht tot het initiatief ter zake hebben, dit naar analogie van bijeenroeping binnen het vzw-recht.

Voor een uitgebreide bespreking van de omzetting van een vzw naar een vso wordt verwezen naar het boek M. DENEFF, R. TAS *vzw en stichting*, Brugge, die Keure, 2004.

KRITISCHE BESPREKING

De omzetting van een vzw naar een vso mag niet onderschat worden. Er zijn veel betrokken partijen, maar toch legt de wetgever geen enkele rol weg voor het personeel in de beslissing tot omzetting. Nochtans wordt geacht dat het personeel een aanbieding krijgt om vennoot te worden. Een advies inwinnen bij de omzetting zal geen overbodige luxe zijn. Verder komen er op geen enkele manier andere stakeholders aan bod.

De omzetting is een ingewikkeld proces. De benodigde documentatie is veelvuldig en complex, ondanks de versoepeling in de wetgeving voor deze specifieke omzetting. Het proces van omzetting heeft daarenboven ook een zekere kostprijs, zonder rekening te houden met de eventuele verplichting om kapitaal in te brengen om aan het minimumkapitaal te komen. Deze kunnen van geval tot geval enorm verschillen. Dit zou kunnen betekenen dat vooral grote (kapitaalkrachtige) vzw's zullen kiezen voor een omzetting. Over het aantal vso's dat de omzetting heeft gemaakt bestaan echter geen cijfers.

Enkele directe en indirecte kosten:

- ❖ De kosten van de bedrijfsrevisor;
- ❖ De kosten van de bijeenroeping van de Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering;
- ❖ De homologatiekosten van de beslissing van de 2de A.V. door de Rechtbank van Eerste Aanleg (zo nodig);
- ❖ De kosten van de notaris voor de authentieke akte;
- ❖ De kosten van bekendmaking;
- ❖ De kosten van de inschrijving in het handelsregister;
- ❖ De kosten voor een eventuele kapitalisatie, indien het eigen vermogen van de vzw niet groot genoeg is om aan de minimumkapitalen te geraken voor de vso vorm die gekozen is.

Zoals men kan afleiden neemt het hele proces enige tijd in beslag. Men kan ervan uitgaan dat de procedure minstens enkele maanden duurt, gelet op de veelvuldige elementen en procedurele voorwaarden die moeten vervuld worden. Deze procedure mag maximaal drie maanden duren, gezien het verslag van de staat van activa en passiva niet ouder mag zijn dan drie maanden op het moment van de vermelding in de agenda voor de Algemene Vergadering, die over de omzetting moet beslissen.

De omzetting van een vzw in een vso is onherroepelijk. Er is geen omvormingsproces van een vennootschap naar een vzw voorzien, met behoud van rechtspersoonlijkheid. Men kan wel een andere weg volgen, waarbij men eerst de bestaande vso liquideert en vervolgens met het netto-actief een nieuwe vzw opricht.

De wetgever heeft met deze versoepelde mogelijkheid tot omzetting een goed initiatief genomen, maar het is echter onvoldoende. Het zou beter zijn geweest voor het statuut van de vso, wanneer men vzw's (dewelke hiervoor in aanmerking komen) actief ging aanzetten tot omvorming.

3.6.3 DE OMZETTING VAN EEN VENNOOTSCHAP IN EEN VSO

De wet spreekt niet expliciet over de vrijwillige omvorming van een gewone vennootschap in een vso. Ze spreekt wel uitdrukkelijk over de omvorming van een vzw naar een vso en over de mogelijke omvorming van een vso naar een gewone vennootschap. Toch lijkt de rechtsleer ook de mogelijkheid van de omzetting van een gewone vennootschap naar een vso zonder probleem te aanvaarden.¹⁵⁰

De redenen hiervoor zijn minder bekend, doch kan men verschillende argumenten bedenken:

- ❖ De wet voorziet expliciet de omgekeerde weg (artikel 663 W. Venn.);
- ❖ Deze omgekeerde weg voorziet in een eenvoudige statutenwijziging; er is vanuit de algemene regels van het vennootschapsrecht niets op tegen om de omgekeerde weg te bewandelen;
- ❖ De toepassing van de algemene techniek van de statutenwijziging zou in principe zelfs kunnen, ook als de omgekeerde weg niet direct of niet expliciet zou zijn voorzien.

¹⁵⁰ T. BREESCH, D. COECKELBERGH, *De Vso, Non profit, recht & management reeks*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 11

3.7 EINDE VAN DE VSO

Men kan theoretisch verschillende manieren onderscheiden waarop de vso beëindigd wordt¹⁵¹:

- ❖ De ontbinding naar gemeen recht;
- ❖ De ontbindingsvordering, gevolgd door de ontbinding;
- ❖ De wijziging van statuten naar een gewone handelsvennootschap;
- ❖ Het faillissement;
- ❖ De stille dood bij niet-activiteit.

3.7.1 DE ONTBINDING VAN GEMEEN RECHT

Net zoals elke gewone vennootschap kan ook de vso ontbonden worden op initiatief van de vennoten zelf. Hiertoe bestaan de normale procedures voor ontbinding van vennootschappen, die hierop van toepassing zijn.¹⁵²

Specifiek voor de vso gelden evenwel enkele regels die wezenlijk verschillend zijn. Het voornaamste verschil zit in het feit dat bij elke vereffening, ook bij een spontane vereffening beslist en geïnitieerd door de vennoten zelf, in unanimitieit, en buiten elke schuld, gerechtelijk of ander probleem om, het liquidatiesurplus (*i.e.* netto-actief na uitbetaling aan de vennoten van hun reële inbreng) moet worden bestemd en besteed aan een concreet doel dat overeenstemt met het sociaal oogmerk van de vso.¹⁵³

Het liquidatiesurplus moet hier ruim worden genomen: alles wat overblijft boven het bedrag dat de vennoten zelf gestort hebben, valt hieronder. Dit is de breedste definitie die men kan bedenken.

De wetgever heeft in 1995 aansprakelijkheid van de vereffenaar niet expliciet geregeld in de volgende situaties¹⁵⁴:

- ❖ Zo het liquidatiesurplus, naar aanleiding van een vrijwillige ontbinding, ten onrechte wordt uitgekeerd aan de vennoten, in strijd met het verbod op winstbejag als hoofdoogmerk en in strijd met het sociaal oogmerk;
- ❖ Zo het liquidatiesurplus, naar aanleiding van een vrijwillige ontbinding, ten onrechte een bestemming krijgt die in strijd is met of niet in lijn ligt van het sociaal oogmerk van de vennootschap;

¹⁵¹ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 225

¹⁵² Zie hiervoor de artikelen 39 ev. W. Venn., artikel 181 ev. W. Venn., alsook de specifieke artikelen per vennootschapsvorm.

¹⁵³ Art. 661, 9° W. Venn.

¹⁵⁴ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 225

- ❖ Zo het liquidatiesurplus, naar aanleiding van een vrijwillige ontbinding, ten onrechte gedeeltelijk wordt uitgekeerd aan de vennoten en ten onrechte gedeeltelijk wordt besteed aan een concrete bestemming die in strijd met of niet in lijn met het sociaal oogmerk van de vennootschap en dus in strijd met het sociaal oogmerk is.

Volgens het gemeen recht zouden de volgende sancties van toepassing kunnen zijn:

- ❖ De verdeling van het liquidatiesaldo of –surplus is nietig, wegens onrechtmatige oorzaak.¹⁵⁵ Van de onrechtmatig begunstigen kan men principieel de ontvangen sommen terugvorderen;
- ❖ De vereffenaar is hier op basis van het gemeen recht verantwoordelijk.¹⁵⁶

3.7.2 DE ONTBINDINGSVORDERING, GEVOLGD DOOR DE ONTBINDING

Naast de ontbinding op eigen initiatief is er ook de ontbinding als gevolg van een ontbindingsvordering. De ontbindingsvordering kan zich voordoen in twee specifieke omstandigheden tijdens het leven van de vso:

- ❖ Van een vennootschap die zich voordoet als een vennootschap met een sociaal oogmerk, hoewel haar statuten niet voorzien of niet meer voorzien in alle of in een deel van de bepalingen bedoeld in artikel 661 W. Venn.;
- ❖ Van een vennootschap met een sociaal oogmerk die in de praktijk handelt in strijd met de statutaire bepalingen welke zij overeenkomstig artikel 661 W. Venn. heeft aangenomen.¹⁵⁷

Deze ontbindingsvordering kan op initiatief van een vennoot, van een belanghebbende derde of van het Openbaar Ministerie door de rechtbank uitgesproken worden.¹⁵⁸

De vennootschap is verantwoordelijk voor het gedrag van¹⁵⁹:

- ❖ Haar organen;
- ❖ Haar personeel;
- ❖ Haar leden van de Raad van Bestuur.

Ze moet dus zelf actief tussenkomen opdat elke inbreuk op haar statuten (als ze een vso is) of elke schijn rond het zich voordoen als vso (als ze een gewone vennootschap is) ongedaan wordt gemaakt en wordt rechtgezet.

¹⁵⁵ Art. 1131 B.W.

¹⁵⁶ Art 192 W. Venn.

¹⁵⁷ Art 667 W. Venn.

¹⁵⁸ Art 667 W. Venn.

¹⁵⁹ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 227

3.7.3 DE WIJZIGING VAN VSO NAAR GEWONE HANDELSVENNOOTSCHAP DOOR

WIJZIGING VAN DE STATUTEN

Deze wijziging is volledig parallel aan de ontbindingsvordering gevolgd door de ontbinding. Dit is immers de normale basishypothese van de statutenwijziging.

De wet laat de wijziging van de statuten van een vso naar een niet-vso gewoon toe, al zijn er wel sancties aan verbonden (zoals het verbod van uitkering aan de vennoten, de bestemming aan een sociaal oogmerk, de mogelijke terugvordering, ...). De meerderheid van de rechtsleer ziet hier dan ook geen probleem in.¹⁶⁰

Wat moet er dan op dat moment concreet worden bestemd aan het sociaal oogmerk? De wet spreekt van de bestaande reserves. Sommige rechtsleer gaat hier duidelijk verder, namelijk alles wat er is, boven het bedrag dat de vennoten zelf gestort hebben (*i.e.* alles boven het effectief gestorte kapitaal, eventueel verhoogd met effectief betaalde uitgiftepremies).¹⁶¹

3.7.4 HET FAILLISEMENT

Als de vso een handelsvennootschap is, dan kan zij als dusdanig failliet verklaard worden zodra zij aan de voorwaarden voldoet waarop vennootschappen failliet kunnen worden verklaard.

Dit is een fundamenteel verschil met de vzw, die niet failliet kan worden verklaard gezien deze nooit het statuut van handelaar kan aannemen.

3.7.5 DE STILLE DOOD BIJ NIET-ACTIVITEIT

Men kan zich de vraag stellen of er bij vso's ook zoiets is als een stille dood en wat de consequenties hiervan zijn.

Vooreerst wordt nagegaan wanneer een vennootschap inactief is. De wetgever voorziet dit uitdrukkelijk en heeft het ook vanuit vennootschapsrechterlijk standpunt gedefinieerd:

¹⁶⁰ T. BRESCH, D. COECKELBERGH, *De Vso, Non profit, recht & management reeks*, Gent, Mys & Breesch, 1995, 232

¹⁶¹ M. COIPEL, P. DE WOLF, S. GILCART, G. KEUTGEN, H. MICHEL, P. NICAISE, G. RAUCQ, P. VAN DEN EYNDE, M. GREGOIRE, *Pratique Notariale et réforme du droit des sociétés*, in D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso, supra* noot 13, 235

*"Een vennootschap die gedurende drie opeenvolgende boekjaren niet heeft voldaan aan de verplichting om een jaarrekening neer te leggen overeenkomstig de artikelen 98 en 100 W. Venn."*¹⁶²

Vervolgens wordt nagegaan wat de mogelijke sancties zijn indien een vennootschap op die manier inactief is. De rechtbank kan de ontbinding uitspreken van deze vennootschap, op verzoek van elke belanghebbende of van het Openbaar Ministerie, tenzij een regularisatie van de toestand mogelijk is en plaatsvindt vooraleer uitspraak wordt gedaan over de grond van de zaak.¹⁶³ Deze sanctie is vanzelfsprekend mogelijk op vennootschappen met sociaal oogmerk.

¹⁶² Art. 182 § 1 W. Venn.

¹⁶³ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 237

4 HET FISCALE KADER

In het vierde hoofdstuk van deze masterproef wordt er getracht een duidelijk overzicht te geven van de geldende regels met betrekking tot de inkomstenbelasting, de btw, de registratierechten en de successierechten. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een kritische bespreking.

Aan een vso is een ruime vrijheid gelaten bij de bepaling van haar bedrijvigheid. Zij mag zoals eerder vermeld een burgerlijke-, een handels- of een gemengde bedrijvigheid uitoefenen. Het is echter vereist dat de bedrijvigheid gevoerd wordt met een sociaal oogmerk, in afwezigheid van winstoogmerk of enkel met een beperkt winstoogmerk.

De wetgever heeft in de Wet van 13 april 1995 geen bijzondere bepalingen betreffende het fiscaal statuut van de vso opgenomen.¹⁶⁴ Het was zijn bedoeling hierop later terug te komen en het vraagstuk ook in een ruimer kader te behandelen.¹⁶⁵ Dit is tot nog toe niet gebeurd.

Gelet op het feit dat finaal gekozen is voor een zo breed mogelijke toepassing van de vso is er volgens de wetgever geen enkele reden om aan het juridisch statuut zelf fiscale voordelen te koppelen. Dit moet gebeuren in functie van de inhoudelijke werking van een vennootschap, niet in functie van deze brede vennootschapsvorm.¹⁶⁶ Dit laatste moet in de context van de concurrentiepositie van de vso gezien worden: er kwam immers grote druk vanuit de gewone (zogenaamde 'harde') economie om aan het vso statuut geen fiscale voordelen te koppelen.

4.1 DE INKOMSTENBELASTING

4.1.1 TOEPASSINGSGBIED: VENN. BELASTING OF RECHTSPERSONENBELASTING

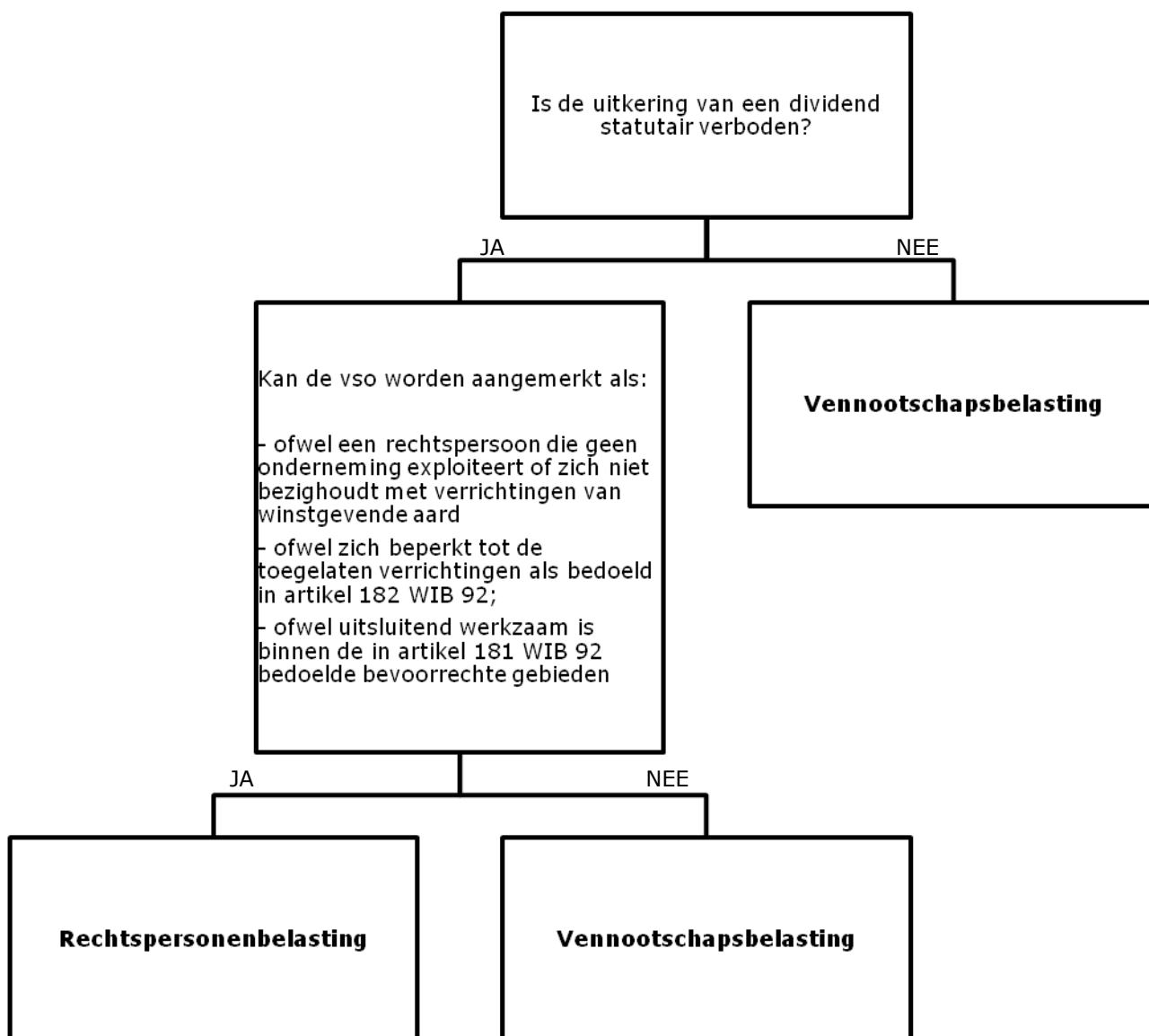
Om te kunnen bepalen of een vennootschap met sociaal oogmerk valt onder de vennootschapsbelasting of onder de rechtspersonenbelasting dient gelet te worden op enerzijds het bericht van de Minister van Financiën van 13 juli 1996 en anderzijds op artikels 2, 179, 181, 182 en 220 van het WIB 92. Op deze manier kan men vaststellen aan welke inkomstenbelasting de vso is onderworpen. Om dit overzichtelijk te kunnen beschrijven is onderstaand schema opgenomen (Figuur 1), dit wordt toegelicht in de daaropvolgende pagina's.

¹⁶⁴ H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, Ph. ERNST, *Het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 65

¹⁶⁵ D. DESCHRIJVER, *vzw & belastingen: het fiscaal statuut van de V.Z.W., de internationale vereniging met wetenschappelijk doel en de vennootschap met een sociaal oogmerk*, Kalmthout, Biblo, 2005, 665

¹⁶⁶ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 240

FIGUUR 1: Fiscale behandeling van de vso

Bron: Eigen samenstelling

Vooreerst moet gekeken worden of de vso statutair een dividend mag uitkeren. De Minister van Financiën neemt de stelling in dat een vennootschap zich hoe dan ook bezig houdt met een verrichting van winstgevende aard zodra ze dividenden uitkeert. Deze stelling vindt men terug in het bericht van 13 juli 1996 inzake het fiscaal statuut van de vso (zie Bijlage 7) waar gesteld wordt

dat: "de vennootschapsbelasting hoe dan ook van toepassing is zodra de uitkering van een dividend, hoe gering ook, statutair niet verboden is.

Wanneer de uitkering van dividend door de vennootschap met een sociaal oogmerk statutair wordt verboden zal de vennootschap uit het toepassingsdomein van de vennootschapsbelasting kunnen worden gesloten – en derhalve aan de rechtspersonen belasting kunnen worden onderworpen – indien zij:

- ❖ Ofwel kan worden aangemerkt als een rechtspersoon die geen onderneming exploiteert of zich niet bezighoudt met verrichtingen van winstgevende aard;
- ❖ Ofwel zich beperkt tot de toegelaten verrichtingen als bedoeld in artikel 182, WIB 92;
- ❖ Ofwel uitsluitend werkzaam is binnen de in artikel 181, WIB 92 bedoelde bevoorrechte gebieden.¹⁶⁷

De termen "het exploiteren van een onderneming" en "het zich bezighouden met verrichtingen van winstgevende aard" zijn afkomstig uit artikel 2 WIB 92. Naast het bericht van de Minister van Financiën moet het fiscaal statuut van de vso dus worden bepaald volgens dezelfde beginselen als voor andere vennootschappen.¹⁶⁸

In artikel 2 §1 5° WIB 92 wordt een vennootschap gedefinieerd als: "Enigerlei vennootschap, vereniging, inrichting of instelling die, regelmatig is opgericht, rechtspersoonlijkheid bezit en **een onderneming exploiteert of zich bezighoudt met verrichtingen van winstgevende aard.**"¹⁶⁹ Daarvoor zal haar "hoofdbezigheid en de wijze waarop zij die uitoefent"¹⁷⁰ moeten worden gezien.

Onder de uitdrukking **een onderneming exploiteren** moet worden verstaan een "nijverheids-, handels- of landbouwonderneming exploiteren waarvan de winst een als dusdanig aan de personenbelasting onderworpen beroepsinkomen zou vormen indien die onderneming werd gevoerd door een natuurlijke persoon of door een vennootschap, vereniging, enz., zonder rechtspersoonlijkheid (art. 23, § 1, 1° en 24, WIB 92)."¹⁷¹

De uitdrukking **zich bezighouden met verrichtingen van winstgevende aard** dekt tegelijk¹⁷²:

- 1° "De "winstgevende bezigheden" (art. 23, § 1, 2° en 27, WIB 92), die de rechtspraak uitlegt als betekend "bezigheden met winstoogmerken";

¹⁶⁷ Bericht van 13 juli 1996

¹⁶⁸ C. CHEVALIER, *Vademecum Vennootschapsbelasting 2009: Een resultaatgerichte benadering*, Gent, Larcier, 2009

¹⁶⁹ Artikel 2 §1, 5° WIB 92

¹⁷⁰ D. DESCHRIJVER, *vzw & belastingen: het fiscaal statuut van de V.Z.W., de internationale vereniging met wetenschappelijk doel en de vennootschap met een sociaal oogmerk*, Kalmthout, Biblo, 2005, 667

¹⁷¹ Comm.IB. nr. 179/10

¹⁷² Comm. IB. nr. 179/11

2° De "bezigheden van winstgevende aard, maar zonder winstoogmerken", gekenmerkt door een voortdurende beroepswerkzaamheid, bestaande uit:

- a. Verrichtingen van nijverheids-, handels- of landbouwkundige aard die zo vaak worden herhaald dat ze een "bezigheid" vormen;
- b. De aanwending van nijverheids- of handelsmethoden."

Art 179 WIB 92 bepaalt dat de binnenlandse vennootschappen aan de vennootschapsbelasting onderworpen zijn, waarbij een binnenlandse vennootschap gedefinieerd wordt als: "enigerlei vennootschap die in België haar maatschappelijke zetel, haar voornaamste inrichting of haar zetel van bestuur of beheer heeft en niet van de vennootschapsbelasting is uitgesloten."¹⁷³

Wanneer een vso zich niet bezighoudt met het exploiteren van ondernemingen of verrichtingen van winstgevende aard valt ze onder de rechtspersonenbelasting. Een belangrijke voorwaarde is hier dat de vso statutair geen dividend mag uitkeren. Dit vindt men terug in artikel 220 WIB 92 waarin de wetgever stelt dat aan de rechtspersonenbelasting zijn onderworpen:

"...

3° De rechtspersonen die in België hun maatschappelijke zetel, hun voornaamste inrichting of hun zetel van bestuur of beheer hebben en geen onderneming exploiteren of zich niet met verrichtingen van winstgevende aard bezighouden, of ingevolge artikel 181 en 182, niet aan de vennootschapsbelasting zijn onderworpen."¹⁷⁴

Wanneer een vso statutair geen dividenden mag uitkeren maar wel een onderneming exploiteert of zich bezighoudt met verrichtingen van winstgevende aard kan de vso alsnog van de vennootschapsbelasting uitgesloten worden. Ze zal dan derhalve aan de rechtspersonenbelasting kunnen worden onderworpen indien zij onder de uitzonderingen van artikel 182 of 181 WIB 92 valt.

In artikel 182 WIB 92 vindt men de volgende toegelaten verrichtingen terug: "Voor verenigingen zonder winstoogmerk en andere rechtspersonen die geen winstoogmerk nastreven worden de volgende verrichtingen niet als van winstgevende aard aangemerkt:

- ❖ Alleenstaande of uitzonderlijke verrichtingen;
- ❖ Verrichtingen die bestaan in het beleggen van fondsen ingezameld in het kader van de statutaire opdracht;
- ❖ Verrichtingen die bestaan in een bedrijvigheid die slechts bijkomstig op nijverheids-, handels- of landbouwverrichtingen betrekking hebben of niet volgens nijverheids- of handelsmethoden worden uitgevoerd."

Artikel 181 WIB 92 somt bepaalde 'bevoorrechte' gebieden op waarbinnen een vso uitsluitend of hoofdzakelijk een onderneming mag exploiteren of zich mag bezighouden met verrichtingen van

¹⁷³ Artikel 2 §1, 5° WIB 92

¹⁷⁴ Art. 220 WIB 92

winstgevende aard zonder daarom aan de vennootschapsbelasting onderworpen te zijn. "Aan de vennootschapsbelasting zijn dus niet onderworpen, verenigingen zonder winstoogmerk en andere rechtspersonen die geen winstoogmerk nastreven en:

- 1° Uitsluitend of hoofdzakelijk het bestuderen, het beschermen en het bevorderen van de professionele of interprofessionele belangen van hun leden tot doel hebben;
- 2° Het verlengstuk of de emanatie zijn van rechtspersonen als vermeld onder 1°, wanneer ze uitsluitend of hoofdzakelijk tot doel hebben het vervullen, in naam en voor rekening van hun aangeslotenen, van alle of van een deel van de verplichtingen of formaliteiten die aan die aangeslotenen zijn opgelegd wegens het feit dat zij personeel tewerkstellen of ter uitvoering van de fiscale of sociale wetgeving, of het helpen van hun aangeslotenen bij het vervullen van die verplichtingen of formaliteiten;
- 3° Ter uitvoering van de sociale wetgeving belast zijn met het innen, centraliseren, kapitaliseren en verdelen van de fondsen bestemd voor de toekenning van de voordelen bepaald in die wetgeving;
- 4° Uitsluitend of hoofdzakelijk het verstrekken of het steunen van onderwijs tot doel hebben;
- 5° Uitsluitend of hoofdzakelijk het organiseren van handelsbeurzen of tentoonstellingen tot doel hebben;
- 6° Door de bevoegde organen van de Gemeenschappen als dienst voor gezins- en bejaardenhulp zijn erkend;
- 7° Erkend zijn voor de toepassing van artikel 104, 3°, b, d, e, h tot l, 4° en 4°bis, of erkend zouden zijn indien ze daartoe een aanvraag indienden of omdat ze aan alle voorwaarden voldoen waaraan de erkenning is onderworpen behoudens die welke erin bestaat de bedrijvigheid op nationaal vlak te ontwikkelen of een invloedssfeer te hebben die één van de gemeenschappen of gewesten of het gehele land bestrijkt, naar het geval."

Doordat de wetgever geen fiscale voordelen aan de juridische vorm wil koppelen zullen volgens deze wetgeving de meeste vso's onderworpen zijn aan de vennootschapsbelasting. De vso vertoont in dit opzicht geen voordeel ten opzichte van vzw's.¹⁷⁵

¹⁷⁵ D. DESCHRIJVER, *vzw & belastingen: het fiscaal statuut van de V.Z.W., de internationale vereniging met wetenschappelijk doel en de vennootschap met een sociaal oogmerk*, Kalmthout, Biblo, 2005, 671

4.1.2 TARIEVEN

4.1.2.1 Tarief in de vennootschapsbelasting

De normale aanslagvoet in de vennootschapsbelasting bedraagt 33%, verhoogd met de crisisbelasting bedraagt deze 33,99%.¹⁷⁶ Een verlaagd opklimmend tarief is van toepassing indien het belastbaar resultaat niet meer bedraagt als 322.500 euro. De volgende schijven en tarieven (inclusief crisisbelasting) gelden hiervoor:

- 1° Op de schijf van 0 tot 25.000 euro: 24,98%;
- 2° Op de schijf van 25.001 euro tot 90.000 euro: 31,93%;
- 3° Op de schijf van 90.001 euro tot 322.500 euro: 35,54%.¹⁷⁷

De vermelde bedragen zijn onderhevig aan indexatie. De wet voorziet een aantal uitsluitingsgronden voor deze verlaagde tarieven, deze zijn terug te vinden in de achtste bijlage. Verder is er voor huisvestingsmaatschappijen een verlaagd tarief van 5,15%.¹⁷⁸

4.1.2.2 Tarief in de rechtspersonenbelasting

Vermits een rechtspersoon in de rechtspersonenbelasting geacht wordt geen beroepsinkomsten te hebben, heeft een rechtspersoon alleen vermogensinkomsten of diverse inkomsten. Er is dus geen geglobaliseerd inkomen in de rechtspersonenbelasting, daardoor is er dus ook geen geglobaliseerd tarief.¹⁷⁹

De belasting met betrekking tot de in artikel 221 WIB 92 vermelde inkomsten is gelijk aan de onroerende en roerende voorheffing. Bij onderstaande tarieven is geen rekening gehouden met de crisisbijdrage.

De belasting wordt berekend:

- 1° Tegen het tarief van 20% op inkomsten uit huurexcedenten op in België gelegen onroerende goederen;
- 2° Tegen het tarief van 33% of van 16,5% voor meerwaarden op (on-)bebouwde onroerende goederen en op aandelen uit aanmerkelijk belang. Dit zijn de gebruikelijke tarieven uit de personenbelasting;
- 3° Tegen het tarief van 16,5% op in artikel 222, 5° en 6°, vermelde meerwaarden;

¹⁷⁶ Art. 215 en 463bis WIB 92

¹⁷⁷ Art. 215 en 463bis WIB 92

¹⁷⁸ Art. 216 WIB 92

¹⁷⁹ L. DE BROE, *Fiscaal recht*, Leuven, ACCO, 2009, 154 - 155

- 4° Tegen het tarief van 300% vermeerderd met de aanvullende crisisbijdrage van 3% op het uitgekeerde bedrag voor geheime commissielonen en de vergoedingen op uikeringen aan niet geïdentificeerde vennoten of leden. Dit tarief is hetzelfde als bij de vennootschapsbelasting, maar in tegenstelling tot in de vennootschapsbelasting, kunnen de rechtspersonen de betaalde belasting niet fiscaal aftrekken als bedrijfskost, omdat ze geen exploitatie- of winstgevendende activiteit hebben of geacht worden geen te hebben. Dit tarief drukt daardoor defacto zwaarder op de rechtspersonen als op de vennootschappen;
- 5° Tegen het tarief van 33% voor de verworpen pensioenen en pensioenbijdragen en op vergoedingen voor de ontbrekende coupons in het kader van aandelenleningen;
- 6° Tegen het tarief van 15% op dividenden die worden toegekend door intercommunales.¹⁸⁰

Behoudens de aanslag van 20% op de huurinkomsten, kan men stellen dat de rechtspersonenbelasting samenvalt met de voorheffingen en de aanslagen die gebruikelijk zijn in de personenbelasting en de vennootschapsbelasting op allerlei categorieën van afzonderlijk belaste inkomsten.

4.1.3 FISCALE STIMULI

Doordat de wetgever geen fiscale voordelen wou koppelen aan het statuut van de vso kan ze genieten van dezelfde fiscale stimuli als de gewone vennootschappen. Daarnaast kunnen vso's in bepaalde gevallen toch genieten van bepaalde voordelen. Hieronder worden kort de meest relevante stimuli voor vso's besproken.

4.1.3.1 Investeringsaftrek

Vennootschappen hebben recht op de eenmalige investeringsaftrek (art.47 WIB 92) wanneer hun aandelen voor meer dan 50% toebehoren aan één of meer natuurlijke personen die de meerderheid van het stemrecht vertegenwoordigen.¹⁸¹ Vso's kunnen niet van deze regeling genieten wanneer de aandelen voor meer dan 50% toebehoren aan één of meer vzw's, onderworpen aan de rechtspersonenbelasting.¹⁸²

¹⁸⁰ Art. 225 WIB 92

¹⁸¹ Art. 201 lid 1, 1° WIB 92

¹⁸² D. DESCHRIJVER, *vzw & belastingen: het fiscaal statuut van de V.Z.W., de internationale vereniging met wetenschappelijk doel en de vennootschap met een sociaal oogmerk*, Kalmthout, Biblo, 2005, 668

4.1.3.2 *Investeren in een vso.*

Belangrijk om te vermelden is dat er een fiscaal voordeel is voor personen die investeren in bepaalde erkende vso's. Door artikel 62 van de Wet van 26 maart 1999 is artikel 21, 10° WIB 92 in die zin gewijzigd dat de eerste schijf van 170 euro (aanslagjaar 2009) van de interesten of dividenden betaald of toegekend door erkende vennootschappen met een sociaal oogmerk niet als een belastbaar roerend inkomen zou worden aangemerkt. Vzw's kunnen niet van deze regeling genieten aangezien men niet in een vzw kan investeren. Men kan geen aandelen kopen van een vzw, van een vso kan dit wel.

Voor deze vrijstelling moet de vennootschap met sociaal oogmerk erkend zijn door de Minister van Financiën en mag deze vso slechts uitsluitend volgende activiteiten als maatschappelijk doel hebben:

- ❖ *De bijstand aan personen;*
- ❖ *De vernieuwing van een afgedankte bedrijfsruimte;*
- ❖ *De bescherming van het leefmilieu, daaronder begrepen de recyclage;*
- ❖ *De natuurbescherming en het natuurbehoud;*
- ❖ *De verwerving, het bouwen, de vernieuwing, de verkoop of het verhuren van sociale huisvesting;*
- ❖ *De hulp aan ontwikkelingslanden;*
- ❖ *De productie van duurzame energie;*
- ❖ *De vorming;*
- ❖ *De financiering van de hierboven bedoelde vennootschappen,*

Verder moeten hun statuten bepalen dat in geval van vereffening het volledige netto-actief opnieuw wordt geïnvesteerd in een andere vennootschap met sociaal oogmerk dat als doel uitsluitend een van bovenstaande maatschappelijk doelen heeft.¹⁸³

Cvba so's kunnen ook via een erkenning door de NRC deze vrijstelling bekomen.¹⁸⁴ Er gelden dan andere erkenningsvoorwaarden. Bij een erkenning door de NRC geldt er tevens (onder bepaalde voorwaarden) een vrijstelling voor een prospectusverplichting voor het aanbieden van de aandelen van de coöperatieve vennootschap tot de verhandeling op een gereguleerde markt.¹⁸⁵

¹⁸³ Art. 21, 10° WIB 92

¹⁸⁴ Art. 21, 6° WIB 92

¹⁸⁵ Art. 18 § 1, a WIB 92

4.1.3.3 Giften

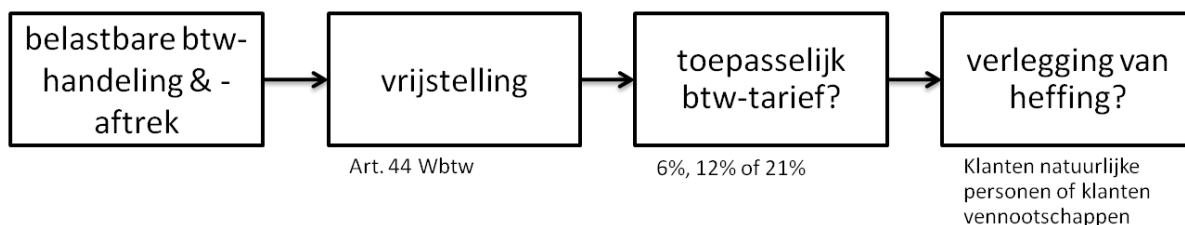
Veel sociale ondernemingen zijn afhankelijk van giften. Het idee hierachter is dat de wetgever financiële steun aan bepaalde instellingen wil aanmoedigen door de aftrekbaarheid in hoofde van de schenker te garanderen. Artikel 104 3° WIB 92 bepaalt dat "binnen de grenzen en onder de voorwaarden bepaald in de artikelen 107 tot 116 WIB 92, van het totale netto-inkomen bepaalde bestedingen worden afgetrokken, in zover zij in het belastbare tijdperk werkelijk zijn betaald". Dit artikel kan men terugvinden in de tiende bijlage.

De erkenningsvoorwaarden bestaan uit enkele algemene voorwaarden en een aantal specifieke voorwaarden afhankelijk van het type instelling. De erkenning moet verleend worden door de Minister van Financiën. Hier geldt echter ook dat wanneer een dividend statutair uitgekeerd mag worden, de vso niet erkend zal kunnen worden. Vzw's kunnen deze erkenning ook krijgen.

4.2 DE VSO EN BTW

In deze sectie wordt achtereenvolgens het toepassingsgebied van de btw wetgeving, de mogelijke vrijstellingen en ten slotte het -indien van toepassing- btw-tarief toegelicht (Figuur 2).

FIGUUR 2: Bepaling van de btw

Bron: www.vereniginginfo.be

4.2.1 TOEPASSINGSGEBIED

Eenieder die in de uitoefening van een economische activiteit geregeld en zelfstandig, met of zonder winstoogmerk, hoofdzakelijk of aanvullend, levering van goederen of diensten verricht die in de btw-wetgeving zijn omschreven, ongeacht op welke plaats de economische activiteit wordt uitgeoefend is btw-plichtig.¹⁸⁶

¹⁸⁶ Art. 4 Wbtw

Met **eenieder** wordt bedoeld: *"de natuurlijke personen (particulieren), de rechtspersonen (bvba, nv, cv,...), de verenigingen en groeperingen van personen die gemeenschappelijk een activiteit uitoefenen (bijvoorbeeld de maatschap)."*

Onder **economische activiteit** wordt verstaan: *"alle werkzaamheden van een fabrikant, handelaar of dienstverrichter, met inbegrip van de winning van delfstoffen, de landbouw en de uitoefening van vrije of daarmee gelijkgestelde beroepen. Als economische activiteit wordt onder meer beschouwd de exploitatie van een lichamelijke of onlichamelijke zaak om er duurzaam opbrengst uit te verkrijgen."*

Een **geregelde werkzaamheid** veronderstelt: *"een opeenvolging van handelingen, wat niet wegneemt dat die handelingen kunnen worden verricht met min of meer lange tussenpozen."* Waar het op aankomt, is dat ze met een bepaalde regelmaat plaatsvinden.

De term **zelfstandig** *"sluit van de btw-heffing loontrekkenden en andere personen uit, voor zover die met hun werkgever een arbeidsovereenkomst hebben aangegaan of enige andere juridische band hebben waaruit een verhouding van ondergeschiktheid ontstaat ten aanzien van de arbeids- en bezoldigingsvoorwaarden en de verantwoordelijkheid van de werkgever."*

Om btw-plichtig te zijn moet een persoon of een groepering bij het uitoefenen van zijn werkzaamheid niet noodzakelijk een **winstoogmerk** hebben of m.a.w. winst willen maken.¹⁸⁷

"Belastbare handelingen" zijn door de wetgever als volgt gedefinieerd¹⁸⁸:

- ❖ De levering van goederen;
- ❖ De levering van diensten;
- ❖ De intracommunautaire verwerving van goederen;
- ❖ De invoer van goederen.

Wanneer men belastbare handelingen gesteld heeft, kan men alsnog binnen een van de mogelijke vrijstellingen vallen. Dit wordt toegelicht in de volgende paragraaf.

4.2.2 UITZONDERINGSREGELS

Een vso kan, onder bepaalde voorwaarden, genieten van de vrijstelling in artikel 44 Wbtw. Dit artikel stelt namelijk een aantal handelingen, die zich in de economische en commerciële sfeer bevinden, vrij van btw. Met de term "vrijstelling van btw" wordt bedoeld dat diegene die de dienst verstrekt, op zijn uitgaande handelingen (m.a.w. de facturen die hij uitreikt) geen btw moet

¹⁸⁷ Ontleding art. 4Wbtw overgenomen, uit R. VAN HECKE, M. GOVERS, *Praktijkboek vzw's en btw*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 10

¹⁸⁸ Art. 2,3 en 3bis Wbtw

aanrekenen. Op de zaken die hij aankoopt zal zijn leverancier wel btw moeten aanrekenen (uiteraard in het geval dat de leverancier een btw-plichtige is). Deze btw kan echter door de vrijgestelde belastingplichtige niet worden gec recupereerd. Art. 44 Wbtw is een verplichte vrijstelling.¹⁸⁹

In art. 44 Wbtw wordt door de wetgever in de verschillende soorten vrijstellingen gewag gemaakt van instellingen, verenigingen met of zonder winstoogmerk, handelsvennootschappen en zelfs individuele dienstverleners. Al deze categorieën hebben volgens de btw-wetgever één groot gemeenschappelijk kenmerk, namelijk om de vrijstelling van btw te kunnen verkrijgen moet het gaan om activiteiten die "geen winstoogmerk hebben" of die "verricht worden buiten de commerciële sfeer". In de diversiteit van artikel 44 Wbtw wordt geen rekening gehouden met het feit of de uitgeoefende activiteiten verricht worden ten bate van eigenleden of ten gunste van derden. Evenmin is het van belang of de organisatie rechtspersoonlijkheid bezit of niet. Het is opvallend dat het Wbtw een andere opvatting heeft over "winstgevende activiteiten" dan het Wetboek van Inkomstenbelasting 1992.¹⁹⁰

Een vennootschap met sociaal oogmerk bevindt zich in het toepassingsgebied van bovengenoemde vrijstellingen indien al de overige voorwaarden voldaan zijn en de vennoten, overeenkomstig de statuten, afstand doen van elk rechtstreeks vermogensvoordeel en dus van elke verdeling van winst in hun voordeel en dit ook blijkt uit de feiten.¹⁹¹

Artikel 44 Wbtw is volledig opgenomen in de bijlagen (Bijlage 9). Ter illustratie omvat dit artikel onder meer volgende vrijstellingen¹⁹²:

- ❖ Medische en paramedische beroepen;
- ❖ Bejaardenzorg/senioren;
- ❖ Kinderen/jeugd;
- ❖ Sportinstellingen/lichamelijke opvoeding;
- ❖ Onderwijs;
- ❖ Verhuur culturele aard;
- ❖ Musea, munumenten, planten- en dierentuinen;
- ❖ Voordrachtgevers/artisten/sportbeoefenaars;
- ❖ Organisatie culturele manifestaties/voorstellingen;
- ❖ Terbeschikkingstelling personeel door religieuze of levensbeschouwelijke instellingen;
- ❖ Handelingen in belang leden;
- ❖ Handelingen voor financiële steun.

¹⁸⁹ R. VAN HECKE, M. GOVERS, *Praktijkboek vzw's en btw*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 13

¹⁹⁰ R. VAN HECKE, M. GOVERS, *Praktijkboek vzw's en btw*, Antwerpen, Intersentia, 2010, 87

¹⁹¹ Nr. E.T. 104.780

¹⁹² Art. 44 Wbtw

Een gemengde btw-plichtige is een btw-plichtige die voor een bepaalde activiteit onder de gewone btw-plicht valt en voor een andere activiteit onder de vrijstelling van artikel 44 van het Wbtw valt. Voor de ene activiteit moet btw aangerekend worden en heeft de gemengde btw-plichtige recht op aftrek van de btw geheven op de gerelateerde kosten. Voor de andere activiteit moet geen btw aangerekend worden, maar is er ook geen recht op aftrek.

4.2.3 TARIEF

Voor de toepassing van het juiste btw-tarief is het KB nr. 20 bepalend (tarieven zijn 6%, 12% of 21%). De basisregel is 21% maar het KB somt de uitzonderingen op die vallen onder 6% of 12%. Deze uitzonderingen zijn opgesomd in Tabel A, respectievelijk Tabel B, van dit KB.

In grote lijnen is het btw-tarief van 6% toe te passen voor:

- ❖ Levende dieren;
- ❖ Vlees en slachtafvallen;
- ❖ Melk en zuivelproducten, eieren, honing;
- ❖ Groenten, planten, wortels, knollen voor voedingsdoeleinden;
- ❖ Fruit, schillen van citrusvruchten en van meloenen;
- ❖ Plantaardige producten;
- ❖ Vetten en oliën;
- ❖ Andere voedingsmiddelen;
- ❖ Voedsel voor dieren, meststoffen, dierlijke producten;
- ❖ Waterdistributie;
- ❖ Geneesmiddelen en medische hulpmiddelen;
- ❖ Couranten, tijdschriften en boeken;
- ❖ Personenauto's voor invaliden;
- ❖ Sociale huisvesting;
- ❖ Leveringen van goederen en diensten door instellingen met sociaal oogmerk.

Het btw-tarief van 12% is toe te passen voor:

- ❖ Fytofarmacie;
- ❖ Margarine;
- ❖ Banden en binnenbanden voor landbouwvoertuigen;
- ❖ Steenkool;
- ❖ Betaaltelevisie;
- ❖ Sociale huisvesting.

Het tarief van 6% voor levering van goederen en diensten door instellingen met sociaal oogmerk behoeft nog enige uitleg. Door het KB van 20 september 2000 werd onder strikte voorwaarden voor 'instellingen' (dus niet noodzakelijk vennootschappen) met een sociaal oogmerk een 'algemeen' verlaagd btw-tarief ingevoerd.

Om van het verlaagd tarief te kunnen genieten mag een vso geen winstdoelstelling hebben en moet in de statuten worden ingeschreven dat eventuele winst in geen geval uitgekeerd mag worden. Verder moet men bepalen dat in geval van liquidatie het totaal van het netto-actief opnieuw wordt geïnvesteerd in een andere instelling van dezelfde aard. De vso moet in hoofdzaak vrijwillig beheerd worden en deze personen mogen geen direct of indirect belang hebben in het exploitatieresultaat. Naast de bovenstaande criteria moet men nog erkend worden als invoeg- of inschakelingsbedrijf, sociale werkplaats, organisme van socio-professionele inschakeling van de Franse Gemeenschap in Brussel Hoofdstad of een *entreprise de formation par le travail* (EFT). Kringloopcentra voor de verkoop van tweedehandsgoederen die gratis zijn opgehaald kunnen ook van dit verlaagd btw-tarief genieten.

Ten slotte wordt nog gesteld dat men geen andere activiteit mag ondernemen dan degene die in het doel van bovenstaande erkenningen passen, men moet prijzen toepassen die door de overheid zijn goedgekeurd (of die niet hoger liggen dan de goedgekeurde prijzen) en het voordeel van het verlaagd tarief mag niet leiden tot concurrentievervalsing ten nadele van commerciële ondernemingen.¹⁹³

4.3 VSO EN REGISTRATIERECHTEN

De vso is in principe aan deze belasting onderworpen. Artikel 66 van de Wet van 22 december 1998 heeft echter artikel 121 lid 1, 1° W. Reg. in die zin gewijzigd dat van het evenredig recht van 0.50% wordt vrijgesteld: de omvorming van een vzw in een vso. Deze vrijstelling geldt ook wanneer de vzw wordt ontbonden, gevolgd door de oprichting van een vso.

4.4 VSO EN DE SUCCESSIERECHTEN

Aan een vso gedane legaten zijn in principe ook aan deze belasting onderworpen. De tariefverlaging tot 8,80% voor legaten gedaan aan vzw's zoals bedoeld in artikel 59 W. Succ. staat echter niet open voor vso's, daar zij niet uitdrukkelijk in deze bepaling zijn weergegeven.

¹⁹³ Tabel A; KB nr. 20

4.5 KRITISCHE BESPREKING

4.5.1 FISCALE BEHANDELING

4.5.1.1 Werkbaarheid van de fiscale behandeling

Wanneer een vso statutair dividenden kan uitbetalen is de fiscale behandeling van die vso duidelijk. Echter, wat de uitzonderingen van artikel 220 WIB 92 betreft zijn er nog heel wat onduidelijkheden. De Administratie stelt dat wanneer de uitkering van een dividend statutair wordt verboden, een vso dan mogelijk aan één van de onderdelen van artikel 181 WIB 92 onderworpen is. Echter, de door de vso werkelijk uitgeoefende bedrijvigheid zal hier doorslaggevend zijn, niet het afwezig zijn van dit beperkt winstoogmerk.¹⁹⁴ Wat de mogelijke toepassing van artikel 182 WIB 92 betreft, is het administratief standpunt ook *contra legem*. De daarin bedoelde belastingsubjecten dienen geheel of in hoofdzaak een belangeloze bedrijvigheid uit te oefenen, voor een vso is dit niet het geval.¹⁹⁵

Ook blijkt uit het interview met Wim Van Opstal dat lokale belastingadministraties onvoldoende op de hoogte zijn over de fiscale behandeling van de vso. Oprichters van een vso dienen dus met andere woorden zelf op de hoogte te zijn van de geldende regels om zeker te zijn dat ze de juiste fiscale behandeling krijgen.

4.5.1.2 Relevantie

Echter, zo blijkt uit de interviews, zijn gunstige fiscale regimes geen hoofdbekommernis van sociale ondernemers. Voor velen zou dit het idee van de vso –een sociale handelsvennootschap die zich positioneert in de harde economie- en die vervolgens subsidies krijgt, het imago van de vso te veel schaden. Dergelijke regelgeving zou ongetwijfeld leiden tot aanklachten van de commerciële vennootschappen die zich in dezelfde sector situeren. Verder werd ook aangegeven dat “belastingen betalen ook sociaal is”.

¹⁹⁴ D. DESCHRIJVER, *vzw & belastingen: het fiscaal statuut van de V.Z.W., de internationale vereniging met wetenschappelijk doel en de vennootschap met een sociaal oogmerk*, Kalmthout, Biblo, 2005, 667

¹⁹⁵ D. DESCHRIJVER, *vzw & belastingen: het fiscaal statuut van de V.Z.W., de internationale vereniging met wetenschappelijk doel en de vennootschap met een sociaal oogmerk*, Kalmthout, Biblo, 2005, 667

Voor sommige vso's is daarenboven de rechtspersonenbelasting niet per definitie beter dan de vennootschapsbelasting. In de vennootschapsbelasting zijn immers meer fiscale aftrekken mogelijk waardoor de uiteindelijke belastingsdruk niet noodzakelijk hoger is.

Wat betreft btw is het voor velen logisch dat ze op dezelfde manier als handelsvennootschappen worden behandeld. Vso's die handelsactiviteiten ondernemen dienen gelijkgesteld te zijn aan gewone vennootschappen.

De registratierechten voor de omzetting van een vzw naar een vso zijn consequent aan de visie van de wetgever verlaagd. Hij wou het immers voor vzw's aantrekkelijk maken om zich om te vormen tot een vso.

4.5.1.3 Is de huidige fiscale behandeling ideaal?

Het lijkt niet interessant om aan de vso fiscale voordelen te koppelen. Vso's kunnen immers vele verschillende sociale doelen nastreven die niet altijd dezelfde fiscale stimuli nodig hebben of zelfs willen krijgen uit vrees voor aanklachten wegens concurrentievervalsing. Als conclusie kan gesteld worden dat men geen voordeel moet koppelen aan het juridisch statuut, zoals de wetgever destijds heeft beslist. Beter zou zijn om projectgebonden fiscale voordelen of andere stimuli te overwegen (waarvoor het vso statuut een voorwaarde is).

4.5.1.4 Vergelijking met een vzw

Men zou kunnen zeggen dat de meeste vso's in een fiscaal nadelige situatie zitten ten opzichte van een vzw. De meeste vzw's genieten immers de fiscale behandeling als rechtspersoon, terwijl de meeste vso's die van de vennootschapsbelasting genieten.

Het zou echter te kortzichtig zijn om te zeggen dat het ene systeem beter is dan het andere. Men moet steeds rekening houden met welk doel men op welke manier zal nastreven. Men moet vervolgens kijken welk juridisch kader hiervoor het meest geschikt is en de fiscale behandeling dient mee in de overweging genomen te worden.

Dezelfde argumentatie geldt voor de keuze tussen een vso die statutair dividenden mag uitkeren en een vso die ervoor kiest dit niet te doen. Wanneer een vso afhankelijk is van externe investeerders is het waarschijnlijk belangrijk hen ook een (beperkt) rendement te kunnen geven. In dit geval is het duidelijk dat de vso statutair (beperkte) dividenden moet toelaten.

4.5.2 STIMULI

4.5.2.1 Zijn stimuli nodig?

Er zijn natuurlijk ook vso's die wel vragen om bepaalde belastingsvoordelen. Zo hoopt bijvoorbeeld Inclusie Invest op fiscale stimuli. De wetgever lijkt hier echter geen gehoor aan te geven. Naast de druk uit de gewone ('harde') economie moet men ook rekening houden met Europese regelgeving; het is niet evident om zomaar fiscale voordelen aan bepaalde personen of sectoren toe te kennen.

Verder blijkt uit de interviews dat men vreest voor oneigenlijk gebruik van vso's bij (te veel) fiscale voordelen. Wanneer vso's fiscale voordelen ontvangen is het niet ondenkbaar dat malafide ondernemers hiervan misbruik zullen maken. De vso zal dan totaal zijn doel missen en aan geloofwaardigheid moeten inboeten. Deze vrees zal zeker en vast ook versterkt worden door het feit dat er geen controle is vanuit de overheid op het sociale oogmerk.

4.5.2.2 Gebruik van stimuli

Uit het interview met Wim Van Opstal blijkt dat er verschillende cvba's zijn die erkend zijn voor de vrijstelling van de "eerste schijf van 170 euro (aanslagjaar 2009) van de interesten of dividenden betaald of toegekend door erkende vennootschappen met een sociaal oogmerk". Wat betreft de fiscale aftrekbaarheid van giften zijn er nog geen vso's erkend.

4.5.2.3 Voorbeeld van nieuwe mogelijke stimuli: tax shelter

Een voorbeeld van een projectgebonden fiscaal voordeel is in het interview met Willy Verbeek van Inclusie Invest naar voren gekomen. Inclusie Invest hoopt hierop omdat ze voorzieningen bouwen voor gehandicapten (wat eigenlijk de taak van de overheid is) en omdat er geen commerciële spelers zijn op hun markt. Hij stelde voor om de *tax shelter* voor audiovisuele productie uit te breiden naar een *tax shelter* voor investeerders in voorzieningen voor personen met een beperking.

Het fiscale voordeel van de *tax shelter* houdt in dat men een vrijstelling kan krijgen van haar belastbare gereserveerde winst tot 150% van de sommen die voor de productie betaald zijn, zonder dat de vrijstelling per belastbaar tijdperk 50% (met een max. van 750.000 euro) van de belastbare gereserveerde winst (vóór toepassing van de *tax shelter*) mag overschrijden. De vrijgestelde winst moet gedurende een bepaalde tijd binnen de onderneming blijven. Bij gebrek aan voldoende fiscale belastbare winst mag de niet-verleende fiscale vrijstelling overgedragen worden naar toekomstige jaren.

5 HET BOEKHOUDKUNDIGE KADER

In dit hoofdstuk wordt kort het boekhoudkundige kader toegelicht, gevolgd door een kritische bespreking.

De vso is volgens de wet van 17 juli 1975 onderhevig aan de boekhoudwetgeving. Artikel 2 van deze wet bepaalt dat elke onderneming een passende boekhouding dient te voeren, rekening houdend met de aard en de omvang van het bedrijf. Als 'onderneming' wordt verstaan: "*de handelsvennootschappen en de vennootschappen die de rechtsvorm van een handelsvennootschap hebben aangenomen.*"¹⁹⁶

In principe betekent dit dat de vso als handelsvennootschap onderhevig is aan alle regels die op een handelsvennootschap in het boekhoudrecht zijn opgelegd. Dit houdt in:

- ❖ Dubbele boekhouding;
- ❖ Boekhoudplan conform aan de opgelegde normen;
- ❖ Jaarlijkse inventaris;
- ❖ Jaarrekening opgesteld volgens de wettelijke schema's;
- ❖ Consolidatie.

Bijzondere regels zijn van belang voor de boekhouding bij vso's¹⁹⁷:

- ❖ De regels rond de omzetting, vooral die rond het kapitaal en de onbeschikbare reserve;
- ❖ De regels rond de vorming van de reserves;
- ❖ De regels rond de besteding van de winst;
- ❖ De regels rond het sociaal oogmerk;
- ❖ De beperking rond de winstuitkering aan de vennoten;
- ❖ De rangorde van de verschillende sociale oogmerken;
- ❖ Het specifieke rapport over het sociaal oogmerk.

5.1 UITZONDERINGEN

De boekhoudwet voorziet dat de uitvoeringsbesluiten andere regels of specifieke regels kunnen opleggen per sector en dit op het vlak van het boekhoudplan, de jaarrekeningen en de consolidatie.

¹⁹⁶ Art. 1 wet van 17 juli 1975

¹⁹⁷ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 271

Deze specifieke regels uit de uitvoeringsbesluiten zijn van toepassing op de sector waarop hij slaat. Actueel bestaan specifieke regels voor volgende sectoren¹⁹⁸:

- ❖ Hospitalen;
- ❖ De interbedrijfsgeneeskundige diensten;
- ❖ De diensten erkend voor de verzekering inzake arbeidsongevallen;
- ❖ De rusthuizen;
- ❖ De mutualiteiten.

Voor kleinere vennootschappen voorziet de wetgever een uitzondering, deze mogen een vereenvoudigde boekhouding voeren.

5.2 KRITISCHE BESPREKING

Door de wijzigingen aan het boekhoudrecht voor (grote en zeer grote) vzw's zijn de verschillen betreffende de boekhouding met de gewone vennootschappen en dus ook met de vso volledig weggewerkt.

Tot 2001 was de verzwaarde boekhoudverplichting een argument van de vzw's om niet te kiezen voor een omvorming tot vso. Dit argument geldt dus niet meer voor de grote en zeer grote vzw's.

¹⁹⁸ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 272

6 VSO IN VERGELIJKING MET ANDERE VENNOOTSCHAPPEN

De specifieke kenmerken van vso's die reeds zijn aangehaald worden in dit zesde hoofdstuk schematisch vergeleken met de vzw (Tabel 8, Tabel 9) en de nv, bvba en cvba (Tabel 10). In de studie wordt voornamelijk gewezen op de verschilpunten, maar worden ook enkele overeenkomsten aangehaald. Vervolgens worden twee typische voorbeelden besproken van samenwerking tussen een vzw en een vso.

6.1 VSO IN VERGELIJKING MET DE VZW

6.1.1 VERSCHILLEN

TABEL 8: De verschillen tussen een vzw en een vso

	vzw	vso
Winstuitkering	Geen, wel indirecte vermogensvoordelen	Geen of beperkt, indirect vermogensvoordeel enkel als nevenooigmerk
Activiteit	Geen handelsactiviteit als hoofdactiviteit	Handelsactiviteit is normaal hoofdactiviteit van een vso (maar niet verplicht)
Democratisch karakter	Geen direct kader opgelegd rond personeelsparticipatie in de Algemene Vergadering der leden van de vzw.	Modaliteiten volgens dewelke werknemers kunnen participeren dienen te worden omschreven in de statuten
Stemrecht	Relatief vrij, normaal heeft één lid één stem.	Stemrechtbeperkingen zijn in de wet geregeld, men mag ook één man, één stem inschrijven
Verwerving van lidmaatschap bij oprichting	Altijd door toetreding, soms door inbreng	Ofwel door inbreng ofwel door lidmaatschap van de vroegere omgezette vzw
Aansprakelijkheid	Geen aansprakelijkheid van leden	Bij vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, beperkt tot inbreng anders onbeperkte aansprakelijkheid

Omzettingmogelijkheid	Een vzw kan worden omgezet naar een vso. Dit zonder ontbinding of verlies van rechtspersoonlijkheid. Een vzw kan niet rechtstreeks worden omgezet naar een gewone handelsvennootschap.	Een vso kan niet omgezet worden naar een vzw zonder ontbinding. Een vso kan wel worden omgezet naar een gewone handelsvennootschap zonder ontbinding.
Verslaggeving	Geen bijzonder vereiste voor een verslag.	Bijzonder verslag vereist van de zaakvoerders of beheerders met betrekking tot het toezicht op de realisatie van het oogmerk
Bestemming van vermogen bij ontbinding	Aan een vzw of feitelijke vereniging met soortgelijk doel	Normaal niet aan de vennoten (behalve hun inbreng), wel aan soortgelijk oogmerk
Faillissement	Een vzw kan niet failliet verklaard worden	Een vso is een gewone vennootschap en kan dus failliet verklaard worden
Inhoud van de statuten	Bepaald door artikel 2 vzw-wetgeving	Bepaald door artikel 661 W. Venn.
Oogmerk	Ideëel oogmerk is standaard	Sociaal oogmerk
Fiscale behandeling	Rechtspersonenbelasting of eventueel vennootschapsbelasting	Vennootschapsbelasting, tenzij geen winstoogmerk en voldaan aan ofwel Art. 220, 180 of 181 WIB 92
Patrimoniumtaks	Onderworpen aan patrimoniumtaks indien aan de voorwaarden voldaan	Niet onderworpen aan deze taks, zelfs niet wanneer ze aan de rechtspersonenbelasting zijn onderworpen ¹⁹⁹

Bron: Eigen samenstelling, gebaseerd op Coeckelbergh (2001)

6.1.2 OVEREENKOMSTEN

De punten waarop een vzw en vso hoofdzakelijk parallel lopen zijn ook nuttig om naast elkaar te plaatsen. Eventuele nuances worden aangegeven.

¹⁹⁹ Art. 148 W. Succ.

TABEL 9: De overeenkomsten tussen een vzw en een vso

	VZW	VSO
Afwezigheid winstoogmerk	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Winst maken mag; ❖ Geen winstverdelingsoogmerk tussen de leden mogelijk; ❖ Geen winstverdeling tussen de leden mogelijk; ❖ Mogelijkerwijze wel het verschaffen van indirecte vermogensvoordelen aan de leden als hoofddoel, bv. het besparen van kosten voor de leden. 	<ul style="list-style-type: none"> ❖ Toegelaten is een beperkt rechtstreeks vermogensvoordeel ❖ Het verschaffen van indirecte vermogensvoordelen aan de vennoten mag niet het hoofddoel zijn, wel een bijkomstig doel of een neveneffect.
Activiteitsveld	Vrij breed veld: ziekenzorg, bejaardenzorg, cultuur, ontspanning, integratie, kinderopvang en sport	In theorie is het veld even breed als dit van een vzw. In praktijk beperkt tot meestal handelsactiviteiten in deze velden
Verwacht rendement op de investering voor de aandeelhoudersvennoten	Laag: Eigenlijk geen (want dividenden zijn onmogelijk en zelfs verboden). Dit heeft als gevolg een lage aantrekkingskracht op investeerders die beslissen op basis van een <i>Return On Equity</i> (ROE) of <i>Return On Investment</i> (ROI) analyse. Een indirect vermogensvoordeel kan eventueel wel.	Laag: <ul style="list-style-type: none"> ❖ Lager dan in de normale bedrijfseconomische sfeer; ❖ Hoger dan vzw's; ❖ Lage aantrekkingskracht op investeerders; ❖ Bij vzw's verwacht men geen rendement, bij de vso is er meestal wel een verwachting en men moet deze kunnen halen.
Subsidiëringgezindheid van de overheid	Hoog, in het hele land	Laag in het begin (1996-1997). Later hoger, maar vooral in Franstalig België
Omzetting in een handelsvennootschap (andere dan vso)	Onmogelijk	Mogelijk met bestemming van reserves aan een sociaal oogmerk, maar niet gewenst door wetgever
Minimumkapitaal vereist	In de praktijk zal men werkingsmiddelen nodig hebben, maar in regelgeving is geen wettelijk minimumkapitaal opgenomen	Zowel in de praktijk als in de regelgeving. Bedrag is verschillend naar gelang de gekozen vennootschapsvorm

Bron: Eigen samenstelling, gebaseerd op Coeckelbergh (2001)

6.2 VSO IN VERGELIJKING MET GEWONE VENNOOTSCHAPPEN

6.2.1 VERSCHILLEN TUSSEN VSO EN GEWONE VENNOOTSCHAPPEN

TABEL 10: Verschillen tussen vso en gewone vennootschappen

	nv	bvba	cvba	vso
1 keuzebasis				
Wat zijn de basisoogmerken en opties van de stichters of kapitaalverschaffers	Winst(verdelings) oogmerk onder de vennoten			Sociaal oogmerk als hoofdoogmerk Indirect vermogensvoordeel kan enkels als neven hoofdoogmerk, niet als hoofdoogmerk Beperkt direct vermogensvoordeel is mogelijk
Is werknemersparticipatie verplicht	Neen			Is een verplicht thema in de statuten
Welke stakeholders worden expliciet geïdентificeerd in de wettelijke vennootschappelijke omschrijving	De belangen van de aandeelhouders			De aandeelhouders, het management, het personeel en de samenleving
Welke stakeholders krijgen prioriteit	De aandeelhouders			De belangen van de samenleving vertolkt door het sociaal oogmerk
2 Oprichting				
Welk is het wettelijk minimum kapitaal	61.500 euro	18.550 euro		Cfr. de basisvorm, behalve voor cvba (min. 6.200 euro)
min aantal oprichters	2	1	3	Cfr. de basisvorm

3 Functioneren van de Algemene Vergadering				
Zijn werknemers verplicht vennoot te worden	Neen			Neen, maar de statuten moeten er wel iets over bepalen
Wie roept de Algemene Vergadering samen	De Raad van Bestuur of de commissarissen Eventueel op verzoek van de vennoten die 1/5 ^{de} van het kapitaal vertegenwoordigen Of eventueel andere door de statuten toegelaten personen	De zaakvoerder of de commissaris Eventueel op verzoek van de vennoten die 1/5 ^{de} van het kapitaal vertegenwoordigen Of eventueel andere door de statuten toegelaten personen	De bestuurders	Cfr. de basisvorm
Is er een wettelijke stemrechtbeperking	Neen			Ja
4 Functioneren van het bestuur				
Wat is het type bestuursorgaan	Raad van Bestuur	Zaakvoerder(s)	Raad of één persoon	Cfr. de basisvorm
Wat is het minimum aantal personen in dit bestuursorgaan	3 (tenzij er slechts 2 aandeelhouders zijn, dan 2)	1	1	Cfr. de basisvorm
Wat is de wettelijke duur van het mandaat?	6 jaar	Geen	Geen	Cfr. de basisvorm
5 Betaling van leden/vennoten				
Is betaling van dividend op regelmatige wijze toegelaten	Ja			Ja, doch beperkt
Is realisatie van meerwaarden bij vereffening mogelijk?	Ja			Nee (eventueel wel bij verkoop van aandelen)

Bron: Eigen samenstelling, gebaseerd op Coeckelbergh (2001)

6.2.2 IDEOLOGISCH VERSCHIL CVBA EN CVBA SO

Men kan zich afvragen wat het ideologisch verschil is tussen een gewone coöperatieve vennootschap (met beperkte aansprakelijkheid) en een coöperatieve vennootschap met een sociaal oogmerk. Het uitgangspunt van coöperatief ondernemen is in eerste instantie de dienstverlening aan de leden van de economische organisatie. Het vso-statuut daarentegen is in het leven geroepen als werkvorm voor dienstverlening aan de ruimere gemeenschap dat ledenbelang overstijgt.²⁰⁰

6.3 KRITISCHE BESPREKING

Voor sociaal ondernemerschap hoeft men niet te kiezen tussen de rechtsvormen vso of vzw. Men kan dit ook realiseren in een nv, bvba, cvba,... De keuze zal afhankelijk zijn van de ondernemingsactiviteiten. Ook hier komt het 'projectafhankelijke' karakter van sociale economie weer naar voor.

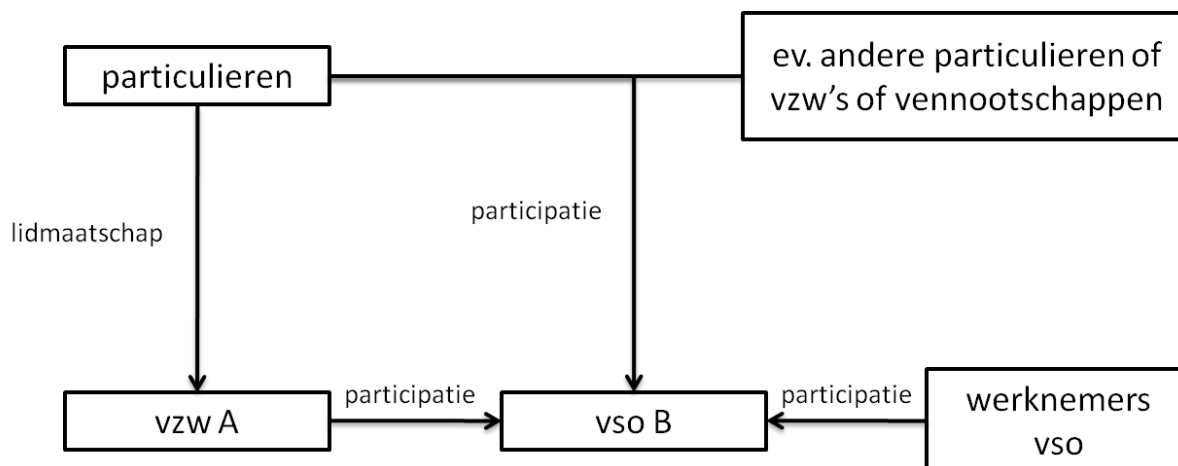
6.4 SAMENSPEL VSO EN VZW

In dit deel zullen enkele courante situaties besproken worden waarbij men werkt met verschillende vennootschappen ten einde een optimale organisatie te vormen. Uit de getuigenissen op de studiedag 'coöperaties en zorg' kwam immers vaak naar voren dat vso's zijn opgericht naast bestaande vzw's.

²⁰⁰ COOPCONSULT, *Startersgids*, Antwerpen, eigen uitgave, 2010, 41

6.4.1 VOORBEELD 1

FIGUUR 3: Samenspel vso en vzw; eerste voorbeeld

In bovenstaande situatie (Figuur 3) nemen een aantal particulieren deel aan een vzw A, waarvan ze lid zijn. De vzw beperkt zich tot een ideële activiteit en/of een bijkomende handelsactiviteit. De vzw wenst ofwel een bijkomende handelsactiviteit te creëren ofwel deze bijkomende handelsactiviteit verder te zetten in een aparte entiteit. De motivatie ter zake kan ook hier vrij verschillen naargelang het geval. Men zal de handelsactiviteit en de ideële activiteit willen scheiden omwille van²⁰¹:

- ❖ Neutraliteit. Bijvoorbeeld een vzw wil de bewaking doen van een concept rond ethische of ecologische labelling van producten of diensten terwijl de vennootschap zich zal toeleggen op de commercialisatie van de research en het zoeken naar contracten voor de verkoop van de research;
- ❖ Risico redenen. Bijvoorbeeld een vzw wil niet dat haar werk als ontwikkelingsorganisatie in de derde wereld in het gedrang komt als gevolg van eventuele verliezen die ze zou kunnen lopen op aan- en verkoop en tradingactiviteiten op derde wereld producten;
- ❖ Democratische redenen. Bijvoorbeeld men vindt dat in de vzw te veel machtsconcentratie in handen van één organisatie is en besluit daarom de handels- en ideële activiteiten te splitsen zodat er meer evenwicht in de machtsbalansen aanwezig is;
- ❖ Fair play redenen. Bijvoorbeeld een vzw wil al haar commerciële activiteiten in de *human resources* wereld afzonderen in een vennootschap omdat tal van partners/concurrenten in de sector ook werken onder een commercieel statuut;
- ❖ Dwingende redenen. Bijvoorbeeld door een geslaagde vordering tot staken van de uitbating van een restaurant e.d.m.

²⁰¹ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 111

Meestal zal de ideële activiteit in de vzw zitten en de handelsactiviteit in een handelsvennootschap met sociaal oogmerk. Bij de participatie in de handelsvennootschap²⁰²:

- ❖ Kunnen exact dezelfde partners zijn betrokken;
- ❖ Kan men ook derde partners betrekken die niet in de vzw zitten, bv. kapitaalverschaffers;
- ❖ Kan men ook de vzw laten participeren in de handelsvennootschap;
- ❖ Kan het personeel een inbreng doen, onder de voorwaarden vermeld in de statuten.

De handelsvennootschap met sociaal oogmerk is een geschikte vorm voor deze activiteit, want ze kan:

- ❖ Een handelsactiviteit voeren;
- ❖ Winst maken en dividend beperkt uitkeren, ook aan vzw's;
- ❖ Als inkomstenbron dienen voor de vzw, zonder evenwel de vzw in financieel gevaar te brengen;
- ❖ Als vennoten zowel natuurlijke personen als rechtspersonen hebben;
- ❖ De winst van de vso kan worden wegschonken aan de vzw als het oogmerk van de vzw overeenkomt met het sociaal oogmerk van de vso.

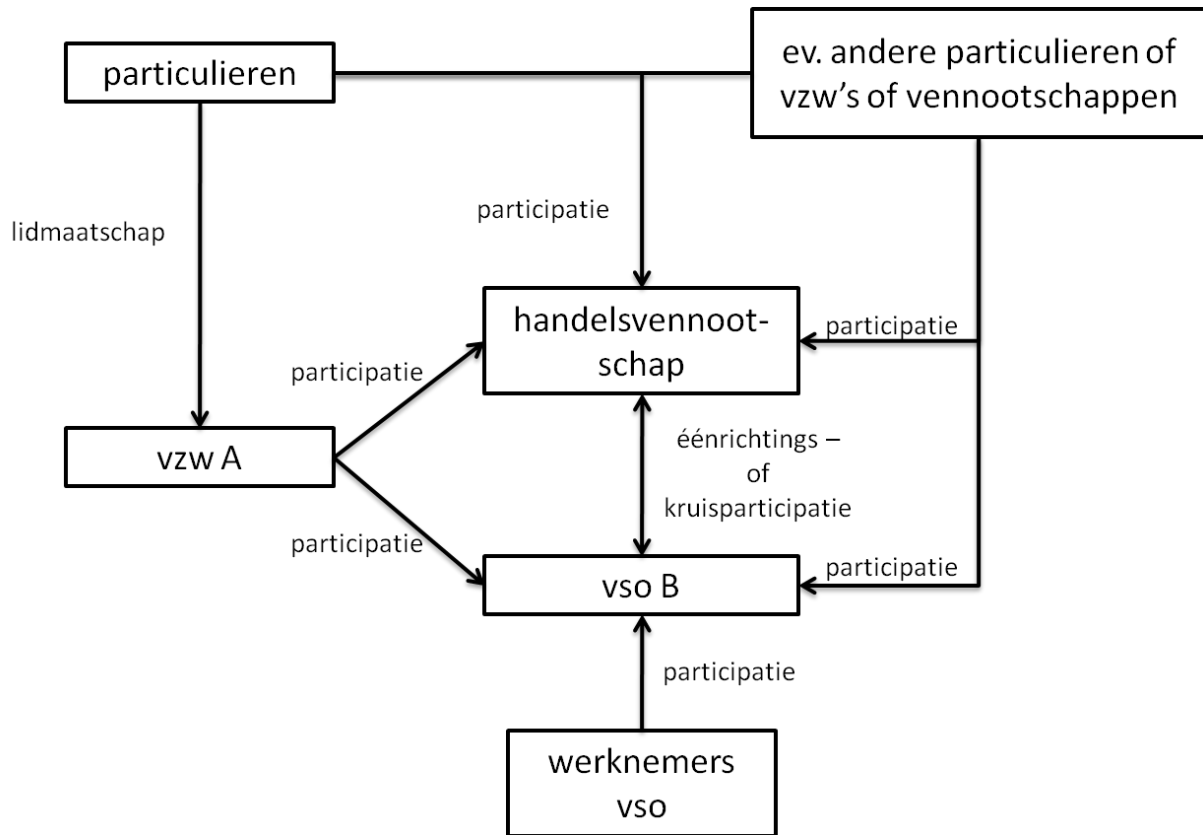
Een belangrijke vraag rest nog: hoe kan de vzw participeren in de vennootschap met sociaal oogmerk? In principe kan dit onder drie vormen:

- ❖ Door haar mee op te richten. Daarbij dient de vzw vertegenwoordigd te zijn door het orgaan dat de vzw kan verbinden. In principe is dat ofwel de Raad van Bestuur ofwel het aantal beheerders die de vereniging statutair kunnen verbinden;
- ❖ Door op een kapitaalverhoging van de vennootschap in te schrijven. De vereniging wordt dan normaal vertegenwoordigd door een lasthebber;
- ❖ De vzw kan tevens aandelen kopen van de vennootschap ofwel op ofwel buiten de beurs naargelang het geval.

²⁰² D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 112

6.4.2 VOORBEELD 2

FIGUUR 4: Samenspel vso en vzw; tweede voorbeeld

In de bovenstaande situatie (Figuur 4) wil men omwille van redenen van specialisatie de activiteiten splitsen, bijvoorbeeld omdat de twee handelsactiviteiten totaal verschillend zijn. Men kan ook voor een dergelijke structuur kiezen wanneer men problemen ondervindt bij het ophalen van kapitaal. Wanneer er onvoldoende kapitaalverschaffers met beperkte winstgerichtheid gevonden kunnen worden om alles in een vso te doen, kan men dit onderbrengen in een gewone handelsvennootschap.²⁰³

Naast de participaties die eerder zijn besproken kan hier ook de gewone handelsvennootschap participeren in het kapitaal van de vso en kunnen er kruisparticipaties ontstaan.

²⁰³ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 120

7 STAND VAN ZAKEN

Het zevende hoofdstuk omvat een macro-economische studie van de vso. De studie omvat een analyse van het aantal vso's, de tewerkstelling, de geografische spreiding, de sector, de basisvennootschapsvorm en een analyse van het aantal oprichtingen sinds 1996. In de kritische bespreking worden de meest frappante resultaten toegelicht.

7.1 KERNCIJFERS OVER DE VSO

Onderstaande gegevens komen uit het onderzoek van Sybille Mertens en Anne Dujardin. Zij hebben in 2008 onderzoek gevoerd naar het voorkomen van vennootschappen met een sociaal oogmerk.²⁰⁴ Ze hebben hierbij gebruik gemaakt van gegevens uit officiële statistische databanken wat hen toeliet om deze ondernemingen te schetsen binnen de Belgische macro-economische context. Zelf een onderzoek voeren met meer recente cijfers was niet mogelijk, de redenen hiervoor worden toegelicht in hoofdstuk tien.

In januari 2008 waren er 457 vso's waarvan 65% met tewerkstelling. Deze vso's leveren werk aan 5406 personen (Tabel 11).

TABEL 11: Kerncijfers van vennootschappen met sociaal oogmerk, België, 2008

Aantal ondernemingen	457
Met tewerkstelling	297
Zonder tewerkstelling	160
Gesalarieerde tewerkstelling	
Aantal werknemers	5406
Voltijdse equivalenten	4625
Toegevoegde waarde	200 miljoen euro

Bron: Mertens en Dujardin o.b.v. gegevens KBO (januari 2008)

Uit hun gegevens blijken meer dan 70% van de vennootschappen met sociaal oogmerk coöperaties te zijn, meer bepaald coöperaties met beperkte aansprakelijkheid (Tabel 12). Slechts een heel beperkt aantal cvba's so (slechts een vijftiental) hebben een erkenning van de NRC. In tegenstelling tot wat men zou kunnen verwachten is er amper sprake van een overlap tussen de erkende coöperaties enerzijds en de vso's anderzijds.

²⁰⁴ Analyse terug te vinden in S. MERTENS, A. DUJARDIN, *Vennootschappen in de sociale economie: een statistisch profiel*, E-Note, Steunpunt coöperatief ondernemen/CHAIRE Cera, 2008

TABEL 12: Rechtsvorm van de vennootschappen met sociaal oogmerk - 2008

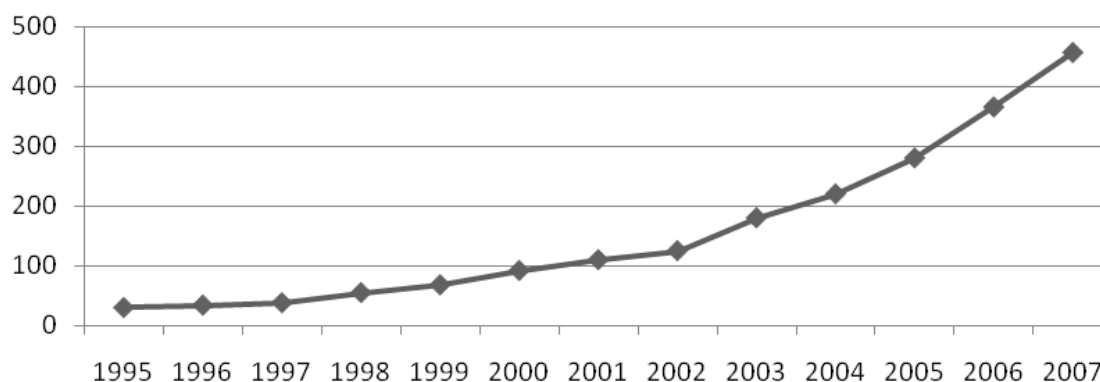
Rechtsvorm	Aantal
Coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	306
Besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	79
Naamloze vennootschap	33
Coöperatieve vennootschap met onbeperkte aansprakelijkheid	21
Gewone commanditaire vennootschap	8
Vennootschap onder firma	4
Eenpersoons besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid	2
Economisch samenwerkingsverband	2
Commanditaire vennootschap op aandelen	1
Andere vorm met sociaal oogmerk	1
Totaal	457

Bron: Mertens en Dujardin o.b.v. gegevens KBO (januari 2008)

De meeste vso's (inclusief de coöperatieve vennootschappen) streven in hoofdzaak een extern sociaal oogmerk na (hulp aan huishoudens in moeilijkheden, bevordering van de toegang tot huisvesting of de tewerkstelling van kansengroepen, adviesbureaus voor de sociale economie, enz.). Bijna de helft van de vso's met tewerkstelling heeft een erkenning als dienstenchequebedrijf. Daarnaast, zij het in veel mindere mate, vinden we vso's terug in de vastgoedsector (7%), de bouw (5%), de handel (6%), in wetenschappelijke en technische activiteiten (5%) en in de industrie (incl. voeding) (4%).

Het aantal vso's is flink toegenomen sinds de invoering van de dienstenchequeregeling. Bijna 80% van het aantal vennootschappen met sociaal oogmerk, of 363 vso's, werd opgericht sinds 2001 (Figuur 5). Daarvan hebben 132 ondernemingen een erkenning als dienstenchequebedrijf, wat neerkomt op meer dan de helft van de vso's met tewerkstelling. In april 2008 maakten de vso's 8% uit van de ongeveer 1700 erkende dienstenchequebedrijven.

FIGUUR 5: Verdeling van de vso's actief in 2008, per jaar van oprichting

Bron: Mertens en Dujardin o.b.v. gegevens KBO (januari 2008)

Wanneer de vso's opgedeeld worden naar de locatie van hun maatschappelijke zetel kan vastgesteld worden dat deze zich hoofdzakelijk in het Waals Gewest bevinden (255 vso's, of 56% van het totaal). In Vlaanderen zijn er 138 vso's (30%) en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest 64 (14%) (Tabel 13). Het relatieve succes van de vso in het Waals Gewest is toe te schrijven aan de verplichting om als invoegbedrijf de kwalificatie "met sociaal oogmerk" aan te nemen.

TABEL 13: Geografische spreiding van de vso per Belgische provincie

Provincie	Aantal vso's
Antwerpen	40
Limburg	19
Oost-Vlaanderen	27
Vlaams-Brabant	19
West-Vlaanderen	33
Henegouwen	118
Luik	60
Luxemburg	27
Namen	25
Waals-Brabant	25
Brussel	64
TOTAAL	457

Bron: Mertens en Dujardin o.b.v. gegevens KBO (januari 2008)

In totaal bedroeg de tewerkstelling van vso's met een erkenning als dienstenchequebedrijf in 2006 meer dan 2.000 Voltijdse equivalenten (VTE)(Balanscentrale NBB). Dit komt neer op bijna de helft (47%) van de totale tewerkstelling (in VTE) binnen het geheel aan vso's. De bijdrage van deze vso-dienstenchequebedrijven is substantieel.

7.2 KRITISCHE BESPREKING

In tegenstelling tot wat men aanvankelijk had kunnen vermoeden, overlappen de twee gehelen gevormd door de vso's enerzijds en de erkende coöperaties anderzijds elkaar nauwelijks. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat sociale ondernemers het coöperatieve ideaal onvoldoende kennen, maar ook dat sommigen geen nut zien in een erkenning door de NRC. Doordat het merendeel van de vso's een extern sociaal oogmerk nastreeft lijkt de coöperatieve identiteit verbonden aan de erkenning door de NRC, niet spontaan tot stand te komen.²⁰⁵

Deze trend van de toename in het aantal oprichtingen in 2001 kan in de eerste plaats worden verklaard door de toepassing van de dienstenchequeregeling in 2001. Deze heeft geleid tot de oprichting van talrijke vennootschappen met sociaal oogmerk op het gebied van huishoudhulp. Sindsdien vraagt bijna de helft van de nieuw opgerichte vennootschappen met sociaal oogmerk een erkenning aan om activiteiten te kunnen verrichten in het kader van deze regeling.

Twee derde van de vso's met een erkenning als dienstenchequebedrijf bevindt zich in het Waals Gewest, tegenover 30% in Vlaanderen en slechts 5% in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Een verklaring voor deze onevenwichtige verdeling is deels te vinden in het feit dat bedrijven die een erkenning als invoegbedrijf wensen in het Waals Gewest de kwalificatie "met sociaal oogmerk" moeten hebben, terwijl deze voorwaarde niet geldt voor invoegbedrijven in Vlaanderen en in Brussel.

De geografische spreiding bevestigt de sterke concentratie van deze vennootschappen in de Waalse provincies, vooral in Luik en Henegouwen. We nemen aan dat in deze twee provincies, gezien de hoge werkloosheidscijfers, meer organisaties worden gevormd die zich toeleggen op de socio-professionele inschakeling van werknemers die het moeilijk hebben om elders een job te vinden. Deze veronderstelling zou moeten worden bevestigd aan de hand van een grondigere analyse van de factoren die een verklaring kunnen geven voor het grote aantal vennootschappen met sociaal oogmerk in deze provincies.²⁰⁶

In 2008 waren de Belgische Technische Coöperatie, het landelijk dienstencoöperatief en het Paleis voor Schone Kunsten de drie grootste vso's (in termen van tewerkstelling).

²⁰⁵ W. VAN OPSTAL, C. GIJSELINCKX, P. DEVELTERE, *Coöperatief ondernemen in België. Theorie en praktijk*, Leuven, Acco, 2008, 126

²⁰⁶ W. VAN OPSTAL, et al., *Coöperatief ondernemen in België. Theorie en praktijk*, Leuven, Acco, 2008, 128

8 FINANCIERING EN CONCURRENTIE

Hoofdstuk acht handelt over de financiering van vso's zonder overheidssteun enerzijds en met overheidssteun anderzijds. De discussie rond financiering door de overheid is onlosmakelijk verbonden met de discussie over concurrentie. In de kritische bespreking van dit hoofdstuk wordt hierin dieper op ingegaan.

8.1 FINANCIERING ZONDER OVERHEIDSSTEUN

De financiering van een vso verschilt in feite wezenlijk van vzw's. Waar vzw's vooral afhankelijk zijn van subsidies en giften, zijn vso's echte handelsvennootschappen die vaak eigen middelen moeten ophalen en niet kunnen genieten van subsidies. Een vso kan als vennootschap wel genieten van subsidies die ook voor gewone vennootschappen zijn voorzien in de reguliere economie. Denk hierbij aan de investeringssubsidies, kapitaalsubsidies, tewerkstellingspremies, ecologische premies en dergelijke meer.

Er is een grote overeenkomst wat betreft financiering tussen vso's en ondernemingen in de reguliere economie. Beiden moeten winst maken om te kunnen overleven. Het grootste verschil bestaat hierin dat vso's geen speculatieve investeerders zullen aantrekken door de beperkte winstuitkeringmogelijkheden. *Business angels* of *venture capitalists* zullen dus niet geïnteresseerd zijn om in vso's te investeren. Het concept van 'snel rijk worden met risico', of zelfs 'snel rijk worden' is niet van toepassing bij vso's.²⁰⁷ De vso bezit echter wel de mogelijkheid om kapitaal aan te trekken van gezinnen, institutionele beleggers e.d. die willen beleggen in ondernemingen die een sociale meerwaarde bieden.

8.1.1 INVESTEREN IN EEN VSO

Wanneer een vzw geld wil ophalen voor een nieuw project zal deze vooral afhankelijk zijn van giften en de subsidiërende overheid. Een groot verschil ten opzichte van de vso, waar investeerders een inbreng kunnen doen. Deze investering is men in tegenstelling tot een gift niet 'kwijt' en kan, afhankelijk van de statuten, een (beperkt) rendement opleveren. Daarenboven zal men bij de verkoop van zijn aandelen de nominale waarde terugkrijgen.

Zoals eerder vermeld kan de vso (handelsvennootschap) failliet verklaard worden maar een vzw niet. Dit geeft een zekere vorm van rechtszekerheid aan investeerders in een dergelijke vso.

²⁰⁷ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 278

Wanneer de vennootschap failliet verklaard wordt, kan er uiteindelijk misschien nog een gedeelte van de investering gecupereerd worden. Bij een vzw zal het moment van faillissement nooit uitgesproken kunnen worden.

8.1.2 VSO EN ONTLENEN

Een van de doelstellingen bij het oprichten van de vso, was om de sociale economie geloofwaardiger en ook meer kredietwaardig te maken. Het vso-statuut zou volgens velen aantrekkelijker zijn voor bankiers dan een vzw. Dit wordt echter in heel wat literatuur in twijfel getrokken. Volgens onder meer Coeckelbergh (2001) kijken bankiers alleen naar de cijfers, de bekwaamheid van het management, de concreet te financieren operatie (met de inherente risico's) en de markt waarin de organisatie zich bevindt. De juridische vorm van de entiteit doet dan niet zo veel ter zake, zeker niet als de vergelijking moet gemaakt worden tussen een vzw en een vso. Welke van de twee als sterkste overeind blijft zal afhangen van een combinatie van factoren (zoals de vier hierboven beschreven).²⁰⁸

Financiële instellingen zullen via convenanten zelf ongeveer alle verplichtingen opleggen aan debiteuren die zij willen, zoals minimumkapitaal, bepaalde ratio's e.d.m. De banken hebben echter wel reeds vele jaren ervaring met de vzw en quasi geen ervaring met de vso. De vso zal dan ook met wat meer bevraging geconfronteerd worden.

8.1.3 VSO EN FUNDRAISINGCAPACITEIT

De fundraisingcapaciteit van de vso is in vergelijking met die van de vzw nogal zwak. Vzw's zijn veel bekender en kunnen daarenboven ook meer genieten van 'sympathie' dan de vso's die vaak gewone handelsvennootschappen zijn zoals dienstenchequebedrijven of huisvestingsmaatschappijen.

8.2 FINANCIERING DOOR OVERHEIDSSTEUN

Een vso kan als vennootschap genieten van subsidies die ook voor gewone vennootschappen zijn voorzien in de reguliere economie. Denk hierbij aan de investeringssubsidies, kapitaalsubsidies, tewerkstellingspremies, ecologische premies e.d.m. Een vso kan echter vaak niet, zelfs al is er geen winstuitkering, genieten van de subsidies die vzw's wel krijgen.

²⁰⁸ D. COECKELBERGH, *Ondernemen met de vso*, supra noot 13, 279

Het vso-statuut werd in 1995 speciaal tot stand gebracht voor ondernemingen in de sociale economie. Maar wat staat er nu precies in de decreten en besluiten over de sociale economie? Worden beide rechtsvormen (vzw en vso) consequent als optie vermeld in de tekst? Enkele voorbeelden vindt men terug in de onderstaande tabel (Tabel 14).

TABEL 14: Voorbeelden van subsidies voor specifieke rechtsvorm

	Voor vso?
Invoegbedrijf	Ja, de onderneming moet de vorm van een handelsvennootschap hebben, al dan niet met een sociaal oogmerk.
Beschutte werkplaats	<p>In het Besluit van de Vlaamse regering tot vaststelling van de erkenningsvoorwaarden van de beschutte werkplaatsen van 17 december 1999, vermeldt artikel 1, §1, 5°, dat men, om erkend te worden, rechtspersoonlijkheid moet hebben. Zowel de vso als vzw lijken dus mogelijk. Dat men echter in artikel 1, 5° (b) specificeert dat de aanwezigheid van en bezoldigd personeelslid in de bestuursorganen "moet voldoen aan de geest van de vzw-wetgeving", doet echter onduidelijkheid ontstaan. Verder blijkt echter de erkenning als voorziening voor personen met een handicap niet mogelijk voor vso's. Het statuut is niet opgenomen in de mogelijke organisatievormen.</p> <p>Men gaat natuurlijk niet de rechtsvorm van de vso aannemen als dit betekent dat men subsidies kan verliezen.</p>
Sociale werkplaats	<p>Zowel de vzw als de vso lijken erkend te kunnen worden als sociale werkplaats. Andere bronnen spreken dit echter verrassend genoeg tegen. In de infobrochure van 2005 van het Vlaams Subsidieagentschap voor werk en sociale economie staat er onder de rubriek erkenning dat "enkel hiertoe specifiek opgerichte vzw's" als sociale werkplaats erkend kunnen worden.</p> <p>Er is met andere woorden hierover nog onduidelijkheid.</p>
Kringloopcentra	Het is mogelijk om als Kringloopcentrum zowel een vzw als een cvba so te zijn.

Bron: Eigen samenstelling gebaseerd op Coates (2008) en www.werk.be

8.3 KRITISCHE BESPREKING

De discussie rond fiscale en financiële stimuli is onlosmakelijk verbonden met de discussie over oneerlijke concurrentie. Vso's die gesubsidieerd worden en zich op dezelfde markt positioneren als ondernemingen uit de reguliere economie zullen het onderwerp uitmaken van veel controverse. Daarenboven, wanneer men vso's erkent voor dergelijke subsidies zal een controle op het sociale oogmerk noodzakelijk worden. Tot op heden gebeurt dit onvoldoende.

Vraag is of men dergelijke subsidies ook voor vso's beschikbaar moet stellen. Het is logisch dat een vso nooit succesvol zal zijn wanneer het alternatief, de vzw, gesubsidieerd blijft.

Een alternatief kan de projectgebonden subsidie zijn. Eigenlijk is het een meer consequent verder zetten van het huidige beleid. De wetgever dient criteria vast te leggen voor het bepalen van de projecten die een reëel maatschappelijk probleem oplossen. Bij die criteria zal de aanwezigheid en de rol van o.a. *for-profit* bedrijven een belangrijke rol spelen. Het bepalen van zulke criteria zou het onderwerp kunnen uitmaken van verder onderzoek. Zo hoopt ook Inclusie Invest op steunmaatregelen vanuit de overheid aangezien zij een infrastructuur gaan bouwen die normaal uitsluitend met overheidsgelden gebouwd wordt.

9 VERGELIJKING MET EUROPESE INITIATIEVEN

In allerlei Europese landen is er in de afgelopen twintig jaar heel wat aandacht gegaan naar sociaal ondernemerschap en dus ook naar een juridische kader voor deze projecten. Ook in deze landen erkende men het belang van een sterk kader waarin de sociale economie zich moet kunnen ontwikkelen. In dit negende hoofdstuk worden eerst de sociale ondernemingen in Europa in het algemeen besproken. Vervolgens worden vier Europese initiatieven meer in detail uitgelegd. Daarna volgt een vergelijkende tabel (Tabel 16 en Tabel 17) van deze initiatieven en tot slot is er een kritische bespreking opgenomen waarin deze vier initiatieven met de Belgische vso worden vergeleken.

9.1 SOCIALE ONDERNEMINGEN IN EUROPA

9.1.1 ALGEMENE BESPREKING

Sociale ondernemingen nemen in Europa vooral twee vormen aan: die van een vereniging of van een coöperatieve. In Frankrijk en België kunnen verenigingen zonder winstoogmerk goederen en diensten produceren en verkopen, de meeste sociale ondernemingen zijn in dit soort landen dan ook verenigingen. In landen waar verenigingen eerder gekenmerkt worden door idealistische beweegredenen en waar coöperatieven makkelijk zijn op te richten, kiezen sociale ondernemingen eerder voor deze vorm. Dit is bijvoorbeeld het geval in Zweden, Finland en Spanje.²⁰⁹ De meeste van deze landen kozen voor distinctieve vennootschapsvormen. Anderen, zoals België, Finland en later ook Italië kozen voor een 'label' dat aan bestaande vennootschapsvormen toegevoegd kan worden.²¹⁰

Italië was de pionier in 1991 met de invoering van de "sociale coöperatieve", er werd een juridisch raamwerk geïmplementeerd voor ondernemingen die zich bezighielden met een van de volgende activiteiten: het aanbieden van sociale-, gezondheids- en onderwijsdiensten en/of werkintegratie voor mensen met een beperking. Later volgde andere Europese landen door het introduceren van

²⁰⁹ C. BORZAGA, J. DEFOURNY, *The emergence of social enterprise*, London and New York, Routledge, 2001, 356

²¹⁰ J. DEFOURNY, M. NYSSSENS, *Social enterprise in Europe: Recent trends and developments*, *Social Enterprise Journal* 4 (3), 2008, 4-5

juridische kaders om sociale ondernemingen te promoten.²¹¹ In de onderstaande tabel volgt een overzicht (Tabel 15).

TABEL 15: Overzicht van juridische kaders voor sociaal ondernemerschap in Europa

Land	Juridisch kader	Status	Jaar
Italië	Sociale coöperatie	Juridische vorm	1991
België	Vennootschap met sociaal oogmerk	Label	1995
Portugal	Sociale solidariteitscoöperatie	Juridische vorm	1997
Spanje	Sociale initiatiefcoöperatie	Juridische vorm	1999
Griekenland	Sociale coöperatie met beperkte aansprakelijkheid	Juridische vorm	1999
Frankrijk	Collectieve interest coöperatieve onderneming	Juridische vorm	2001
Finland	Sociale onderneming	Label	2004
UK	Community interest company	Juridische vorm	2005
Italië	Sociale onderneming	Label	2006
Zweden	Firma met beperkte winstverdeling	Juridische vorm	2006
Polen	Sociale coöperatie	Juridische vorm	2006
Nederland	Maatschappelijke onderneming	Juridische vorm	In voorbereiding

Bron: Coates & Van Opstal (2010)

Er zijn echter grote verschillen in de mate waarin sociale ondernemers in de verschillende Europese landen deze juridische vormen hebben aangenomen. Zoals aangegeven wordt door Defourny en Nyssens (2008) hebben deze nieuwe juridische kaders niet kunnen vermijden dat veel sociale ondernemers nog steeds juridische vormen aannemen die reeds lang bestaan. Dit heeft als resultaat dat sociaal ondernemerschap nog steeds wijd verspreide juridische vormen heeft, gaande van *non-profit* organisaties (zoals de *vzw*), tot coöperaties, tot *not-for-profit* private ondernemingen.²¹²

Een belangrijk aandachtspunt is ook het verschillend succes die de diverse juridische kaders hebben. Zo zijn er in Italië meer dan 7.300 'sociale coöperatieven', met ongeveer 244.000 tewerkgestelden en waren er in the UK enkele jaren na de installatie ervan al meer dan 2.700

²¹¹ A. COATES, W. VAN OPSTAL, *An analysis of the design of legal frameworks for social enterprises*, Paper prepared for the 30th AES Colloquium, 2010, 2 (hierna verkort A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*)

²¹² J. DEFOURNY, M. NYSENS, *Social enterprise in Europe: Recent trends and developments*, EMES, Social Enterprise Journal 4 (3), 2008, 6 (hierna verkort J. DEFOURNY, M. NYSENS, *Social enterprise in Europe*)

'community interest companies'. In andere landen was het succes van deze nieuwe juridische vormen echter eerder beperkt.²¹³

In andere Europese landen is het debat rond juridische vormen voor de sociale economie dan weer geen onderdeel van de politieke agenda of van academisch onderzoek. In het bijzonder is dit het geval in Duitsland. De belangrijkste reden voor deze lacune is waarschijnlijk dat het Duitse socio-economisch model gebaseerd is op een wijd sociaal partnerschap dat zweeft rond het concept van sociale markt economie. De derde sector lijkt hier moeilijker te onderscheiden. Er zijn wel veel *not-for-profit* organisaties aanwezig in Duitsland.²¹⁴

Sociale ondernemingen kunnen actief zijn in een heel breed spectrum van activiteiten. Een sociaal doel kan naar vele verschillende activiteiten refereren. Echter, over alle Europese landen is er één sociaal doel dat duidelijk dominant is, namelijk de integratie van kansengroepen.²¹⁵ Er is echter de laatste jaren een significante groei in het aantal activiteiten waarin sociale ondernemingen zich ontplooiën.

In Zweden en in Frankrijk is kinderopvang een erg belangrijke sector voor sociale ondernemingen. Deze worden vaak opgestart en gemanaged door ouders en professionelen, als een reactie op een tekort aan publieke opvangplaatsen.²¹⁶ Hetzelfde kan gezegd worden in the UK, waar ook een sterke groei is in het segment van sociale huisvesting en huishoudhulp. In Frankrijk (en ook België) is de zogenaamde huishoudhulp het vaakst aangeboden door sociale ondernemingen. In landen zoals Ierland is de focus van sociale ondernemingen vooral gevestigd op hun rol in de economie en lokale ontwikkeling. Deze trend is ook waarneembaar in Griekenland.²¹⁷

9.1.2 VIER EUROPESE INITIATIEVEN

Wat volgt is een korte bespreking waarin voor Finland, Frankrijk, Italië, Portugal en het Verenigd Koninkrijk de belangrijkste aspecten van hun sociale ondernemingen worden vermeld. Bedoeling is een vergelijkende studie te maken met de Belgische vso.

²¹³ A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*, supra noot 211, 2 - 3

²¹⁴ J. DEFOURNY, M. NYSSSENS, *Social enterprise in Europe*, supra noot 212,8

²¹⁵ M. NYSSSENS, *Social Enterprise - At the Crossroads of Market, Public Policies and Civil Society*, London and New York, Routledge, 2006, 237

²¹⁶ L. FRAISSE, V. HUILLIER, F. PETRELLA, *Une proposition de typologie des régimes de gouvernance à partir des évolutions observées dans les services d'accueil des jeunes enfants en Europe*, Working Papers Series, no 07/01, Liege: EMES European Research Network, 2007 in J. DEFOURNY, M. NYSSSENS, *Social enterprise in Europe*, supra noot 212, 10

²¹⁷ J. DEFOURNY, M. NYSSSENS, *Social enterprise in Europe*, supra noot 212, 11

9.1.2.1 Finland

In Finland mag een "sociale onderneming" (*sosiaalinen yritys*) enkel het tewerkstellen van langdurig werklozen of gehandicapte mensen tot doelstelling hebben. De motivering voor deze wet was de nood aan lange-termijn-tewerkstelling en een manier om dergelijke initiatieven te subsidiëren.²¹⁸

De "sociale onderneming" is een geregistreerde handelaar in het register van de sociale ondernemingen. In de praktijk zijn de meeste "sociale ondernemingen" vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid, coöperatieven of associaties.²¹⁹ In Finland werkt men met andere woorden dus ook met de labelmethode.

De sociale onderneming verschilt niet zoveel van andere vennootschapsvormen. Zo hebben sociale ondernemingen ook een winsttoogmerk en moet minstens 50% van hun inkomsten zelf gegenereerd worden. Er moet minstens 30% van de werknemers gehandicapt of langdurig werkloos zijn. Deze personen moeten hetzelfde loon krijgen als niet-gehandicapte personen, op deze manier wou men labels die de werknemers verdelen in verschillende categorieën tegengaan. De wetgever heeft geen specifieke regels opgenomen betreffende de allocatie van stemrecht (en dus controle).²²⁰

"Sociale ondernemingen" krijgen subsidies, een loonsubsidie en een arbeidsbeleidssubsidie. De loonsubsidie is ook beschikbaar voor gewone bedrijven die gehandicapte of langdurig werklozen aanwerven, maar de sociale ondernemingen kunnen genieten van betere voorwaarden.²²¹

De wet over de "sociale onderneming" in Finland is erg beknopt en bevat weinig precieze criteria. De enige vereisten zijn: geregistreerd zijn als handelaar, ingeschreven zijn in het "sociale ondernemingsregister" en het tewerkstellen van een minimum percentage gehandicapte of langdurig werklozen. De wet houdt enkel rekening met inschakelingseconomie waardoor andere initiatieven niet in de structuur passen.²²²

²¹⁸ A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*, supra noot 211, 6

²¹⁹ P. PATTINIÄMI, J. HANNINEN, J. *WISES and their role in European policies: National report Finland*, 2009, 22 p. in A. COATES, W. VAN OPSTAL, 2010, 6

²²⁰ G. BOUCQUIAUX, A. FICI, B. ROELANTS, *Comparative table of existing legislation in Europe*, 2009 in A. COATES, W. VAN OPSTAL, 2010, 7

²²¹ P. PATTINIÄMI, J. HANNINEN, J. *WISES and their role in European policies: National report Finland*, 2009, 22 p. in A. COATES, W. VAN OPSTAL, 2010, 7

²²² J. DEFOURNY, M. NYSENS, *Social enterprise, in Europe: Recent trends and developments*, EMES, Social Enterprise Journal 4 (3), 2008, 18

9.1.2.2 Frankrijk

In Frankrijk is in 2002 de collectieve interest coöperatieve onderneming gecreëerd. (*Société coopérative d'intérêt collectif* of SCIC). De SCIC is een private onderneming die onderneemt in een maatschappelijk belang. Het brengt werknemers, gebruikers en 'anderen' bijeen. Bij de oprichting van een SCIC is het een voorwaarde dat de drie bovenvermelde partijen bijdragen aan het kapitaal van de coöperatie. Deze drie kunnen eventueel onderverdeeld worden in drie verschillende categorieën van aandeelhouders. Onder 'anderen' hoort iedereen die niet onder een van de overige twee categorieën valt (dus geen werknemer of gebruiker). Werknemersparticipatie is met andere woorden een erg belangrijke voorwaarde, immers, indien er geen werknemer vennoot is, verliest de vennootschap de erkenning van SCIC.²²³

De SCIC kan opgericht worden als een SCIC '*société anonyme*' (sa) of een SCIC '*société à responsabilité limitée*' (sarl). De regels die voor deze twee commerciële vennootschappen gelden (zoals minimumkapitaal, minimum aantal vennoten, etc.) zijn ook van toepassing als SCIC. De keuze tussen een sa of een sarl hangt van de oprichters en het project af. Bij de Algemene Vergadering heeft één man één stem.²²⁴

Ook bij de SCIC is er een *asset lock*.²²⁵ Eventueel liquidatieoverschot moet bij stopzetting geschonken worden aan een andere sociale onderneming met eenzelfde sociaal doel. Verder moet tussen 57,5% en 100% van het resultaat toegekend worden aan de onbeschikbare reserves op de volgende manier:

- ❖ Wettelijke reserve: zoals bij andere vennootschappen, minstens 15% moet aan de wettelijke reserves worden toegekend;
- ❖ Statutaire reserves: na de dotatie aan de wettelijke reserves is de SCIC verplicht om minstens 50% van het saldo toe te kennen aan een statutaire reserve.

Het overige gedeelte (max. 42,5%) mag verdeeld worden onder de aandeelhouders rekening houdend met de verplichting dat (eventuele) ontvangen geldelijke steun moet geplaatst worden onder de onbeschikbare reserves.

Verder moet er minstens elke 5 jaar een revisie gebeuren. Men moet nagaan of de SCIC voldoet aan de wetgeving en ook de financiële staten worden nagekeken. Deze controle moet gebeuren door een erkende revisor (erkend door de *Commission Nationale de la Révision*).²²⁶

In 2007 waren er slechts 94 SCIC's opgericht.²²⁷

²²³ J. DEFOURNY, M. NYSENS, *Social enterprise in Europe*, supra noot 212, 20

²²⁴ IDEOSCOPE, *Les SCIC en 40 questions*, Paris, eigen uitgave, 2005, 7

²²⁵ IDEOSCOPE, *Les SCIC en 40 questions*, Paris, eigen uitgave, 2005, 9

²²⁶ IDEOSCOPE, *Les SCIC en 40 questions*, Paris, eigen uitgave, 2005, 21

²²⁷ J. DEFOURNY, M. NYSENS, *Social enterprise in Europe*, supra noot 212, 21

9.1.2.3 Italië

In 1991 werd de "sociale coöperatieve" ingevoerd, het was een juridisch raamwerk voor ondernemingen die zich bezighielden met een van de volgende activiteiten: het aanbieden van sociale-, gezondheids- en onderwijsdiensten en/of werkintegratie voor mensen met een beperking. Ondanks deze "sociale coöperatieve" was het sociale werkveld enorm gefragmenteerd in verschillende juridische vormen. Dit kwam door het ontbreken van een juridische definitie voor welke ondernemingen nu als handelaar mochten opereren en welke wetgeving gold. In 2005 werd daarom de "sociale onderneming" ingevoerd. De "Sociale ondernemingen" kunnen ook meer verschillende sociale activiteiten ontwikkelen en wordt als label toegevoegd aan een bepaalde rechtsvorm.²²⁸

"Sociale coöperatieven" zijn tot nu toe de belangrijkste vorm voor sociaal ondernemerschap in Italië. Sinds de introductie in 1991 zijn er jaarlijkse groeicijfers van 10 tot 20% in het aantal ondernemingen. De "sociale onderneming" kent een beperkter succes.²²⁹

De voorwaarden om een "sociale onderneming" te zijn: men moet een private organisatie zijn, een ondernemende activiteit voeren (dit wil zeggen dat meer dan 70% van alle inkomsten uit de omzet moet komen) en men moet in het algemeen belang handelen en niet voor de winst. Verder mag er geen enkel direct of indirect vermogensvoordeel nagestreefd worden, er mag bijgevolg dus niets uitgekeerd worden aan de vennoten. Publieke en *for-profit* organisaties mogen participeren in het kapitaal van "sociale ondernemingen", maar mogen er geen controle over hebben. Werknemers en begunstigen hebben het formele recht om betrokken te worden in het beleid van de organisatie, dit kan via adviesraden of de Algemene Vergadering. De manier en het niveau waarop de werknemers betrokken worden bij het beleid wordt door de onderneming zelf bepaald. Wat betreft toelating tot het kapitaal van de onderneming specificeert de wet enkel dat er geen discriminatie mag zijn.²³⁰

"Sociale ondernemingen" moeten rapporteren over het nastreven van hun sociaal doel. Wanneer de wetgeving niet gevolgd wordt, worden ze uit het register van sociale ondernemingen geschrapt en zullen de activa overgemaakt worden aan een andere *not-for-profit* entiteit.²³¹

Hoewel er in Italië een heel aantal kwaliteitsvolle kaders zijn voor sociale economie, slaagt men er onvoldoende in om dit te coördineren. Er zijn ook geen specifieke financiële of fiscale voorzieningen voor dergelijke ondernemingen.²³²

²²⁸ F. CAFAGGI, P. IAMICELI, *New frontiers in the legal structure and legislation of social enterprises in Europe: A comparative analysis*, EUI working papers, Law 2008/16, 42 p. in A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*, *supra* noot 211, 7

²²⁹ J. DEFOURNY, M. NYSENS, *Social enterprise in Europe*, *supra* noot 212, 26

²³⁰ J. DEFOURNY, M. NYSENS, *Social enterprise in Europe*, *supra* noot 212, 27

²³¹ J. DEFOURNY, M. NYSENS, *Social enterprise in Europe*, *supra* noot 212, 27

²³² A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*, *supra* noot 211, 9

9.1.2.4 *Verenigd Koninkrijk*

Sinds 2005 kan men in het Verenigd Koninkrijk de *Community Interest Company* (CIC) oprichten. De CIC is een nieuw soort van vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Het is speciaal ontwikkeld voor ondernemingen die winsten willen gebruiken voor het creëren van maatschappelijk voordeel.²³³

CIC's moeten het vennootschapsrecht volgen, maar moeten ook voldoen aan enkele speciale wettelijke vereisten. Zo moeten CIC's een '*community interest test*' doorstaan. Hun doelgroep moet bestaan uit een gemeenschap of de populatie in zijn geheel of een groep met een te onderscheiden kenmerk uit de populatie van de UK of van elders. De '*community interest test*' wordt door een publieke regulator georganiseerd. De '*public independent officer*' moet beslissen of de CIC aan de voorwaarden voldoet en dient CIC's te begeleiden en advies te geven. Om een erkenning te krijgen dient de ondernemer te bewijzen dat een redelijk persoon het uiteindelijke oogmerk van de onderneming ziet als een baat voor de gemeenschap of een deel van de gemeenschap.²³⁴

Bij de CIC is er een *asset lock*, dit wil zeggen dat de bezittingen van de CIC binnen de CIC moeten blijven voor de verwezenlijking van hun doel of aan een andere *asset locked* vennootschap mogen gestort worden.²³⁵ Door de *asset lock* is er een maximum voor de uitbetaling van dividenden. Dit is bedoeld om mensen te motiveren te investeren in CIC's, zonder dat dit ten nadele komt van de sociale werking. Er zijn geen speciale vereisten wat betreft het aantal stemmen in de Algemene Vergadering voor CIC's, de onderliggende basisvorm zal van doorslag zijn.²³⁶

Alle CIC's moeten jaarlijks een CIC rapport opstellen en dit samen met hun boekhouding neerleggen bij "*the public register at Companies House*". Er zijn bepaalde minimumvereisten over wat er in dit rapport moet staan.²³⁷

Een mogelijk nadeel van het Britse systeem zijn de vele organisatievormen die zich met dergelijke werken bezighouden (een *charity*, een *charitable incorporated organization*, een CIC, of een *industrial and provident society*, elk met een eigen regulator). Het is belangrijk dat het onderscheid voor het grote publiek duidelijk blijft.²³⁸

²³³ J. DEFOURNY, M. NYSENS, *Social enterprise in Europe*, supra noot 212, 34

²³⁴ A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*, supra noot 211, 9. Gebaseerd op CIC guidance notes

²³⁵ A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*, supra noot 211, 9. Gebaseerd op CIC guidance notes

²³⁶ A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*, supra noot 211, 10. Gebaseerd op CIC guidance notes

²³⁷ A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*, supra noot 211, 10. Gebaseerd op CIC guidance notes

²³⁸ I. SNAITH, *Co-operative law in the UK: the Current reforms and the prospects*, 2009, in A. COATES, W. VAN OPSTAL, *legal frameworks for social enterprises*, supra noot 211, 9

9.1.3 VERGELIJKENDE TABEL

TABEL 16: Vergelijking van Europese sociale ondernemingen met label methode

	Finland	Italië
Doel	Het tewerkstellen van gehandicapten en/of langdurig werklozen tot doelstelling hebben	Een ruime mogelijkheid voor het kiezen van het sociaal doel. Deze worden opgesomd in het tweede artikel van de wet
Verplichte rapportering	Ja	Ze moeten rapporteren over de activiteiten die ze ondernemen voor het realiseren van hun sociaal doel
Beperking van de winstverdeling	Afhankelijk van de onderliggende rechtsvorm	Er mag niets uitgekeerd worden (ook niet indirect)
Asset lock	Neen	Ja
Erkenning als handelaar	Registratie in het handelsregister	Ja, de mogelijke activiteiten worden opgesomd in de wet
Aansprakelijkheid van de leden	Afhankelijk van de onderliggende rechtsvorm	Afhankelijk van de onderliggende rechtsvorm
Beperking stemrecht	Geen specifieke regelgeving	Uitsluiting van controle door publieke of <i>for-profit</i> bedrijven
Werknemersparticipatie	Geen specifieke regelgeving	Werknemers hebben het formele recht om betrokken te worden in het beleid van de organisatie, dit kan via adviesraden of de Algemene Vergadering
Succes	Tussen januari 2004 en december 2009 waren er 210 sociale ondernemingen opgericht	De "sociale coöperatieve" kent een groot succes. De "sociale onderneming" niet

BRON: COATES & VAN OPSTAL (2010)

Tabel 17: Vergelijking van Europese sociale ondernemingen, juridische vorm

	Frankrijk	Verenigd Koninkrijk
Doel	Een maatschappelijk belang	Een sociaal doel dat d.m.v. een 'community interest test' moet worden goedgekeurd
Verplichte rapportering	Er moet minstens elke 5 jaar een revisie gebeuren. Men moet nagaan of men voldoet aan de wetgeving	Jaarlijks moet men een CIC rapport opstellen. Er zijn bepaalde minimum vereisten voorzien.
Beperking van de winstverdeling	Ja, naast de wettelijke reserve moet er ook een statutaire reserve opgebouwd worden en een eventuele onbeschikbare reserve. Er mag max. 42,5% van het resultaat uitgekeerd worden	Er is een maximum voor uitbetaling van dividenden
Asset lock	Ja	Ja
Erkenning als handelaar	Ja	Ja, ze zijn gebonden aan het vennootschapsrecht
Aansprakelijkheid van de leden	Beperkte aansprakelijkheid	Beperkte aansprakelijkheid
Beperking stemrecht	Een man, een stem	Geen speciale voorzieningen wat betreft het aantal stemmen in de Algemene Vergadering
Werknemers-participatie	Er moeten werknemers participeren, anders verliest men de erkenning als SCIC. Niet alle werknemers moeten vennoot worden	Geen specifieke regelgeving
Succes	Eerder beperkt. Na 5 jaar waren er slechts 95 SCIC's opgericht.	Sinds zijn ontstaan op 1 juli 2005 tot 30 april 2010 waren er 3.640 CIC's

BRON: COATES & VAN OPSTAL (2010)

9.2 KRITISCHE BESPREKING

Na deze bespreking van enkele sociale ondernemingen in Europa is het interessant ze te vergelijken met de Belgische vso.

Vooreerst blijkt het doel van sociale ondernemingen vaak neer te komen op het bieden van een job aan personen met een beperking en/of langdurig werklozen. In Finland mogen sociale ondernemingen enkel dit doel nastreven, in de andere besproken voorbeelden behoort het tot de mogelijkheden om een dergelijk sociaal doel te hebben. Doordat Finland het sociale doel van haar sociale ondernemingsvorm zeer eng heeft gesteld kan ze gerichte steunmaatregelen verlenen aan die ondernemingen. Zo kunnen sociale ondernemingen er genieten van specifieke subsidies, waar blijkt dat er in de andere drie landen geen specifieke maatregelen genomen zijn. De '*Community interest test*' lijkt een efficiënte manier om een controle te organiseren op de nagestreefde doelen. Het zou interessant zijn moest men hier in een volgende studie verder op ingaan.

Finland blijkt ook het enige land te zijn dat geen *asset lock* heeft. De sociale ondernemers kunnen dus bij stopzetting het volledige liquidatiesaldo verdelen onder de aandeelhouders. De andere besproken Europese initiatieven maken allen gebruik van een *asset lock*, net als de Belgische vso, wat door de sociale economie in ons land ook als erg belangrijk wordt beschouwd. Middelen van de sociale economie blijven dan immers ook in de sociale economie.

Net als de Belgische vso moeten de besproken Europese initiatieven ook een jaarlijks rapport opstellen (behalve Frankrijk) over hun activiteiten, verantwoording afleggen en dergelijke meer. Naar mijn aanvoelen zou het interessant zijn voor de Belgische vso wanneer er, net als in de UK bij CIC's, enkele richtlijnen en minimumvereisten worden gesteld over de inhoud van dat rapport.

De beperkte winstverdelingsmogelijkheden die voor de vso gelden, lijken ook in andere Europese landen van toepassing. In Finland is het echter afhankelijk van de onderliggende rechtsvorm. In Italië gaat men zelfs verder, daar mag geen enkel (ook geen indirect) vermogensvoordeel uitgekeerd worden. Zoals blijkt uit de interviews zijn de sociale ondernemers tevreden over het Belgisch systeem, men kan een beperkt dividend uitkeren, maar men kan er vrijwillig voor kiezen om geen dividenden uit te keren.

Alle sociale ondernemingen kunnen erkend worden als handelaar. Dit is vanzelfsprekend aangezien veel sociale ondernemingen enkel kunnen functioneren wanneer ze via handelsactiviteiten hun sociaal doel kunnen realiseren.

In België is de aansprakelijkheid van de vennoten afhankelijk van de onderliggende rechtsvorm. In de twee voorbeelden die werken volgens de labelmethode is dit hetzelfde, volgens diegenen die werken met een aparte juridische vorm is er sowieso beperkte aansprakelijkheid. Voor sociale economie lijkt me beperkte aansprakelijkheid een heel belangrijke voorwaarde. Het is dan ook logisch dat dit in de besproken initiatieven terugkomt.

Wat betreft de beperking van het stemrecht zijn de systemen zeer uiteenlopend. Frankrijk is het strengst met één man, één stem. Italië heeft enkel ingeschreven dat er geen controle mag zijn door een publieke of een *for-profit* organisatie. De andere twee landen hebben er geen specifieke regels over opgenomen. Volgens de Belgische wetgeving kan men in de statuten ook kiezen voor het één man, één stem principe, maar is de controle beperkt tot maximum 10% (5% indien er werknemers vennoten zijn) van de aanwezige stemmen. Zoals eerder aangehaald is de sociale economie zelf tevreden over deze maatregel omdat deze democratiserend is.

Verplichte werknemersparticipatie is blijkbaar iets wat alleen in Frankrijk opgelegd is, maar ook in Italië hebben ze het recht om betrokken te worden bij het beleid van de organisatie. Het Belgische systeem ligt een beetje tussenin. Men is niet verplicht om als onderneming werknemersvennoten te hebben maar moet de modaliteiten omschrijven volgens dewelke werknemers vennoot kunnen worden. Het Italiaanse systeem zou wat dit betreft ook goed zijn voor België, op die manier kunnen werknemers hun recht opeisen om bij het beleid betrokken te worden via een andere manier dan de Algemene Vergadering die steeds een geldelijke inbreng vereist.

In Europa blijkt de CIC uit de UK veruit het grootste succes te hebben. Dit komt waarschijnlijk door het feit dat de CIC een antwoord bood op de grote vraag naar een speciale ondernemingsvorm die sociaal kon ondernemen zonder daarvoor de *charity* status aan te moeten nemen.

Als conclusie kan men stellen dat, in vergelijking met Europese initiatieven, de Belgische vso op veel vlakken vergelijkbare regels moet volgen. Duidelijke verschilpunten zijn de vormvereisten: de verplichte rapportering in de UK, de '*Community interest test*' van de Britse CIC en de manier waarop werknemers betrokken worden bij het beleid van de "Sociale onderneming" uit Italië.

10 ALGEMENE CONCLUSIE

Hieronder zal ter afsluiting van de masterproef eerst een beknopt overzicht gegeven worden van de belangrijkste conclusies over de vso. Vervolgens worden enkele suggesties en mogelijke beleidsvoorstellen voor toekomstig beleid beschreven. Daarna volgt een terugblik op de moeilijkheden van het empirisch onderzoek. Ten slotte volgen nog enkele aanbevelingen voor verder onderzoek.

10.1 DE BELANGRIJKSTE CONCLUSIES OVER DE VSO

Hoewel de vso een goede aanzet is als juridische vorm voor sociaal ondernemerschap, zijn er enkele serieuze tekortkomingen. Positief is de verankering van de sociale doelstelling (en de gelden) in de vennootschap. Men kan zich terecht positioneren als een sociale vennootschap.

Wat de tekortkomingen betreft is eerst en vooral een betere integratie van de vele juridische raamwerken in de sociale sector belangrijk. Op deze manier kunnen ze zich meer als een volwaardige sector positioneren. Men moet daarbij een keuze maken. Het toelaten van vzw's die handelsactiviteiten voeren maakt het bestaan van een vso overbodig. Wanneer men handelsactiviteiten voor een vzw zou verbieden zal het vso-statuut mits enkele aanpassingen een volwaardig alternatief kunnen zijn. Meer hierover in de volgende sectie.

De invoering van de vso is op z'n zachtst gezegd, ongelukkig verlopen. Er was veel kritiek, de wet zou eerder ingegeven zijn door idealistische redenen dan door juridische realiteit. Voor ondernemers was de onduidelijkheid over de fiscale behandeling en de onwetendheid van vele lokale administraties een enorme tekortkoming. Voor de rechtsleer was het verdwijnen van het winstoogmerk als onderscheidend kenmerk een stap te ver. Het was inderdaad beter geweest om hiervan via een bijzondere wet af te wijken.

Wat de negen specifieke voorwaarden voor de vso betreft, kunnen de meeste hiervan bestempeld worden als sociaal en democratiserend. Toch zijn de verplichte inschrijving van de modaliteiten volgens dewelke een werknemer vennoot kan worden en de onduidelijkheid over het speciale verslag een heikel punt voor vele ondernemers. Het zou de lezer ondertussen niet meer mogen verbazen dat onduidelijkheid omtrent bepaalde aspecten van de vso (nog steeds) parten speelt in zijn succes. Echter, de werknemersparticipatie en de stemrechtbeperking kunnen via enkele (eenvoudige) ingrepen omzeild worden. Dit is uiteraard niet naar de geest van sociaal ondernemerschap en sluit ook niet aan bij de bedoeling van de wetgever, maar het kan.

Het sociaal oogmerk is (zo goed als) vrij te bepalen door de oprichters. Dit breed toepassingskader had meer beperkt kunnen worden zoals bijvoorbeeld in Finland. Naar mijn aanvoelen lijkt een dergelijke invulling van het begrip 'sociaal doel' door de overheid geen goed systeem. De sociale economie slaagt er op dit moment zelf niet in om tot een sluitende definitie te komen, laat staan dat de overheid hierin zal slagen. Men kan de voordelen van het Finse systeem (namelijk gerichte subsidies en fiscale stimuli) ook perfect in de Belgische vso introduceren door meer projectgebonden voordelen te introduceren.

Een algemene fiscale voorkeursbehandeling van de vso is met andere woorden dus niet nodig. Vso's die geen winsten uitkeren kunnen immers al uit de vennootschapsbelasting gesloten worden. Te veel oneigenlijke vso's en aanklachten voor oneerlijke concurrentie zullen het imago van de vso geen goed doen.

Men zou de vso eigenlijk niet mogen zien als een concurrent van de vzw of van de gewone vennootschappen, maar als een aanvulling voor sociaal ondernemerschap. Men zou per project het meest ideale kader moeten kiezen, gegeven de geldende juridische en fiscale behandeling. Wanneer bijvoorbeeld een sociale ondernemer voornamelijk handelsactiviteiten zal uitvoeren en op zoek is naar investeerders die geld ter beschikking willen stellen, zal ofwel een vso ofwel een gewone vennootschap het best geschikt zijn. Het voordeel van een vso is dat men het sociaal statuut beter kan uitdragen naar de buitenwereld.

10.2 SUGGESTIES EN MOGELIJKE BELEIDSVOORSTELLEN

Het beperkte succes van de vso is voornamelijk toe te schrijven aan het feit dat de wetgever laks optreedt tegen vzw's met handelsactiviteiten. Men zou strenger moeten toezien op het verbod van het voeren van handelsactiviteiten, in hoofdzaak door vzw's. De vso zou dan als alternatief dienen voor diegenen die wel economische activiteiten willen ontplooiën maar dit tegelijkertijd met een sociaal oogmerk willen doen. De vso is hiervoor namelijk net in het leven geroepen.

Wanneer men vzw's actief zou aanzetten tot de omvorming naar een vso, zijn de erkenningsvoorwaarden voor subsidies van groot belang. De verschillende overheden zouden de vso consequent moeten introduceren in de verschillende erkenningsvoorwaarden voor subsidies (bijvoorbeeld bij beschutte werkplaatsen). Anders blijft de vzw onterecht meer geschikt voor dergelijk sociaal ondernemerschap. Voor toegang tot deze subsidies dienen wel enkele criteria gehanteerd te worden. Deze zouden een onderdeel van verder onderzoek kunnen zijn.

Om als een volwaardig alternatief beschouwd te worden zou men echter nog moeten sleutelen aan de vso. Onder andere de verplichting voor het inschrijven van de modaliteiten volgens dewelke personeelsleden vennoot kunnen worden, is voor vele ondernemers afschrikwekkend. Beter zou

een alternatief zijn, waar personeelsleden actief kunnen deelnemen aan het beleid van de vennootschap op een ander niveau dan dat van de Algemene Vergadering (dus niet financieel), bijvoorbeeld in een adviesraad. Het principe van de democratische bedrijfsvoering blijft heel belangrijk in de sociale economie, men zou dit niet zomaar langs zich neer mogen leggen. In de geest van dit principe dient men ook de mogelijke basisvennootschappen van een vso te beperken tot diegenen met een beperkte aansprakelijkheid.

Een ander belangrijk probleem lijkt de vrijheid voor de keuze van het sociaal doel te zijn. De wetgever heeft het sociale doel enkel negatief omschreven (men mag geen of slechts een beperkt vermogensvoordeel nastreven). Echter, naar mijn inzien lijkt het moeilijk als ondernemer een sociaal doel na te streven dat maatschappelijk niet aanvaard wordt (denk bijvoorbeeld aan 'een golfclub met een sociaal oogmerk'). Hoewel er geen controle is vanuit de overheid, zal, zeker in extreme gevallen, de sociale druk te groot zijn.

Om toch een controle te organiseren, lijkt het interessant indien de wetgever duidelijkere richtlijnen meegeeft van wat in het speciale verslag moet staan. Zulk controlemechanisme zal echter onvoldoende zijn, het louter opstellen van een rapport zal voor begenadigde schrijvers kinderspel zijn. Naar het voorbeeld van de UK kan men hier eventueel ook een soort van 'Community interest test' organiseren. Dergelijke controle zal door de overheid moeten gebeuren.

Ten slotte wil ik een pleidooi houden voor projectgebonden stimuli voor vso's. Vso's hebben bij de erkenning van veel subsidies een stiefmoederlijke behandeling gekregen. Denk aan het voorbeeld van de beschutte werkplaatsen, de sociale werkplaatsen e.d.m. Fiscale en financiële stimuli werden al in 1995 terecht aangegeven als kritische succesfactor door onder andere Ph. Ernst.²³⁹ Ook nu blijven dergelijke stimuli een belangrijke factor. De erkenningsvoorwaarden kunnen het voorwerp uitmaken van een verder onderzoek. Enkele zaken waarmee men rekening moet houden zijn het uitsluiten van oneigenlijk gebruik, het uitsluiten van oneerlijke concurrentie en het vervullen van een maatschappelijke nood (op een sociale manier).

10.3 AANBEVELINGEN VOOR VERDER ONDERZOEK

Deze masterproef had tot doelstelling een kwalitatieve analyse te maken van de vennootschap met sociaal oogmerk. Het zou interessant zijn om in een vervolgstudie een kwantitatieve analyse te voeren waarin getracht wordt een volledig beeld van het aantal vso's te creëren en deze evolutie te vergelijken met eerdere studies. Aan dit onderzoek zou een studie van projectgebonden stimuli gekoppeld kunnen worden. Men zou de ondernemers kunnen bevragen naar gewenste subsidies en

²³⁹ H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, Ph. ERNST, *het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 63

fiscale voordelen om zo tot een synthese te komen en gefundeerde beleidsvoorstellen te formuleren.

Verder kan een meer diepgaande vergelijkende studie tussen de verschillende Europese sociale ondernemingen meer inzicht geven in sociaal ondernemerschap. Dit kan eventueel een aanzet zijn tot een haalbaarheidsstudie van de ontwikkeling van een Europese sociale vennootschap.

Ten slotte bleef de scope van het empirisch onderzoek van deze masterproef eerder beperkt tot de Vlaamse vso's. Het is niet onbelangrijk om er meer Waalse en Brusselse vso's bij te betrekken. De geografische spreiding bevestigt immers de sterke concentratie van deze vennootschappen in de Waalse provincies, vooral in Luik en Henegouwen. Een analyse tussen de hoge werkloosheidscijfers daar en het aantal organisaties die zich toeleggen op de inschakeling van werknemers lijkt een interessant onderzoeksonderwerp.

10.4 METHODOLOGISCHE KRITIEKEN

Na de diepte-interviews werd een enquête opgesteld. Een lijst van de vso's was via een omslachtige procedure te verkrijgen uit de Belfirst database van Bureau Van Dijk. Deze lijst van vennootschappen met een sociaal oogmerk dateerde van 2005. Van het totaal aantal vso's werd vervolgens een steekproef van 20% (of 91) vso's getrokken, met respect voor de verhouding per provincie. De vso's werden eerst opgebeld met de vraag of ze wilden deelnemen aan deze enquête. Vervolgens werd de enquête per e-mail opgestuurd. Door een zeer beperkte respons (ondanks toestemming en een herinneringsmail) is de enquête niet representatief voor de Vlaamse vso's en is deze slechts in beperkte mate opgenomen in de masterproef. De vragen en antwoorden van deze enquête kan men terugvinden in de zesde bijlage.

Wat betreft het onderzoek naar het macro-economische profiel, heb ik getracht een analyse te maken, gebaseerd op recente cijfers van de KBO. Dit bleek echter onmogelijk te zijn. De KBO weigerde om dergelijke cijfers aan studenten en zelfs aan mijn copromotor beschikbaar te stellen. Uit een rondvraag bij de FOD Economie bleek dat het zeer moeilijk is om een dergelijke opzoeking uit te voeren. In 2008 is de activiteitenomenclatuur grondig gewijzigd, deze omzetting van de nomenclatuur is nog niet afgerond waardoor het moeilijk is om aan elke vso een activiteit te koppelen. Verder blijkt ook dat, bij een opzoeking, men in verschillende universums moet gaan zoeken voor een volledige lijst op te stellen van het aantal vso's. Dit zou een zeer omslachtig werk zijn. Er bestaat dus geen permanente statistische database van rechtspersonen met een sociaal oogmerk. Andere pogingen om dergelijke gegevens te bekomen (bij het NIS, VOSEC en de POD sociale economie) waren eveneens vruchteloos.

De diepte-interviews zijn met Vlaamse ondernemers en onderzoekers gevoerd. Het is niet ondenkbaar dat men in het Waalse en/of het Brusselse gedeelte van dit land een andere kijk heeft op de vso en op sociaal ondernemerschap.

LIJST VAN DE GERAADPLEEGDE WERKEN

WETGEVING

Parlementaire stukken

Voorstel van wet op de vennootschappen met een sociaal oogmerk, de vennootschappen ter ondersteuning van de vennootschappen met een sociaal oogmerk en de verenigingen van vennootschappen met een sociaal oogmerk, ingediend op 9 maart 1990 door de Heer De Wasseige, *Parl.St.*, Senaat, 1989- 1990, Doc. Nr. 904/1, 1-2.

voorstel van wet op de vennootschappen met een sociaal oogmerk, de vennootschappen ter ondersteuning van de vennootschappen met een sociaal oogmerk en de verenigingen van vennootschappen met een sociaal oogmerk, ingediend op 18 november 1992 door de Heer Taminiaux, *Parl.St.*, Senaat, 1992-93, nr. 535/1, 1

Parl. Hand., St., 1993-1994, 1086-2,278

Parl. Hand., St., 1993-1994, 1086-2,308

Wetten

Wet 27 juni 1921 betreffende de verenigingen zonder winstoogmerk, de internationale verenigingen zonder winstoogmerk en de stichtingen, B.S. 1 juli 1921

Wet van 17 juli 1975 met betrekking tot de boekhouding van de ondernemingen, B.S., 8 juni 1977

Wet van 13 april 1995 tot wijziging van de wetten op de handelsvennootschappen, B.S., 17 juni 1995

Koninklijke besluiten

KB van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de nationale groeperingen van coöperatieve vennootschappen en van de coöperatieve vennootschappen, B.S. 19 januari 1962

Koninklijk besluit nr. 20, van 20 juli 1970, tot vaststelling van de tarieven van de belasting over de toegevoegde waarde en tot indeling van de goederen en de diensten bij die tarieven, *B.S.* 28 december 2006

BOEKEN EN ARTIKELS

BORZAGA, C., DEFOURNY, J., *The emergence of social enterprise*, London and New York, Routledge, 2001

BOUCQUIAUX, G., FICI, A., ROELANTS, B., *Comparative table of existing legislation in Europe*, 2009 in COATES, A., VAN OPSTAL, W., *An analysis of the design of legal frameworks for social enterprises*, Paper prepared for the 30th AES Colloquium, 2010

BRAECKMANS, H., WYMEERSCH, E., ERNST, Ph., *het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996

BREESCH, T., COECKELBERGH, D., *De vso, Non profit, recht & management reeks*, Gent, Mys & Breesch, 1995

CAFAGGI, F., IAMICELI, P., *New frontiers in the legal structure and legislation of social enterprises in Europe: A comparative analysis*, EUI working papers, Law 2008/16, 42 p. in COATES, A., VAN OPSTAL, W., *An analysis of the design of legal frameworks for social enterprises*, Paper prepared for the 30th AES Colloquium, 2010

CHEVALIER, C., *Vademecum Vennootschapsbelasting 2009: Een resultaatgerichte benadering*, Gent, Larcier, 2009

COATES, A., VAN STEENBERGE, J., DENEFF, M., *Juridische aspecten eigen aan de ondernemingen in de sociale economie. Onderzoeksdeel 1: onderzoek juridische statuten*, Antwerpen, Steunpunt Werk en Sociale Economie, 2008

COATES, A., VAN OPSTAL, W., *An analysis of the design of legal frameworks for social enterprises*, Paper prepared for the 30th AES Colloquium, 2010

COECKELBERGH, D., *Ondernemen met de vennootschap met sociaal oogmerk*, Gent, Mys & Breesch ism Procura, 2001

COIPEL, M., *Les société à finalité sociale: innovation, révolution ou illusion*, in COIPEL, M., DEFOURNY, J., HINDRIKS, J., 't KINT, PH., ROBERT, F., THIRY, B., *ASBL et société à finalité sociale: quelques aspects juridiques et économiques*, Gent, Mys & Breesch Série: Non-marchand, Droit et Management, 1996

COIPEL, M., DEFOURNY, J., HINDRIKS, J., 't KINT, PH., ROBERT, F., THIRY, B., *ASBL et société à finalité sociale: quelques aspects juridiques et économiques*, Gent, Mys & Breesch Série: Non-marchand, Droit et Management, 53, 1996

COIPEL, M., DE WOLF, P., GILCART, S., KEUTGEN, G., MICHEL, H., NICAISE, P., RAUCQ, G., VAN DEN EYNDE, P., GREGOIRE, M., *Pratique Notariale et réforme du droit des sociétés*, in COECKELBERGH, D., *Ondernemen met de vennootschap met sociaal oogmerk*, Gent, Mys & Breesch ism Procura, 2001

COOPCONSULT, *Startersgids*, Antwerpen, eigen uitgave, 2010

DE BROE, L., *Fiscaal recht*, Leuven, ACCO, 2009

DE MEY, R., *Organisatie en ontwikkeling van de sociale economie. Onderzoeksdeel 1: Ontstaan, geschiedenis en dynamiek van de sociale economie*, Antwerpen, Steunpunt Werk en Sociale Economie, 2008

DEFOURNY, J., NYSENS, M., *Social enterprise in Europe: Recent trends and developments*, Social Enterprise Journal 4 (3), 2008

DENEF, M., *Rechtscompendium vzw en vso*, Kluwer Rechtswetenschappen België, 1996

DENEF, M., TAS, R. *vzw & stichting*, Brugge, die Keure, 2004

DENEF, M., *Economische activiteiten van vzw en stichting*, Kalmthout, Biblo, 2004

DESCHRIJVER, D., *vzw & belastingen: het fiscaal statuut van de V.Z.W., de internationale vereniging met wetenschappelijk doel en de vennootschap met een sociaal oogmerk*, Kalmthout, Biblo, 2005

FRAISSE, L., HUIILLIER, V., PETRELLA, F., *Une proposition de typologie des régimes de gouvernance à partir des évolutions observées dans les services d'accueil des jeunes enfants en Europe*, Working Papers Series, no 07/01, Liege: EMES European Research Network, 2007 in J.

DEFOURNY, J., NYSSSENS, M., *Social enterprise in Europe: Recent trends and developments*, EMES, Social Enterprise Journal 4 (3), 2008

GEENS, K., BOUCKAERT, F., HELLEMANS, F., *De nieuwe vennootschapswetten van 7 en 13 april 1995*, Kalmthout, Biblo, 1995

D'HULSTÈRE, D., POLLÉNU, JP., *La société à finalité sociale, en questions et en réponses*, Luik, Edi.pro, 2008

IDEOSCOPE, *Les SCIC en 40 questions*, Paris, eigen uitgave, 2005, 9

't KINT, Ph., *La société à finalité sociale: présentation juridique, Non-Marchand – Management, Droit & Finance*, Gent, Mys & Breesch, 1996

MERTENS, S., DUJARDIN, A., *Vennootschappen in de sociale economie: een statistisch profiel*, E-Note, Steunpunt coöperatief ondernemen/CHAIRE Cera, 2008

MERTENS, S., MARÉE, M., *De definitie van de sociale economie in België*, E-Note, Steunpunt coöperatief ondernemen/CHAIRE Cera, 2007

NAVEZ, F., DEMARCHE, J.M., *quelques éléments prospectifs en matière de démocratie et de fiscalité dans la SFS*, in *Non Marchand, La Société à finalité sociale: bilan et perspectives*, n° 8, 2001/2, 117-145 via COATES, A., 2008

NYSSSENS, M., *Social Enterprise - At the Crossroads of Market, Public Policies and Civil Society*, London and New York, Routledge, 2006, 237

PATTINIÄMI, P., HANNINEN, J., *WISES and their role in European policies: National report Finland*, 2009, 22 p. in COATES, A., VAN OPSTAL, W., *An analysis of the design of legal frameworks for social enterprises*, Paper prepared for the 30th AES Colloquium, 2010

STOLLE, L. *De vennootschap met sociaal oogmerk, Juridisch en fiscaal statuut, modellen, statuten en wetteksten*, Ced. Samsom, 1996

SNAITH, I. *Co-operative law in the UK: the Current reforms and the prospects*, 2009, in COATES, A., VAN OPSTAL, W., *An analysis of the design of legal frameworks for social enterprises*, Paper prepared for the 30th AES Colloquium, 2010

TUYTTEN, S., *Vennootschap met sociaal oogmerk: statutaire bepalingen (2)*, vzw info, 2007, nr. 9

VAN HECKE, R., GOVERS, M., *Praktijkboek vzw's en btw*, Antwerpen, Intersentia, 2010

VAN OPSTAL, W., GIJSELINCKX, C., DEVELTERE, P. *Coöperatief ondernemen in België. Theorie en praktijk*, Leuven, Acco, 2008

VAN OPSTAL, W., COATES, A., *The joys and burdens of multiple Legal frameworks for social entrepreneurship. Lessons from the Belgian Case*, Antwerpen, Steunpunt Werk en Sociale Economie, 2009

WILMET, F. *La Société à finalité sociale: deux ans après*, DAOR, maart 1998, nr. 45, 48, 49 in COATES, A., VAN STEENBERGE, J., DENEFF, M., *Juridische aspecten eigen aan de ondernemingen in de sociale economie. Onderzoeksdeel 1: onderzoek juridische statuten*, Antwerpen, Steunpunt Werk en Sociale Economie, 2008

GECONSULTEERDE WEBSITES

<http://www.belgium.be>

<http://www.coopconsult.be>

<http://www.dekamer.be>

<http://www.economie.fgov.be>

<http://www.fisconetplus.be>

<http://www.just.fgov.be/>

<http://www.justitie.nl>

<http://www.passwerk.be>

<http://www.scic.coop>

<http://www.sosiaalinenyritys.fi>

<http://www.socialeconomy.be>

<http://www.socialfirms.co.uk>

<http://www.vereniginginfo.be>

<http://www.vlaamsparlement.be>

<http://www.vosec.be>

<http://www.werk.be>

BIJLAGEN

Bijlage 1: Interview met Willy Verbeek, directeur Inclusie Invest cvba so

Bijlage 2: Interview met Eric Bogers, directeur de Biehal STC vzw

Bijlage 3: Interview met Nico de Cleen, directeur Passwerk cvba so

Bijlage 4: Interview met POD Maatschappelijke Integratie

Bijlage 5: Bevraging FOD Economie (KBO) over statistische cijfers vso's

Bijlage 6: Enquête vennootschappen met een sociaal oogmerk

Bijlage 7: Bericht van 13 juli 1996 door Minister van Financiën

Bijlage 8: Uitsluitingsgronden voor verlaagd tarief vennootschapsbelasting

Bijlage 9: Art. 44 Wbtw

Bijlage 10: Giften in geld

De uitgeschreven interviews met Lieve Jacobs en Wim Van Opstal zijn op hun vraag niet opgenomen in deze masterproef.

BIJLAGE 1: Interview met Willy Verbeek, directeur Inclusie Invest cvba so

Waarom hebt u gekozen voor de cvba i.p.v. voor een nv, bvba, als basisvennootschapsvorm?

We hebben gekeken wat de meest interessante vorm is voor dit project. Men had bijvoorbeeld ook kunnen denken aan een bevak want het is een immobiliën vennootschap.

We proberen dus geld te halen uit de gemeenschap om eigenlijk bouw te realiseren. Die bouw is specifiek, want we willen deze aan sociale prijzen beschikbaar stellen voor personen met een beperking. Dit is voor een vzw minder geschikt, daar kan men geen aandelen in hebben. Een vzw zou wel obligaties uitgegeven kunnen hebben, maar dan had men onmiddellijk een rendement moeten hebben, dan ziet men ook minder een verband tussen geld geven en het resultaat, mensen zijn minder betrokken. Dit is het grote voordeel van een vennootschap. We hebben gekozen voor een coöperatieve vennootschap omdat dit verschillende soorten van aandeelhouders mogelijk maakt. Sommige groepen kunnen dus meer macht hebben dan andere. Dat was interessant voor onze doelstelling die we wensen te bereiken.

Zijn er commerciële spelers op de markt voor dergelijke immobiliën?

Die zijn hier inderdaad ook mee bezig. Er zijn veel beveks, maar dan bedoel ik vooral de bejaardensector. Denk aan de woonzorgcentra, bejaardentehuizen, service flats,... dit is echte profit sector waar ook vzw's actief in zijn.

Zijn er vzw's die in conflict komen, die aangeklaagd worden, door die commerciële spelers?

Dat is hetgeen wat we zagen gebeuren vanuit de gehandicapte sector in de bejaardensector. Dat wij het gevoel hebben dat er mensen uitgebuit worden -bij wijze van spreken- en dat men zich alleen richt op de hogere niche. En de mensen met een lager inkomen niet aan hun trekken komen. Dus eigenlijk de toegankelijkheid van de infrastructuur voor bejaardenzorg is niet zo toegankelijk voor mensen met een laag inkomen. In de bejaardensector heeft men nog het voordeel dat die mensen door hun leven heen nog wat gespaard kunnen hebben. Gehandicapten vanaf de geboorte, of degene die redelijk jong een handicap krijgen door bijvoorbeeld een ongeval, kunnen slechts een inkomen hebben tussen 900 tot maximaal 1300 euro. Dus daar is het niet haalbaar om op de privé markt te gaan, men moet dan toch rekenen, voor een aangepaste studio, op minstens 650 tot 1000 euro per maand. Dat is bijna uitgesloten.

Dus vandaar wilden wij langs de ene kant aandelen aantrekken. Omdat we tot nu toe – en dat is een nadeel van de vzw – eigenlijk alleen maar middelen kunnen aantrekken die

mensen geven, een gift, of door steunacties. Maar dat is natuurlijk beperkt. Wat ons aantrok om een vennootschap, meer bepaald een cvba so, op te richten was de mogelijkheid om aandelen te gebruiken. De bevak viel af omdat het opstart kapitaal veel hoger lag.

De opstart is eigenlijk heel snel verlopen.

Wat zijn voor u de belangrijkste redenen voor het kiezen voor het sociaal oogmerk ?

Omdat onze huurders zo'n weinig inkomen hebben, we stellen vast dat op de markt een aangepaste woning zeer hoog ligt, zodat die mensen in armoede zullen terecht komen.

Ging het dan ook niet zonder dat sociale oogmerk?

Jawel, maar dan hadden we geen fiscale voordelen. Het dividend mag niet hoger zijn dan bepaald door de Koning, we kunnen nu aan onze aandeelhouders een fiscaal voordeel bieden meer bepaald de vrijstelling van de eerste schijf van 170 euro. Dat is een van de belangrijkste redenen waarom we voor een dergelijk statuut gekozen hebben.

We hopen ook dat men in de toekomst nog meer fiscale voordelen gegeven zullen worden aan dergelijke vennootschappen met een sociaal oogmerk. Men zou zo iets nooit doen voor een gewone coöperatieve vennootschap

Het benadrukt verder ook nog eens dat het echt gaat om een sociale onderneming, dat willen we vooral. Waar de winst in eerste instantie niet belangrijk is. Ze is een onderdeel voor de vergoeding van onze dividend en voor onze toekomst veilig te stellen. Maar niet voor het bieden van overdreven vergoedingen aan personeel en bestuurders. Een soberheid zal door de onderneming gedragen worden, om zo een rechtvaardigere maatschappij te creëren én dat is onze eerste doelstelling.

Denkt u dat er een draagvlak is voor fiscale stimuli waarbij de vso in het algemeen bevoordeeld wordt?

Bijvoorbeeld vzw Stijn heeft een fiscale erkenning waarbij we een fiscaal attest kunnen geven voor giften vanaf 40 euro. Dan krijgt men eigenlijk een fiscale stimuli om een schenking te doen. Dit zou nu ook voor coöperatieve vennootschappen so's kunnen. Wij ijveren er dus voor dat mensen die aandelen bij ons nemen een bepaalde fiscale aftrek krijgen. Denk bijvoorbeeld ook aan de Tax shelter voor de film industrie. Waarom ook geen shelter voor sociale ondernemingen die een maatschappelijk probleem oplossen, die onrechtvaardigheid wegwerken. Voor iedereen toegankelijk, wat ook zijn inkomen is. Soberheid en solidariteit onderling zijn ook belangrijk. Voor dergelijke dingen zijn fiscale stimuli belangrijk, zodat we volop die derde weg kunnen ontwikkelen.

Hierbij investeert de maatschappij ook in de gehandicaptensector waardoor ze betrokken worden bij het probleem. Waar vroeger de mensen het verwachtte van de overheid -en zelf ook wel een beperkt deel schonk-, gaan we nu er heel wat mensen terug bij betrekken. De overheid kan een deel van onze problemen niet meer aan. Heel wat middelen moeten nu immers bijvoorbeeld naar onze wegen gaan, de elektriciteitsbevoorrading e.d.m.

Er zijn veel wachlijsten, maar geld om dit op te lossen is er niet. Hier moeten we dus beroep doen op iedereen in de gemeenschap. Dat iedereen zijn steentje bijdraagt. Wat minder hebzuchtig te zijn dat geld veel moet opbrengen. Dat we minder materialistisch moeten worden om die problemen op te lossen.

Er is volgens u dus een toename van een maatschappelijk draagvlak?

20 jaar geleden sprak men niet over ethisch bankieren. De laatste 10 jaar werd er al wel een keer over gesproken. Men wou geld steken in maatschappelijk verantwoorde ondernemingen. En dan nu zeker met de crisis gaan nog meer mensen willen beleggen in iets wat ze zelf kennen en in iets wat reëel is. Hier gaat het echt over 'dit project', in 'uw dorp' en daarvoor kan u aandelen kopen. Immobiliën zijn trouwens ook iets vast, gekend in omwille van het behouden van hun waarde, de mensen zien het en ze helpen er mensen mee verder.

Doordat wij over de gehandicapte sector gaan hebben we ook nog een ander voordeel. Wie heeft er nu niet een gehandicapte in zijn familie of kennissenkring. De betrokkenheid is vrij reëel. Bijgevolg hopen we ook vanuit die gedragenheid van mensen, dat ze een stuk van hun spaargeld ook bij ons gaan beleggen.

Ik zou nu kort een deel van de negen specifieke vermeldingen op te nemen in de statuten overlopen –voor zover deze nog niet behandeld zijn-. Wat vindt u van de stemrechtbeperking in de Algemene Vergadering:

Dit is een heel positieve regel. De macht van de grote getallen hebben het niet voor het zeggen. We zijn vooral in essentie democraten en democraten willen aan de kleintjes medezeggenschap geven. Eigenlijk de meerderheid, of degene die een groot aandeel hebben, beperken in de macht zodat er geen misbruiken komen. Dat het niet gericht wordt naar het doel dat we niet wensen. We willen het oorspronkelijke doel behouden. We zijn zelfs heel blij met die beperking. Er kan nu niemand met veel middelen komen en die maatschappij een heel andere richting geven.

De mogelijkheid van participatie van personeel in het kapitaal?

Hier speelt dit natuurlijk minder. De werknemers kunnen door die beperking ook niet de vennootschap naar hun belangen richten. Op dit moment is het niet uitgesloten dat ze aandeelhouder zouden worden.

Is er voldoende controle op het sociale oogmerk volgens u?

Ik heb het gevoel dat die controle enorm beperkt is. Het moet een maatschappelijk probleem zijn; maar dan is Ford ook een maatschappelijk probleem. Het sociaal oogmerk heeft niet alleen te maken met de beperking van het dividend. Het heeft te maken met een cultuur van soberheid en solidariteit. Ik zou hier ook liever meer bewaking zien. Zodat wat de fiscale stimuli betreft, de overheid geen verkeerde bedrijven gaat stimuleren.

Is het vso statuut voldoende bekend?

Neen, maar vanuit de maatschappij was er ook geen animo om zich met dergelijke zaken bezig te houden. Alles moest door de overheid geregeld worden. Nu is dit niet meer mogelijk.

Is het vso statuut voldoende bekend bij de belastingadministratie?

De coöperatieve vennootschap is al minder bekend, laat staan een coöperatieve met een sociaal oogmerk. Wij hebben hulp gehad van PWC dus ik kan er zelf weinig over zeggen.

Ondervindt u moeilijkheden voor het verkrijgen van subsidies en erkenningen o.w.v. het vso statuut?

Als vzw hadden we geen vennootschapsbelasting moeten betalen en we hadden een attest van belastingsvrijheid kunnen krijgen. Maar dat woog niet op tegen de voordelen die de coöperatieve vennootschap had.

Zal u gebruik maken van een vzw om bijvoorbeeld giften te ontvangen?

Men kan via een van de voorzieningen die in inclusie invest investeren een kleiner bedrag schenken waarmee zij dan vervolgens aandelen kunnen kopen in onze cvba so, maar we willen de zorg scheiden van het wonen. We zijn daarom eerder voorstander van mensen die rechtstreeks bij ons aandelen willen kopen.

BIJLAGE 2: Interview met Eric Bogers, directeur de Biehal STC vzw

Hebben jullie al ooit overwogen om een vennootschap met sociaal oogmerk op te richten of hebben jullie al een dergelijke vennootschap in jullie groep?

Nee, we zijn en blijven strikt in een vzw structuur. Omdat de vzw structuur maximaal borgt dat er geen eigen belang gaat spelen. Alle winsten vloeien automatisch terug naar de vzw en bij een vso structuur is dat toch anders.

Jullie kiezen hier dus niet voor omdat jullie dan subsidies zouden mislopen?

Nee, daarom niet nee.

Hebben jullie al ooit klachten ontvangen o.w.v. oneerlijke concurrentie?

Nee, er is geen dossier lopende. Dat zal ook niet komen. Natuurlijk in de sector van de sociale economie zitten we met een aantal activiteiten die hier en daar op de rand zijn. Dat is vooral als er initiatieven onder de marktprijs gaan. Dan volgen er een aantal kwade telefoons binnen de sector. Ik denk dat dit in de toekomst nog wel een rol zal gaan spelen.

Zou de vso dan een geschikter alternatief zijn?

In mijn ogen niet omdat men in een vzw structuur perfect met marktconforme prijzen kan werken. Onder andere via aanbestedingen, wat wij ook effectief doen. Wij steken in op heel wat aanbestedingen via de groendienst en rekenen daar marktconforme prijzen voor aan.

Is het niet aantrekkelijker dat privépersonen aandelen kunnen kopen i.p.v. te moeten werken met giften?

Ja dat kan, maar ook op die manier is het niet 100 procent gewaarborgd dat het rendement terugvloeit naar de organisatie. Met een vzw kan men ook perfect renteloze leningen aangaan wat wij nu ook doen met lokale besturen. Wij hebben een aantal renteloze leningen lopen die qua stabiliteit toch meer geruststellend zijn.

Wat zou het vso statuut aantrekkelijk maken, of voor u een doorslaggevend argument zijn om toch te kiezen voor een vso?

Geen idee, wij willen eigenlijk fundamenteel in een vzw structuur blijven. Men zal de modaliteiten in een vso zo moeten aanpassen dat men dicht bij een vzw structuur aanleunt. In een vzw heeft men verschrikkelijk veel mogelijkheden.

Normaal mogen vzw's geen handelsactiviteiten als hoofdactiviteit voeren, wanneer hier een strengere controle op zou georganiseerd worden, is dan de vso een alternatief?

Wij voeren strikt genomen geen handelseconomische activiteit, wij voeren sociaal economische activiteiten. Ons doel is het maximaliseren van de sociale tewerkstelling. We moeten inderdaad met marktconforme prijzen werken en moeten net als anderen werken met registratieplicht en vergunningen.

BIJLAGE 3: Interview met Nico de Cleen, directeur Passwerk cvba so

In het interview met Lieve Jacobs vermeldde zij dat er kritiek was gekomen bij de oprichting van Passwerk cvba so; klopt dit?

Kritiek is misschien wat sterk, eerder sterke twijfel. Het concept Passwerk is met heel veel twijfel ontvangen. Heel veel mensen dachten of wisten dat het niet zou lukken omdat we mensen met autisme plaatsen in een normale arbeidscircuit. Nu zijn we een aantal jaren verder en zijn er toch serieuze resultaten en is ook de twijfel weg.

Waarom hebben jullie gekozen voor een sociaal oogmerk?

In principe was dat om een gezond evenwicht in de Raad van Bestuur te bekomen zodanig dat we ervoor konden zorgen dat ook aandeelhouders waren vanuit het sociaal netwerk om vanuit die zin mensen met autisme te beschermen en passwerk niet louter een economische organisatie zou zijn

Was het als beveiliging tegen overnames?

Zo zou je dat ook kunnen bekijken, maar 4 jaar zal men daar niet mee bezig geweest zijn. Het was vooral voor het gezond evenwicht in de Raad van Bestuur.

BIJLAGE 4: Interview met POD Maatschappelijke Integratie

Ik heb begrepen dat er geen controle is vanuit de overheid op het sociale oogmerk van vso's, klopt dit? Zo niet, zal men dergelijke controle eventueel in de toekomst organiseren?

Wij zijn niet bevoegd voor de opvolging en het respect van het statuut van ondernemingen en het vso statuut. Dit zou u eventueel bij de FOD justitie kunnen vragen. Ik denk van niet.

Verder heb ik ook begrepen dat er geen vormvereisten zijn voor het speciale verslag wat vso's moeten opstellen, kan u dit bevestigen?

Inderdaad, er bestaat geen standaardmodel voor de rapportering, maar er wordt wel van de ondernemingen verwacht om een rapportering te doen waar onder andere wordt vermeld hoe de onderneming haar doelstelling heeft gehaald, waarin ze heeft geïnvesteerd, ... Ieder onderneming kan het rapport opstellen zoals ze het wilt, zolang deze informatie wordt vermeld.

Gaan er hervormingen plaatsvinden van het vso statuut in de nabije toekomst?

Er is momenteel geen hervorming van het statuut voorzien omdat de regering momenteel niet deze soort initiatieven zou kunnen nemen.

BIJLAGE 5: Bevraging FOD Economie (KBO) over statistische cijfers vso's

Ik heb uw mail met btw-plichtige vso's ontvangen, wat bedoelde u met 'de gegevens moeten als voorlopig beschouwd worden'?

Het gaat alleen dus over een verdeling van btw-plichtigen. U vroeg aan de vso een sector te koppelen. Sinds 2008 is er een zeer grote wijziging in de activiteitenomenclatuur geweest. Aan alle btw-plichtige die toen al bestonden moesten een corresponderende activiteit uit de nieuwe nomenclatuur toegekend worden, soms gaat dit eenvoudig maar dat is zeker niet altijd het geval. Daardoor is het zeer moeilijk om dergelijke gegevens te verzamelen.

Is het mogelijk om een precies aantal vennootschap met sociaal oogmerk te weten te komen als u de omschrijving van de sector laat wegvallen?

Dan moet ik verder gaan dan het universum van btw-plichtigen en rsz-plichtigen, dat is mogelijk, maar ligt zeker niet voor de hand. De btw-plichtigen en rsz-plichtigen zijn bekend, maar wat daar buiten valt, dat is, ik ga niet zeggen onbekend terrein, maar dan verliest u toch een heel aantal aanknopingspunten, ... Er bestaat zal ik zeggen geen permanente statistiek van rechtspersonen met een sociaal oogmerk.

Als u hier verder in wilt gaan zou ik u willen vragen contact op te nemen met de verantwoordelijke.

BIJLAGE 6: Enquête vennootschappen met een sociaal oogmerk

Deze enquête was online beschikbaar via onderstaande link. Deze link werd na telefonisch contact in een mail verstuurd naar de respondenten

<https://spreadsheets.google.com/viewform?hl=en&formkey=dHRmUHZPc1gxdURsbHR2OXk1cHMxSUE6MQ#gid=0>

Beste,

Voor mijn masterproef voer ik een onderzoek naar de Vennootschappen met Sociaal Oogmerk. Ik wil door middel van deze enquête enkele theoretische bevindingen testen aan de praktijk.

Bedankt voor uw deelname!

Koen Walbers

Master TEW - AF

Universiteit Hasselt

* Verplichte velden

10 responses

ALGEMENE INFO OVER UW VENNOOTSCHAP MET SOCIAAL OOGMERK

Wat is de naam van de vennootschap?*

1. Gewestelijke maatschappij voor Volkshuisvesting
2. Landelijk Dienstencoöperatief
3. speelokee
4. Lilith
5. NEVELLAND GRAPHICS cvba-so
6. Ondernemersatelier cvba so
7. Dienstenbedrijf Waasland
8. Dienstenonderneming Zaventem
9. bvba-vso HANDO
10. The Crew Factory

Wat is het sociale oogmerk? In welke sector bevindt de vennootschap zich?*

1. Wij zijn een SHM sociale huisvestingsmaatschappij.
2. Coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk (cvba vso)
3. invoegbedrijf - aanleg en onderhoud van publieke speelruimte
4. "Sector dienstencheques (HuisHoudHulp aan particulieren)
 1. Bijdragen aan de levenskwaliteit van klanten en medewerk(st)ers :

- i. klanten : ondersteuning bij de combinatie werk/privé, waardoor eigen tijd en energie vrijkomt voor andere belangrijke zaken;
 - ii. medewerk(st)ers : tewerkstelling vanuit erkenning en waardering van eigen competenties, gesteund door coaching en begeleiding;
- 2. Op maatschappelijk vlak wil de onderneming bijdragen aan;
 - i. een opwaardering van het takenpakket (huishouden);
 - ii. de verdere ontwikkeling en verspreiding van het managementconcept (zelfsturing & coaching)
 - iii. een warme maatschappij, waarin mensen in verscheidenheid en gelijkwaardigheid ten volle tot bloei komen;
- 3. Zorg voor het milieu :
 - i. stimuleren van het gebruik van mens- en natuurvriendelijke producten en afvalbeperking bij klanten en medewerk(st)ers;
 - ii. stimuleren van het gebruik van het openbaar vervoer door medewerk(st)ers.
- 5. Nevelland Graphics is een drukkerij, en bestond oorspronkelijk als afdeling van de beschutte werkplaats Nevelland vzw. Om economische redenen werd de drukkerij in 2008 afgesplitst van de beschutte werkplaats om verder te gaan als een autonoom bedrijf. Het sociale oogmerk is de blijvende samenwerking met de beschutte werkplaats."
- 6. Het sociale oogmerk bestaat in: het stimuleren, onderzoeken, bevorderen, ondersteunen en samenbrengen van onderschap binnen het kader van de sociale economie die erop gericht is integratie op de arbeidsmarkt na te streven van personen die behoren tot de kansengroepen.
- 7. Dienstverlening met dienstencheques, vnl strijk- en poetsdienst
- 8. poets & strijk
- 9. langdurig werkzoekenden, oudere werknemers en werknemers van allochtone afkomst integreren op de arbeidsmarkt en dit in het kader van huishoudelijke hulp met dienstencheques.
- 10. We leveren crew aan evenementen. We recruteren in de kansengroepen en hebben veel oog voor opleidingen. Een deel van ons aandelenpakket is voorzien voor het personeelk

Welke activiteiten onderneemt de vennootschap voor het bereiken van dit doel?*

- 1. Wij laten woongelegenheden bouwen voor verhuur en verkoop aan sociale voorwaarden.
- 2. begeleiding op de werkvloer, uurrooster op maat
- 3. "Werk op maat van de werknemer en haar gezin. Mooie gezinsvriendelijke uren, werk dicht bij huis. Laagdrempelige werving, iedereen is welkom, ook werkzoekenden die het wat moeilijker hebben op de arbeidsmarkt. Doorgedreven opleiding en begeleiding tijdens werktijd."
- 4. mvo plan
- 5. "Lilith biedt vooral een BEDRIJFSCULTUUR waarin de doelstellingen kunnen bereikt worden: wij gaan uit van samenwerking tussen medewerksters, klanten en onderneming, met elk een eigen rol, verantwoordelijkheden en bevoegdheden. Centraal staat open communicatie, respect & waardering. Dit is geconcretiseerd in :
 - a. kleinschalige aanpak zodat persoonlijke contacten en aandacht voor het individuele mogelijk zijn
 - b. werkmethode : voorafgaand huisbezoek bij klanten, dienstverlening & werk op maat, daadwerkelijke ondersteuning & coaching op de werkvloer, maandelijkse teamvergaderingen, 6-maandelijks functioneringsgesprekken, ... voortdurende vraag naar opmerkingen aan klanten en medewerksters, taalcoaching voor anderstaligen (ism Job & Co).

- c. correcte arbeidsovereenkomsten (onbepaalde duur) & verloning.
- d. taalgebruik ! "Wij zijn HuisHoudHulpen en zorgen voor het HuisHouden van onze klanten". Vinden wij uitermate belangrijk en dragen we uit.

Lilith organiseert zelden losstaande 'speciale' activiteiten (08/2009 Lilith Féést, 10/2010Taal als goestinggever).

- 6. dagelijks werken 10 tot 15 doelgroepmedewerkers uit de beschutte werkplaats op enclave in de drukkerij (prepress, digitaal printen, afwerking)
 - i. gezamenlijke ondernemingsraad, CPBW
 - ii. gezamenlijk personeelsfeest, nieuwjaarsreceptie, sportdag"
- 7. Een traject naar ondernemerschap. Ondernemersatelier is één van de twaalf activiteitencoöperaties van België. Het traject bestaat uit:
 - Fase 1: Oriëntatie naar ondernemerschap: Peiling naar ondernemerscompetenties, projectidee, motivatie en detectie van leernoden. Duurtijd max. 6 maanden.
 - Fase 2: Begeleiding Activiteitencoöperatie: Opstelling ondernemingsplan en opbouw zelfstandige activiteit. Duurtijd max. 18 maanden. De kandidaat-ondernemer kan factureren vanuit onze structuur met behoud van zijn uitkering.
- 8. "Strijken van goederen voor particulieren die ons betalen met dienstencheques en poetsen van 141rivé woningen, waar wij ook worden betaald met dienstencheques. Daarnaast ook kleine huishoudelijk taken."
- 9. aanwerven van mindergeschoolde en alochtonen, opleidingen NL
- 10. opleiden van personeel uit kansengroepen recruterend van personeel uit kansengroepen

Wat is de basisvennootschapsvorm?*

	Totaal	Percentage
CVBA	7	70%
NV	1	10%
BVBA	2	20%
VOF	0	0%
CVOA	0	0%
COMM. V.	0	0%
COMM. VA.	0	0%
ESV	0	0%
Other	0	0%

Waarom heeft u gekozen voor deze basisvennootschapsvorm?*

- 1. Wettelijk voorgeschreven.
- 2. beperkte aansprakelijkheid

3. We verkozen een vzw, maar omdat we invoegbedrijf wilden worden, moesten we een handelsvennootschap worden.
4. eerst waren we vzw, maar omwille van juridische gegevens dienden we over te gaan in cvba
5. Net omdat wij uitgaan van 'samenwerking', dus ook juridisch verankerd.
6. Geen antwoord.
7. Al de Belgische Activiteitencoöperaties zijn cvba's.
8. Gezien de grootheid van onze firma werd er geopteerd voor in nv ipv bvba
9. Omdat je hiermee mensen kunt helpen en op een fatsoenlijke manier de mensen kan inwerken in onze maatschappij
10. als kmo is dit een evidente keuze

Waarom heeft u gekozen voor een vennootschap met sociaal oogmerk?*

1. Wettelijk voorgeschreven om erkend te blijven als SHM.
2. omdat ik sociaal gericht ben en mij hiervoor extra wou voor inspannen
3. Het is niet onze bedoeling om winsten te maken of uit te keren. Wij willen kansen bieden aan werkzoekenden.
4. eerst waren we vzw, maar omwille van juridische gegevens dienden we over te gaan in cvba
5. Sloot perfect aan bij onze originele doelstellingen en missie, dus ook juridisch verankerd.
6. Om de link met de sociale economie te behouden.
7. Volgens de wet op de AC's (gepubliceerd in 't BS op 14/03/2007) moet een activiteitencoöperatie een vennootschap met sociaal oogmerk zijn die voldoet aan bepaalde voorwaarden bepaald in deze wet.
8. Verplicht gegeven door RVA.
9. ;;;
10. uit maatschappelijke overtuiging

FISCAAL KADER VAN DE VSO

Kan u genieten van fiscale voordelen tov een vzw of een gewone vennootschap?*

1. Wij hebben als erkende SHM een verlaagde vennootschapsbelasting.
2. ik zou niet weten wat
3. ja, tov gewone vennootschap
4. nee
5. Neen. Bij winst betalen wij belastingen.
6. Geen antwoord.
7. De vennootschap beschikt over een 'Attest Sociale Inschakelingseconomie' waardoor, mits voldaan aan de voorwaarden, er een vrijstelling van belasting is.
8. Totaal niet.
9. ja
10. ja

JURIDISCH KADER VAN DE VSO

De volgende vragen gaan over het juridische kader van de vso. Gelieve aan te duiden hoeveel belang u hecht aan de volgende stellingen. Bij elke vraag is ruimte gelaten om -indien gewenst- uw antwoord toe te lichten of om eventuele opmerkingen te geven.

1 is absoluut niet belangrijk

2 is niet zo belangrijk

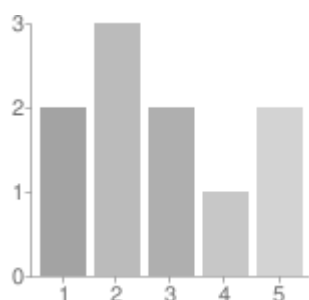
3 is geen mening

4 is redelijk belangrijk

5 is erg belangrijk

Wat vindt u van...

... de beperkte winstuitkering mogelijkheden?*

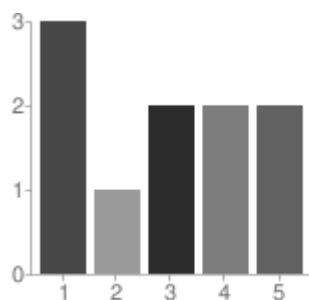

Niet belangrijk Belangrijk

1 - Niet belangrijk	2	20%
2	3	30%
3	2	20%
4	1	10%
5 - Belangrijk	2	20%

1. Als er winst wordt gemaakt gaat deze deels naar de volstorting van de aandelen.
2. Wij reserveren onze winst om het voortbestaan van onze dienstverlening & tewerkstelling te garanderen.
3. De aandeelhouders participeren omwille van hun sociaal engagement, niet omwille van de return op hun kapitaal. En dat is prima want zo blijven de eventuele winsten in de vennootschap waardoor haar liquiditeitspositie versterkt.

... de stemrechtbeperking in de Algemene Vergadering?*

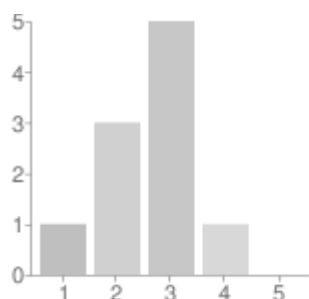

Niet belangrijk Belangrijk

1 - Niet belangrijk	3	30%
2	1	10%
3	2	20%
4	2	20%
5 - Belangrijk	2	20%

1. De personeelsleden die aandelen hadden hebben deze verkocht op vraag van het bestuur zodat de 10% geldt.

... de mogelijkheid van participatie van het personeel in de vennootschap?*

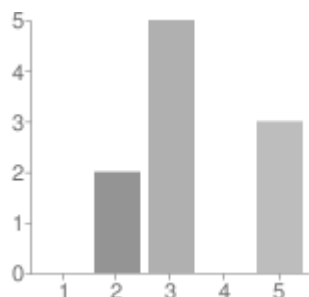

1 - Niet belangrijk	1 10%
2	3 30%
3	5 50%
4	1 10%
5 - Belangrijk	0 0%

Niet belangrijk Belangrijk

1. Zie hierboven.
2. De mogelijkheid hiervan wordt aan alle medewerksters uitgelegd.
3. Niemand ging er tot nu toe op in. Voor hen blijkt de concrete inspraak & overleg belangrijkst. Nooit de vraag gekregen van een werknemer om vennoot te worden

... de verplichting om wat bij vereffening overblijft, een bestemming moet krijgen die zo nauw mogelijk moet aansluiten bij het sociaal oogmerk?*

1 - Niet belangrijk	0 0%
2	2 20%
3	5 50%
4	0 0%
5 - Belangrijk	3 30%

Niet belangrijk Belangrijk

1. Het zijn middelen uit de sector en het is dus niet meer dan normaal dat deze in de sector blijven.
2. Dient zich nog niet aan ...

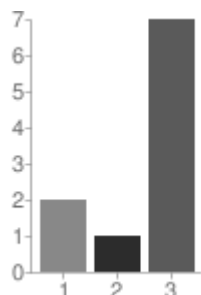
Gelieve aan te duiden of u het met de volgende stellingen eens of oneens bent. Bij elke vraag is ruimte gelaten om -indien gewenst- uw antwoord toe te lichten of om eventuele opmerkingen te geven.

1 is oneens

2 is geen mening

3 is eens

Is er volgens u voldoende controle op het sociale oogmerk?*

1 - Oneens 2 20%

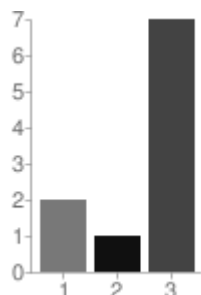
2 Geen mening 1 10%

3 - Eens 7 70%

Oneens Eens

1. Via het verslag van de commissaris revisor.
2. Weinig controle. Enkel december 2009 sociale inspectie invoegerkenning.
3. Via ondernemingsraad.

Is er volgens u voldoende controle op het speciale verslag ?*

1 - Oneens 2 20%

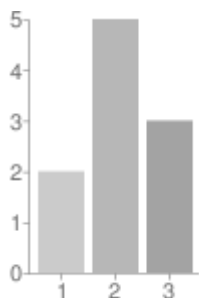
2 1 10%

3 - Eens 7 70%

Oneens Eens

1. Bij ons toch.
2. Wordt elk jaar opgemaakt en bij jaarverslag gevoegd ... boekhouder weet niet waar hij moet indienen !
3. Via Ondernemingsraad

Ondervindt u moeilijkheden voor het verkrijgen van subsidies en erkenningen owv het vso statuut?*

1 - Oneens 2 20%

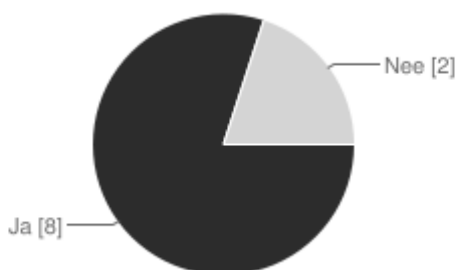
2 5 50%

3 - Eens 3 30%

Oneens Eens

CONCURRENTIEPOSITIE VAN DE VSO

Zijn er commerciële spelers op dezelfde markt als degene waarop uw vennootschap zich bevindt?*

Ja 8 80%

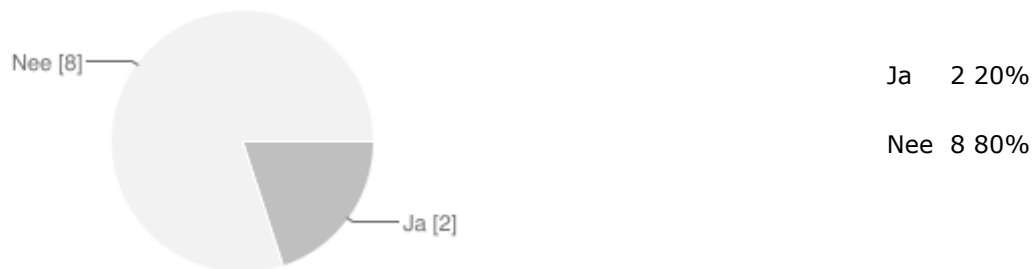
Nee 2 20%

Is er volgens u sprake van concurrentievervalsing wanneer sociale ondernemingen zich op dezelfde markt bevinden als commerciële spelers? Waarom wel, waarom niet?*

1. De SHM's zijn erkend. Ze zijn regio gebonden en geen concurrenten van mekaar. We werken allemaal aan hetzelfde doel.
2. Neen, er wordt extra personeel ingezet voor opleiding en begeleiding van de werknemers
3. nee; vso's investeren meer in personeel
4. nee, er moet altijd nog een correcte prijs geleverd worden
5. Neen. Wij zijn zelf een commerciële + sociale onderneming !Het enige financiële voordeel dat we hebben door SO is de mogelijkheid van SINE-tewerkstellingsmaatregel (tijdelijk & beperkt).
6. Er is geen concurrentievervalsing omdat de prijzen op de markt zo scherp liggen en commerciële spelers evengoed de mogelijkheid hebben om bv. mensen met een beperking aan te werven.
7. Hangt van verschillende factoren af, geval per geval te bekijken.
8. niet van toepassing in onze sector
9. nee
10. nee, het concurrentievoordeel is beperkt. Er is ook een concurrentienadeel daar de genomen maatregelen (recruterende van kansengroepen. Deze heffen mekaar op.

SAMENSPEL VSO - VZW

Heeft u gekozen voor een vso op te richten naast een vzw of heeft u een vzw opgericht naast een vso? Zo ja, Waarom?*

1. De SHM's zijn erkend. Ze zijn regio gebonden en geen concurrenten van mekaar. We werken allemaal aan hetzelfde doel.
2. Neen, er wordt extra personeel ingezet voor opleiding en begeleiding van de werknemers
3. nee; vso's investeren meer in personeel
4. nee, er moet altijd nog een correcte prijs geleverd worden
5. Neen. Wij zijn zelf een commerciële + sociale onderneming !Het enige financiële voordeel dat we hebben door SO is de mogelijkheid van SINE-tewerkstellingsmaatregel (tijdelijk & beperkt).
6. Er is geen concurrentievervalsing omdat de prijzen op de markt zo scherp liggen en commerciële spelers evengoed de mogelijkheid hebben om bv. mensen met een beperking aan te werven.
7. Hangt van verschillende factoren af, geval per geval te bekijken.
8. niet van toepassing in onze sector
9. nee
10. nee, het concurrentievoordeel is beperkt. Er is ook een concurrentienadeel daar de genomen maatregelen (recruterende van kansengroepen. Deze heffen mekaar op.

ALGEMENE OPMERKINGEN

Is het statuut van vennootschap met sociaal oogmerk volgens u voldoende bekend?*

1. Bij de boven vermelde personen en instanties wel. Bij het grote publiek niet.
2. volgens mijn mening wel
3. ja
4. geen idee
5. Absoluut niet !
6. Ja, het statuut is voldoende bekend omdat dit in de volledige naam is ingebed.
7. Ja.
8. geen idee
9. ja
10. ja

BIJLAGE 7: Bericht van 13 juli 1996 door Minister van Financiën

Artikel 61 van de Wet van 13 april 1995 tot wijziging van de S.W.H.V. heeft een nieuwe afdeling in die wetten ingelast waardoor met ingang van 1 juli 1996 de oprichting van vennootschappen met een sociaal oogmerk mogelijk werd gemaakt. Op het vlak van de inkomstenbelastingen en bij ontstentenis van bijzondere bepalingen terzake, moet het fiscaal statuut van die vennootschappen worden bepaald volgens dezelfde beginselen als voor de andere vennootschappen. Ten overstaan van de bepalingen van artikels 2 § 2 en 179 van het Wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 zullen die vennootschappen derhalve a priori aan de vennootschapsbelasting moeten worden onderworpen. Zulks zal alleszins het geval zijn [...] zodra de uitkering van een dividend, hoe gering ook, statutair niet verboden is.

Wanneer de uitkering van dividend door de vennootschap met een sociaal oogmerk statutair wordt verboden zal de vennootschap uit het toepassingsdomein van de vennootschapsbelasting kunnen worden gesloten – en derhalve aan de rechtspersonen belasting kunnen worden onderworpen – indien zij:

- ❖ ofwel kan worden aangemerkt als een rechtspersoon die geen onderneming exploiteert of zich niet bezighoudt met verrichtingen van winstgevende aard;
- ❖ ofwel zich beperkt tot de toegelaten verrichtingen als bedoeld in artikel 182, WIB 92;
- ❖ ofwel uitsluitend werkzaam is binnen de in artikel 181, WIB 92 bedoelde bevoorrechte gebieden.

BIJLAGE 8: Uitsluitingsgronden voor verlaagd tarief vennootschapsbelasting

Artikel 215 WIB 92

...

Het tweede lid is niet van toepassing :

1° op vennootschappen, andere dan door de Nationale Raad van de coöperatie erkende coöperatieve vennootschappen, die aandelen bezitten waarvan de beleggingswaarde meer bedraagt dan 50%, hetzij van de gerevaloriseerde waarde van het gestorte kapitaal, hetzij van het gestort kapitaal verhoogd met de belaste reserves en de geboekte meerwaarden. In aanmerking komen de waarde van de aandelen en het bedrag van het gestorte kapitaal, de reserves en de meerwaarden op de dag waarop de vennootschap die de aandelen bezit haar jaarrekening heeft opgesteld. Om te bepalen of de grens van 50% overschreden is, worden de aandelen, die ten minste 75% vertegenwoordigen van het gestorte kapitaal van de vennootschap die de aandelen heeft uitgegeven, niet in aanmerking genomen ;

2° op vennootschappen waarvan de aandelen die het maatschappelijk kapitaal vertegenwoordigen voor ten minste de helft in het bezit zijn van één of meer andere vennootschappen en die geen door de Nationale raad van de coöperatie erkende coöperatieve vennootschappen zijn ;

3° op vennootschappen waarvan de dividenduitkering hoger is dan 13% van het gestorte kapitaal bij het begin van het belastbare tijdperk ;

4° op vennootschappen, andere dan door de Nationale Raad van de coöperatie erkende coöperatieve vennootschappen, die ten laste van het resultaat van het belastbare tijdperk niet aan ten minste één van hun bedrijfsleiders een bezoldiging hebben toegekend die gelijk is aan of hoger is dan het belastbare inkomen van de vennootschap, wanneer die bezoldiging minder bedraagt dan 36.000 euro;

5° op vennootschappen die deel uitmaken van een groep waartoe een coördinatiecentrum behoort als vermeld in het koninklijk besluit nr. 187 van 30 december 1982 betreffende de oprichting van coördinatiecentra ;

6° op de beleggingsvennootschappen bedoeld in artikel 6 van de wet van 20 juli 2004 betreffende bepaalde vormen van collectief beheer van beleggingsportefeuilles, alsmede de organismen voor de financiering van pensioenen bedoeld in artikel 8 van de wet van 27 oktober 2006 betreffende het toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening, in de mate dat artikel 185bis, § 1, toepassing vindt.

BIJLAGE 9: Art. 44 Wbtw

In een Beslissing ²⁴⁰ van 27 november 2003 is door de administratie gesteld dat de handelingen beoogd in artikel 44, § 2, 3°, 6°, 7° en 11°, van het btw-wetboek enkel van de belasting worden kunnen worden vrijgesteld wanneer ze worden verricht door instellingen die geen winstoogmerk nastreven.

§ 1. Van de belasting zijn vrijgesteld de diensten door de nagenoemde personen verricht in de uitoefening van hun geregelde werkzaamheid:

1° notarissen, advocaten en gerechtsdeurwaarders;

2° artsen, tandartsen, kinesitherapeuten, vroedvrouwen, verplegers en verpleegsters, verzorgers en verzorgsters, ziekenoppassers en ziekenoppassters, masseurs en masseuses van wie de diensten van persoonsverzorging zijn opgenomen in de nomenclatuur van de geneeskundige verstrekkingen inzake verplichte ziekte- en invaliditeitsverzekering.

§ 2. Van de belasting zijn eveneens vrijgesteld:

1° de diensten en de leveringen van goederen die daarmee nauw samenhangen in de uitoefening van hun geregelde werkzaamheid verricht door ziekenhuizen, psychiatrische inrichtingen, klinieken en dispensaria; het vervoer van zieken of gewonden met speciaal daartoe uitgeruste vervoermiddelen;

1^obis de diensten verleend aan hun leden door zelfstandige groeperingen van personen die een werkzaamheid uitoefenen welke krachtens dit artikel is vrijgesteld of waarvoor zij niet belastingplichtig zijn, wanneer die diensten direct nodig zijn voor de uitoefening van die werkzaamheid, deze groeperingen van hun leden enkel terugbetaling vorderen van hun aandeel in de gezamenlijke uitgaven, en mits deze vrijstelling niet tot concurrentievervalsing kan leiden; de koning regelt de toepassingsvoorwaarden van deze vrijstelling;

1^oter de leveringen van menselijke organen, van menselijk bloed en van moedermelk;

2° de diensten en leveringen van goederen die nauw samenhangen met maatschappelijk werk, met de sociale zekerheid en met de bescherming van kinderen en jongeren en die worden verricht door publiekrechtelijke lichamen of door andere organisaties die door de bevoegde overheid als instellingen van sociale aard worden erkend.

Worden met name bedoeld :

²⁴⁰ Nr. E.T. 104.780

- ❖ de instellingen die de bejaardenzorg tot doel hebben;
- ❖ de kinderbewaarplaatsen, de zuigelingentehuizen en de instellingen die in hoofdzaak het toezicht over jongelui en de zorg voor hun onderhoud, opvoeding en vrijetijdsbesteding tot doel hebben;
- ❖ de instellingen voor gezinshulp;
- ❖ de centra voor levens- en gezinsvragen;
- ❖ de ziekenfondsen en de landsbonden van ziekenfondsen;
- ❖ de psycho-medisch-sociale centra en de centra voor leerlingenbegeleiding;
- ❖ de instellingen die de gehandicaptenzorg tot doel hebben;
- ❖ de instellingen die de begeleiding, de omkadering of de opvang van personen die zich in materiële of morele moeilijkheden bevinden tot doel hebben;
- ❖ de instellingen bedoeld in het koninklijk besluit van 17 december 2003 betreffende de subsidiëring van instellingen die voorzien in een gespecialiseerde begeleiding voor burgers die betrokken zijn in een gerechtelijke procedure;
- ❖ de externe diensten erkend bij het koninklijk besluit van 27 maart 1998 betreffende de externe diensten voor preventie en bescherming op het werk;

3° de diensten verstrekt door exploitanten van sportinrichtingen en inrichtingen voor lichamelijke opvoeding aan personen die er aan lichamelijke ontwikkeling of aan sport doen, wanneer die exploitanten en inrichtingen instellingen zijn die geen winstoogmerk hebben en zij de ontvangsten uit de vrijgestelde werkzaamheden uitsluitend gebruiken tot dekking van de kosten ervan;

4° het verstrekken van school- of universitair onderwijs, beroepsopleiding en -herscholing, en het verrichten van de nauw daarmee samenhangende diensten en leveringen van goederen, zoals het verschaffen van logies, spijzen en dranken en van voor het vrijgestelde onderwijs gebruikte handboeken, door instellingen die daartoe door de bevoegde overheid zijn erkend of die aan dergelijke instellingen zijn toegevoegd of ervan afhangen; het geven door leerkrachten van lessen met betrekking tot school- of universitair onderwijs, beroepsopleiding of -herscholing;

5° de diensten betreffende onderwijskeuze en gezinsvoorlichting alsook de nauw daarmee samenhangende leveringen van goederen;

6° de verhuur van boeken en tijdschriften, van muziekpartituren, grammofoonplaten, magneetbanden, diapositieven en van andere dergelijke voorwerpen van culturele aard, en de diensten aan de lezers verstrekt door bibliotheken en leeszalen, wanneer de dienstverrichter een

instelling is die geen winstoogmerk heeft en hij de ontvangsten uit de vrijgestelde werkzaamheden uitsluitend gebruikt tot dekking van de kosten ervan alsmede de leveringen van goederen die nauw samenhangen met deze handelingen;

7° de diensten en de leveringen van goederen die daarmee nauw samenhangen die door de exploitant aan de bezoekers worden verstrekt met betrekking tot al of niet geleid bezoek aan musea, monumenten, natuurmonumenten, plantentuinen en dierentuinen, wanneer die exploitant een instelling is die geen winstoogmerk heeft en hij de ontvangsten uit de vrijgestelde werkzaamheden uitsluitend gebruikt tot dekking van de kosten ervan;

8° de diensten aan organisatoren van voordrachten verstrekt door voordrachtgevers die als zodanig handelen; de diensten aan organisatoren van schouwspelen en concerten, aan uitgevers van grammofoonplaten en van andere klankdragers en aan makers van films en van andere beelddragers verstrekt door acteurs, orkestleiders, muzikanten en andere artiesten voor de uitvoering van toneelwerken, balletten, films, muziekstukken, circus-, variété- of cabaretvoorstellingen; de diensten aan organisatoren van sportwedstrijden of sportfeesten verstrekt door deelnemers aan die wedstrijden of feesten;

9° de organisatie van toneel-, ballet- of filmvoorstellingen, van tentoonstellingen, concerten of conferenties alsook de leveringen van goederen die nauw samenhangen met deze diensten door instellingen erkend door de bevoegde overheid, mits de inkomsten die zij verkrijgen uit hun werkzaamheid uitsluitend gebruikt worden tot dekking van de kosten ervan;

10° de terbeschikkingstelling van personeel door religieuze of levensbeschouwelijke instellingen voor de in 1°, 2° en 4° bedoelde werkzaamheden, of met het oog op de verlening van geestelijke bijstand;

11° de diensten en de nauw daarmee samenhangende leveringen van goederen ten behoeve en in het gemeenschappelijk belang van hun leden, verricht tegen betaling van een krachtens de statuten bepaalde bijdrage, door instellingen die geen winst beogen en doeleinden van politieke, syndicale, religieuze, levensbeschouwelijke, vaderlandslievende, filantropische of staatsburgerlijke aard nastreven; de koning kan, ter voorkoming van concurrentieverstoring, de vrijstelling afhankelijk maken van aanvullende voorwaarden;

12° de leveringen van goederen en de diensten, verricht in samenhang met werkzaamheden die ter verkrijging van financiële steun met betrekking tot in 1° tot 4°, 7° en 11° genoemde handelingen zijn georganiseerd door en uitsluitend ten bate van diegenen die deze handelingen verrichten; de koning kan, ter voorkoming van concurrentieverstoring, beperkingen opleggen ten aanzien van het aantal van de vrijgestelde werkzaamheden of het bedrag van de opbrengsten;

13° de levering van goederen die uitsluitend ten behoeve van een op grond van dit artikel vrijgestelde activiteit werden aangewend als voor al deze goederen geen recht op aftrek is

genoten; de overdracht van een cliënteel of het verlenen van rechten op een cliënteel, dat betrekking heeft op een op grond van dit artikel vrijgestelde activiteit; de levering van goederen waarvan de verkrijging of de bestemming het voorwerp heeft uitgemaakt van een uitsluiting van het recht op aftrek overeenkomstig artikel 45, § 3, van dit wetboek.

§ 3. Van de belasting zijn nog vrijgesteld:

1° de volgende handelingen :

A) de levering van uit hun aard onroerende goederen.

Worden evenwel uitgesloten de levering van gebouwen, gedeelten van gebouwen en het bijhorende terrein bedoeld in artikel 1, § 9, wanneer hun vervreemding wordt verricht uiterlijk op 31 december van het tweede jaar volgend op het jaar van de eerste ingebruikneming of de eerste inbezitneming van de goederen bedoeld in artikel 1, § 9, 1°, door :

- hetzij een in artikel 12, § 2, beoogde belastingplichtige die voornoemde goederen bedoeld in artikel 1, § 9, 1°, heeft opgericht of heeft laten oprichten of met voldoening van de belasting heeft verkregen;

- hetzij een in artikel 8, § 1, beoogde belastingplichtige;

- hetzij elke andere belastingplichtige, wanneer hij op de door de koning te bepalen wijze kennis heeft gegeven van zijn bedoeling een dergelijke vervreemding te verrichten met voldoening van de belasting;

B) de vestigingen, overdrachten en wederoverdrachten van zakelijke rechten, in de zin van artikel 9, tweede lid, 2°, op uit hun aard onroerende goederen.

Worden evenwel uitgesloten de vestigingen, overdrachten en wederoverdrachten van dergelijke zakelijke rechten op gebouwen, gedeelten van gebouwen en het bijhorende terrein bedoeld in artikel 1, § 9, wanneer zij worden verricht uiterlijk op 31 december van het tweede jaar volgend op het jaar van de eerste ingebruikneming of de eerste inbezitneming van voornoemde goederen bedoeld in artikel 1, § 9, 1°, door :

- hetzij een in artikel 12, § 2, beoogde belastingplichtige die binnen de voornoemde termijn één van de bedoelde zakelijke rechten vestigt op een goed bedoeld in artikel 1, § 9, 1°, dat hij heeft opgericht, heeft laten oprichten of met voldoening van de belasting heeft verkregen of die binnen dezelfde termijn, een dergelijk zakelijk recht dat te zijnen bate werd gevestigd of aan hem werd overgedragen met voldoening van de belasting, overdraagt of wederoverdraagt;

- hetzij een in artikel 8, §§ 2 of 3, beoogde belastingplichtige;

- hetzij elke andere belastingplichtige, wanneer hij op een door de koning te bepalen wijze kennis heeft gegeven van zijn bedoeling om dergelijk zakelijk recht te vestigen, over te dragen of weder over te dragen met voldoening van de belasting.

De datum van het contract kan alleen worden aangetoond door bewijsmiddelen die tegen derden kunnen worden ingeroepen;

2° de verpachting, de verhuur en de overdracht van huur van uit hun aard onroerende goederen, met uitzondering van :

A) de volgende diensten :

- ❖ de terbeschikkingstelling van stalling voor rijtuigen;
- ❖ de terbeschikkingstelling van bergruimte voor het opslaan van goederen;
- ❖ het verschaffen van gemeubeld logies in hotels, motels en in inrichtingen waar aan betalende gasten onderdak wordt verleend;
- ❖ de terbeschikkingstelling van plaats om te kamperen;
- ❖ de terbeschikkingstelling van uit hun aard onroerende goederen in het kader van de exploitatie van havens, bevaarbare waterlopen en vlieghavens;

B) de onroerende financieringshuur, toegestaan door een onderneming die gespecialiseerd is in onroerende financieringshuur of zogenaamde onroerende leasing, wanneer deze onderneming het gebouw waarop het contract betrekking heeft, opricht, laat oprichten of met voldoening van de belasting verkrijgt en de leasingnemer dit goed huurt om het in de uitoefening van een activiteit van belastingplichtige te gebruiken; de koning omschrijft de voorwaarden waaraan het contract van onroerende financieringshuur moet voldoen, inzonderheid met betrekking tot de duur van het contract, de aard en de bestemming van de goederen die er het voorwerp van uitmaken, alsmede de rechten en plichten van de leasingnemer;

C) de verhuur van safeloketten;

3° de door de auteur of toondichter gesloten contracten voor uitgave van letterkundige werken of van kunstwerken;

4° de handelingen van verzekering en herverzekering, met inbegrip van de daarmee samenhangende diensten verricht door makelaars en lasthebbers, met uitzondering evenwel van de diensten als schade-expert;

5° verlening van kredieten en bemiddeling inzake kredieten, alsmede het beheer van kredieten door degene die ze heeft verleend;

6° het bemiddelen bij en het aangaan van verplichtingen, borgtochten en andere zekerheids- en garantieverbintenissen, alsmede het beheer van kredietgaranties door degene die het krediet heeft verleend;

7° handelingen, bemiddeling daa begrepen, betreffende deposito's, rekening-courantverkeer, schuldvorderingen, cheques en andere handelspapieren met uitzondering van de invordering van schuldvorderingen;

8° de betalings- en ontvangstverrichtingen, bemiddeling daa begrepen, met uitzondering van de invordering van schuldvorderingen; de dienstverrichter kan, onder de voorwaarden gesteld door of vanwege de minister van financiën, kiezen voor het belasten ervan;

9° handelingen, bemiddeling daa begrepen, betreffende deviezen, bankbiljetten en munten die wettig betaalmiddel zijn, met uitzondering van munten en biljetten die als verzamelobject worden beschouwd; als zodanig worden beschouwd gouden, zilveren of uit een ander metaal geslagen munten, alsmede biljetten, die normaliter niet als wettig betaalmiddel worden gebruikt of die een numismatische waarde hebben;

10° handelingen, bemiddeling daa begrepen, uitgezonderd bewaring en beheer, inzake aandelen, deelnemingen in vennootschappen of verenigingen, obligaties en andere waardepapieren, met uitsluiting van documenten die goederen vertegenwoordigen;

11° het beheer van de instellingen voor collectieve belegging bedoeld in de wet van 20 juli 2004 betreffende bepaalde vormen van collectief beheer van beleggingsportefeuilles en de organismen voor de financiering van pensioenen bedoeld in artikel 8 van de wet van 27 oktober 2006 betreffende het toezicht op de instellingen voor bedrijfspensioenvoorziening;

12° de leveringen, tegen de nominale waarde, van postzegels die frankeerwaarde hebben in het binnenland, fiscale zegels en andere soortgelijke zegels;

13° weddenschappen, loterijen en andere kans- en geldspelen, met inachtneming van de door de koning vastgestelde voorwaarden en beperkingen;

14° de diensten en de leveringen van goederen bijkomstig bij deze diensten verricht door de openbare postdiensten, wanneer het diensten betreft vermeld in artikel 131, 1°, van de wet van 21 maart 1991 betreffende de hervorming van sommige economische overheidsbedrijven.

BIJLAGE 10: Giften in geld

Artikel 104 3° WIB 92

3° giften in geld :

- ❖ aan de instellingen die binnen het toepassingsgebied vallen van het decreet van 12 juni 1991 betreffende de universiteiten in de Vlaamse Gemeenschap, of van het decreet van 5 september 1994 tot regeling van de universitaire studies en de academische graden van de Franse Gemeenschap of aan de erkende universitaire ziekenhuizen ;
- ❖ aan koninklijke academiën, aan het « Federaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek - Fonds fédéral de la Recherche scientifique - FFWO/FFRS », aan het « Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek-Vlaanderen - FWO », aan het « Fonds de la Recherche scientifique - FNRS - FRS-FNRS », zomede aan instellingen voor wetenschappelijk onderzoek die erkend zijn door de Minister van Financiën en door de Minister tot wiens bevoegdheid het beleid en de programmatie inzake wetenschap behoren, uitgezonderd de instellingen die rechtstreeks verbonden zijn met een politieke partij of lijst ;
- ❖ aan openbare centra voor maatschappelijk welzijn ;
- ❖ aan door de Koning erkende culturele instellingen die ofwel in België zijn gevestigd en waarvan het invloedsgebied één van de gemeenschappen of het gehele land bestrijkt, ofwel in een andere lidstaat van de Europese Economische Ruimte gevestigd zijn en waarvan het invloedsgebied een deelstaat of een gewest van de betrokken Staat of het gehele land bestrijkt;
- ❖ aan instellingen die de oorlogsslachtoffers, de minder-validen, de bejaarden, de beschermde minderjarigen of de behoeftigen bijstaan en die, na advies van de raadgevende instellingen van de Staat of van de Gemeenschappen tot wiens bevoegdheid die bijstand behoort, worden erkend door de bevoegde organen van de Staat of van de Gemeenschappen waar die instellingen ressorteren en, voor de toepassing van de belastingwet, door de Minister van Financiën ;
- ❖ aan het Rode Kruis van België, aan de Koning Boudewijnstichting, aan het Europees Centrum voor Vermiste en Seksueel Uitgebuite Kinderen - België - Stichting naar Belgisch recht en aan het Paleis voor Schone Kunsten;
- ❖ aan de Nationale Kas voor Rampenschade ten bate van het Nationaal Fonds voor Algemene Rampen of van het Nationaal Fonds voor Landbouwrampen, aan de provinciale rampenfondsen, evenals aan instellingen voor hulpverlening aan slachtoffers van rampen die de toepassing rechtvaardigen van de wet betreffende het herstel van schade veroorzaakt aan private goederen door natuurrampen, en die hiertoe zijn erkend door de Minister van Financiën ;

- ❖ aan beschutte werkplaatsen die, ter uitvoering van de wetgeving betreffende de sociale reclassering van de minder-validen, opgericht of erkend zijn door de gewestregering of door de bevoegde instelling ;
- ❖ aan instellingen die zich bezighouden met het natuurbehoud of de bescherming van het leefmilieu en die als dusdanig erkend zijn door de Minister van Financiën en de Minister tot wiens bevoegdheid het leefmilieu behoort ;
- ❖ aan instellingen die het behoud of de zorg voor monumenten en landschappen ten doel hebben, waarvan het invloedsgebied het gehele land, één van de gewesten of de Duitstalige Gemeenschap bestrijkt en die door de Koning erkend zijn;
- ❖ aan vzw's waarvan het doel erin bestaat dierenasielen te beheren, die de erkenning hebben gekregen bedoeld in artikel 5 van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren en die voldoen aan de voorwaarden door de Koning vastgesteld op voorstel van de minister van Financiën. l) aan instellingen die zich bezig houden met duurzame ontwikkeling in de zin van de wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling en die als dusdanig erkend zijn door de Minister van Financiën en de Minister tot wiens bevoegdheid de Duurzame Ontwikkeling behoort,

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

De vennootschap met een sociaal oogmerk

Richting: **master in de toegepaste economische wetenschappen-accountancy en financiering**

Jaar: **2011**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Walbers, Koen

Datum: **29/05/2011**